

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**TÜRKİYE'DE BASEL UYGULAMALARI VE BASEL III
ÇERÇEVESİNDE TÜRK FİNANSAL SİSTEMİ**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
Celal Gökhan ÇİL**

Enstitü Ana Bilim Dalı: İktisat

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Şükrü CİCİOĞLU

HAZİRAN – 2019

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

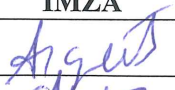

TÜRKİYE'DE BASEL UYGULAMALARI
VE BASEL III ÇERÇEVESİNDE TÜRK FİNANSAL SİSTEMİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Celal Gökhan ÇİL

Enstitü Anabilim Dalı : İktisat

“Bu tez 20/06/2019 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Oybirliği / Oyçokluğu ile kabul edilmiştir.”

JÜRİ ÜYESİ	KANAATI	İMZA
Doç.Dr. Ahmet GÜLMEZ	Basarılı	
Dr.Öğr. Üyesi Şükrü CİCİOĞLU	Basarılı	
Dr. Öğr. Üyesi Gökhan BARAL	Basarılı	

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ SAVUNULABİLİRLİK VE ORJİNALLİK BEYAN FORMU

Sayfa : 1/1

Öğrencinin

Adı Soyadı	:	Celal Gökhan ÇİL
Öğrenci Numarası	:	1260Y02026
Enstitü Anabilim Dalı	:	İktisat
Enstitü Bilim Dalı	:	İktisat
Programı	:	☒ YÜKSEK LİSANS ☐ DOKTORA
Tezin Başlığı	:	Türkiye'de Basel Uygulamaları Ve Basel III Çerçevesinde Türk Finansal Sistemi
Benzerlik Oranı	:	%14

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE,

Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Enstitüsü Lisansüstü Tez Çalışması Benzerlik Raporu Uygulama Esaslarını inceledim. Enstitünüz tarafından Uygulama Esasları çerçevesinde alınan Benzerlik Raporuna göre yukarıda bilgileri verilen tez çalışmasının benzerlik oranının herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi beyan ederim.

08.05.2019
Öğrenci İmza
E

Sakarya Üniversitesi ..... Enstitüsü Lisansüstü Tez Çalışması Benzerlik Raporu Uygulama Esaslarını inceledim. Enstitünüz tarafından Uygulama Esasları çerçevesinde alınan Benzerlik Raporuna göre yukarıda bilgileri verilen öğrenciye ait tez çalışması ile ilgili gerekli düzenleme tarafımda yapılmış olup, yeniden değerlendirilmek üzere .....@sakarya.edu.tr adresine yüklenmiştir.

Bilgilerinize arz ederim.

...../...../20.....
Öğrenci İmza

Uygundur

Danışman
Unvanı / Adı-Soyadı: Dr. Öğr. Üy. Şükran Ciciözü

Tarih:

İmza:

KABUL EDİLMİŞTİR

REDDEDİLMİŞTİR

EYK Tarih ve No:

Enstitü Birim Sorumlusu Onayı

ÖNSÖZ

Bu tezin yazılması aşamasında, çalışmalarına gereken desteği veren danışman hocam Dr. Öğretim Üyesi Şükrü CİCİOĞLU'na teşekkür ederim. Manevi desteğini esirgemeyen aileme ve özellikle Alp Çınar ÇİL'e şükranlarımı sunarım.

Celal Gökhan ÇİL

07.05.2019

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	i
KISALTMALAR	iv
TABLO LİSTESİ	v
ŞEKİL LİSTESİ.....	vii
ÖZET.....	viii
SUMMARY	ix
GİRİŞ	1
1. BÖLÜM: BASEL KOMİTESİ VE BASEL KRİTERLERİ HAKKINDA	
BİLGİLER.....	3
1.1. Basel Düzenlemelerinin Ortaya Çıkışı.....	3
1.2. Basel Düzenlemelerinin Tarihsel Süreci	4
1.3. Uluslararası Ödemeler Bankası (BIS).....	5
1.4. Basel Komitesi Ve İşlevi.....	7
1.5. Basel Komitesinin Amacı	9
2. BÖLÜM: BASEL KRİTERLERİ VE TÜRKİYE’DE UYGULAMALARI ..	16
2.1. Basel I Kriterleri.....	16
2.1.1. Asgari Sermaye Uzlaşısı.....	17
2.1.2. Sermayenin Bileşenleri	18
2.1.3. Risk Ağırlıkları	18
2.1.4. Standart Oran	21
2.1.5. Genişletilmiş Düzenlemeler.....	22
2.1.6. Türkiye’de Basel- I Uygulamaları	23
2.2. Basel II Kriterleri	28
2.2.1. Basel II Kriterlerinin Amacı	29
2.2.2. Basel II Kriterlerinin Farkları	30
2.2.3. Basel II Kriterleri Ve Yapısal Bloklar	33
2.2.4. Basel II Uzlaşısının Farklı Birimler Üzerine Etkisi.....	42
2.2.5. Basel II Kriterlerine Yöneltilen Eleştiriler.....	44

2.2.6. Türkiye’de Basel II Uygulamaları	45
2.3. Basel 2,5 Kriterleri.....	51
2.4. 2001 Krizi Sonrası Bankacılık Sisteminin Yapısına Yönelik Düzenlemeler.....	53
3. BÖLÜM: BASEL III KRİTERLERİ.....	58
3.1. Basel III Kriterleri	58
3.2. Basel III Kriterlerinin Amacı	60
3.3. Basel III Kriterlerinin Temel Prensipleri	61
3.3.1. Daha Nitelikli Sermaye.....	61
3.3.3. Sermaye Tamponlarının Oluşturulması.....	63
3.3.4. Kaldıraç Oranı.....	64
3.3.5. Likidite Düzenlemeleri	65
3.4. Basel III Kriterlerinin Getirdiği Yenilikler	68
3.4.1. Öz kaynaklar İle İlgili Yenilikler.....	68
3.4.2. Sermaye Oranları İle İlgili Yenilikler	68
3.4.3. Kaldıraç Oranı İle İlgili Yenilik.....	69
3.4.4. Likidite Oranları İle İlgili Yenilikler	69
3.5. Basel III Kriterlerinin Küresel Anlamda Etkileri.....	70
3.6. Basel III Kriterlerine Yönelik Eleştiriler	71
3.7. Basel III Uygulama Sürecinde Durum.....	72
4. BÖLÜM: BASEL III KRİTERLERİ ÇERÇEVESİNDE TÜRK FİNANSAL SİSTEMİ.....	75
4.1. Küresel Kriz Ve Türkiye.....	75
4.1.1. Küresel Kriz Öncesi Türk Bankacılık Sektörü	75
4.1.2. Küresel Kriz Sonrası Türk Bankacılık Sektörü	77
4.2. Türkiye’de Basel III Kriterleri Düzenlemeleri Ve Uygulamaları.....	79
4.3. Türk Bankacılık Sisteminin Basel III Kriterlerine Uyumu	80
4.3.1. Kaldıraç Oranın Uyumu.....	80
4.3.2. Likidite Karşılama Oranın Uyumu	81
4.3.3. Net İstikrarlı Fonlama Oranın Uyumu.....	82
4.4. Basel III Kriterlerinin Türk Finansal Sistemine Etkileri.....	83

4.4.1. Basel III Kriterlerinin Risk Ağırlıklı Varlıklara Etkisi.....	85
4.4.2. Basel III Kriterlerinin Öz kaynak Kalemine Etkileri.....	88
4.4.3. Basel III Kriterlerinin Alınan Krediler ve Toplam Aktife Etkisi.....	89
4.4.4. Basel III Kriterlerinin Likit Aktif/Toplam Aktif Oranına Etkisi	90
4.4.5. Basel III Kriterlerinin Ortalama Aktif Kârlılığına Etkisi.....	90
4.4.6. Basel III Kriterlerinin Ortalama Öz Kaynak Kârlılığına Etkisi	91
4.4.7 Basel III Kriterlerinin Sermaye Yeterlilik Rasyosuna Etkisi.....	92
4.5. Basel III Kriterlerinin Türkiye’deki Katılım Bankalarına Etkisi	94
4.6. Türk Finansal Sisteminin Basel III Kriterlerince Değerlendirilmesi	96
SONUÇ.....	100
KAYNAKÇA	103
ÖZGEÇMİŞ.....	109

KISALTMALAR

- ABD** : Amerika Birleşik Devletleri
BDDK : Bankacılık Düzenleme Ve Denetleme Kurumu
BIS : Bank for International Settlements
KOBİ : Küçük Orta Büyük İşletmek
SYR : Bankacılık Düzenleme Ve Denetleme Kurumu
TBB : Türkiye Bankalar Birliği
TKKB : Türkiye Katılım Bankaları Birliği

TABLO LİSTESİ

Tablo 1:	Günümüz itibarı ile Basel Komitesi Ülkeleri Ve Kurumsal Temsilcileri .	8
Tablo 2:	Yıllara Göre Ortalama Sermaye Rasyoları.....	25
Tablo 3:	Yıllara Göre En Yüksek Sermaye Yeterlilik Rasyosuna Sahip Bankalar	26
Tablo 4:	Yıllara Göre Bazı Bankaların Sermaye Yeterlilik Rasyoları	27
Tablo 5:	Basel Uzlaşmaları Geçiş Takvimi.....	28
Tablo 6:	Basel-I Basel-II Farkları.....	30
Tablo 7:	Basel I Ve Basel II'nin Birimler Üzerinden Karşılaştırılması	32
Tablo 8:	Basel II Ölçüm Yöntemleri	36
Tablo 9:	Standart Yaklaşım Risk Ağırlıkları	37
Tablo 10:	BDDK'nın Basel II Yol Haritası.....	47
Tablo 11:	Basel II Uzlaşısı Sonrası Sermaye Rasyosu	48
Tablo 12:	Basel II Sonrası Sermaye Rasyosu.....	50
Tablo 13:	Yeni Sermaye Çerçevesi: Basel II'den Basel III'e Geçiş	62
Tablo 14:	Basel III Uzlaşısı Ve Sermaye Oranları	64
Tablo 15:	Basel III Uzlaşısı Geçiş Dönemi	67
Tablo 16:	Türkiye'de Basel III Uygulama Süreci	74
Tablo 17:	Türkiye'de 2002-2007 Yılları Arası Bankacılık Sektörü.....	75
Tablo 18:	Türkiye'de 2002-2007 Yılları Arası Bankaların Bazı Bilanço Kalemleri.....	76
Tablo 19:	Türkiye'de 2002-2007 Yılları Arası Bankaların Finansal Durumu	77
Tablo 20:	Türkiye'de 2009-2017 Yılları Arası Bankaların Finansal Durumu	78
Tablo 21:	Türkiye'de Yıllara Göre Kaldıraç Oranları.....	81
Tablo 22:	Türkiye'de Yıllara Göre Likidite Karşılama Oranları.....	82
Tablo 23:	Türkiye'de Yıllara Göre Net İstikrarlı Fonlama Oranları	83
Tablo 24:	Basel III Öncesi Ve Sonrası Kredi Riski İçin Ayrılan Sermaye Ve Değişimi	86
Tablo 25:	Basel III Öncesi Ve Sonrası Piyasa Riski İçin Ayrılan Sermaye Ve Değişimi	87
Tablo 26:	Basel III Öncesi Ve Sonrası Operasyonel Risk İçin Ayrılan Sermaye Ve Değişimi	87
Tablo 27:	Basel III Öncesi Ve Sonrası Özkaynak Ve Değişimi.....	88

Tablo 28: Basel III Öncesi Ve Sonrası Alınan Kredilerin Toplam Aktife Oranı Ve Değişimi	89
Tablo 29: Basel III Öncesi Ve Sonrası Likit Aktiflerin Toplam Aktife Oranı Ve Değişimi	90
Tablo 30: Basel III Öncesi Ve Sonrası Ortalama Aktif Ve Değişimi.....	91
Tablo 31: Basel III Öncesi Ve Sonrası Ortalama Özkaynak Ve Değişimi.....	92
Tablo 32: Basel III Öncesi Ve Sonrası Sermaye Yeterlilik Rasyosu Ve Değişimi .	92
Tablo 33: Kamu-Yerli-Yabancı Bankaların Sermaye Yeterlilik Oranları.....	93
Tablo 34: Türkiye'deki Katılım Bankalarının 2010-2014 Yılları Arası Riskler İçin Ayırdıkları Sermaye Yükümlülükleri ve Öz Kaynak Durumları	94
Tablo 35: Türkiye'de Katılım Bankalarının 2010-2014 Yılları Arası Bazı Oranlarda Meydana Gelen Değişim.....	95
Tablo 36: Türkiye'de 2010 Haziran Ve 2014 Mart Aylarına Ait Banka Bilançolarının Öz Kaynaklarını Oluşturan Kalemlerin Dağılımı	97

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1: Yıllara Göre Türkiye’de Sermaye Yeterlilik Rasyoları	26
Şekil 2: Basel II Uzlaşısı Yapısal Blokları ve Basel I Uzlaşısı Arasındaki İlişki.....	33
Şekil 3: Finansal Birimler Arasında Çalışma Şekli	43
Şekil 4: 2002-2012 Yılları Türk Bankaları Sermaye Yeterliliği Rasyosu.....	49
Şekil 5: Basel III Öncesi Ve Sonrası Türkiye’de Ortalama Banka Sayısı.....	85
Şekil 6: Basel III Öncesi Ve Sonrası Türkiye’de Ortalama Banka Şube Sayısı.....	85

Sakarya Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Özeti

Yüksek Lisans	☒	Doktora	☐
Tezin Başlığı: Türkiye’de Basel Uygulamaları Ve Basel III Çerçevesinde Türk Finansal Sistemi			
Tezin Yazarı: Celal Gökhan ÇİL		Danışman: : Dr. Öğr. Üyesi Şükrü CİCİOĞLU	
Kabul Tarihi: 20.06.2019		Sayfa Sayısı: ix (ön bölüm) + 109 (tez)	
Anabilim Dalı: İktisat			
<p>Dünya’da ve Türkiye’de geçmişten günümüze bir dizi ekonomik kriz meydana gelmiştir.1929 Ekonomik Buhranı ve 1973 Petrol Krizi ülkelerin bankacılık sektörünü etkilemiş, önemli bankalar iflas sürecine girmişlerdir. Bankaların yaşadığı krizler ve iflaslar bankacılık sektörünü ortak standartlar ve düzenlemeler getirecek bir kurum oluşturmaya itmiştir. Bu ihtiyaca binaen Uluslararası Ödemeler Bankası altında bir kurul oluşturulmuştur. Bankacılık Düzenleme Ve Gözetim Uygulamaları Komitesi adı verilen kurul, bankacılık alanında standartlar ve düzenlemeler getirerek bankaları olası krizlere karşı güçlü bir yapıda olmaları için çalışmalar yapmaktadır. Bankacılık Düzenleme Ve Gözetim Uygulamaları Komitesi güçlü bankacılık için Basel I, Basel II ve Basel III Kriterlerini yayınlamıştır. Yayımlanan Basel I, Basel II ve Basel III Kriterleri Dünya’da ve Türkiye’de de yayınlanmış ve uygulanmıştır.</p> <p>Bu çalışmanın amacı; Basel Kriterleri adı verilen bankaların olası risklere karşı düzenlemeleri içeren düzenlemeler hakkında bilgi vermek, bu uygulamanın Türkiye’de uygulama sürecini inceleyerek, Türk finans sisteminin kriterlere olan uyum süreci incelemektir. Bu çalışmada; Basel I, Basel II, Basel 2.5 ve Basel III Kriterlerinin içerikleri hakkında öncelikle bilgiler verilmiş, daha sonra eksikleri ve eleştirilen yanlarına değinilmiştir. Çalışmada, Basel Kriterlerinin bankacılık alanına getirdiği düzenlemeler gösterilerek, Türkiye’de bu kriterlere uyum değerlendirilmiştir.</p> <p>Çalışma sonucunda; Türkiye’de finansal sektörün büyük payını oluşturan bankalarda Basel Kriterlerinin etkisi araştırılmış ve bu araştırma Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu ile Türkiye Bankalar Birliğinin yayınlamış oldukları sayısal verilerle desteklenmiştir. Basel III Kriterlerinin Türkiye’deki finans sistemine etkileri araştırılırken, bankaların bilançoları ve özellikle asgari sermaye gereksinimleri incelenmiştir. Bu inceleme sonucunda, Türk finans sisteminin taşıyıcısı olan bankaların 2001 krizi sonrası alınan önlemler neticesinde güçlü bir yapıda olduğu ve Basel Kriterlerine kolayca adapte olduğu kanaatine varılmıştır.</p>			
Anahtar Kelimeler: Basel Kriterleri, Basel I Kriterleri, Basel II Kriterleri, Basel III Kriterleri			

Sakarya University
Institute of Social Sciences Abstract of Thesis

Master Degree	☒	Ph.D.	☐
Title of Thesis: Basel Practices In Turkey And Basel III Criteria Impact On The Turkish Financial System			
Author of Thesis: Celal Gökhan ÇİL		Supervisor: Assist. Prof. . Şükrü CİCİOĞLU	
Accepted Date: 20.06.2019		Nu of Pages: ix (pre text) + 109 (main body)	
Department: Economy			
<p>In Turkey and the world economic crisis occurs. The 1929 Economic Crisis and the 1973 Oil Crisis influenced the banking sector of the countries, leading to bankruptcy. The crisis and bankruptcy of the banks led the banking sector to create an institution that will bring common standards and regulations. In line with this need, a board has been formed under the Bank of International Payments. The Committee, which is called the Banking Regulation and Supervision Practices Committee, works to ensure that banks have a strong structure against possible crises by introducing standards and regulations in the banking sector. The Committee on Banking Regulation and Supervision Practices published Basel I, Basel II and Basel III Criteria for strong banking. basel II, Basel II and Basel III criteria were applied in the world and Turkey. The aim of this study is; to give information about the Basel Criteria including the regulations that banks should make against possible risks, The application situation in Turkey will be examined and To examine the process of compliance of Turkish financial system with criteria. In this study, firstly the contents of Basel I, Basel II and Basel III criteria are given, later, the deficiencies and criticized aspects are mentioned. In the study, the regulations brought by the Basel Criteria to the banking field have been shown and application areas in Turkey were discussed. In the results of working; banks make up the largest share of the financial sector in Turkey investigated the effect of the Basel Criteria and backed by numerical data. For the effects of Basel III Criteria on Turkish financial system banks' balance sheets and especially minimum capital requirement ratios have been studied. As a result of this review; The banks that are the carriers of the Turkish financial system have a strong structure as a result of the measures taken after the 2001 crisis and It is concluded that it is easily adapted to the Basel Criteria</p>			
Keywords: Basel Criteria, Basel I Criteria, Basel II Criteria, Basel III Criteria			

GİRİŞ

Çalışmanın Konusu

Günümüz ekonomilerinde finans sektörünün önemi gittikçe artmaktadır. Özellikle finans sektöründe büyük paya sahip olan bankalar reel sektörü finanse etmeler nedeniyle ülke ekonomisi için önemli kurumlardır. Bankacılık sistemindeki işleyiş bütün ekonomiyi etkileyebilmektedir. Finans sektörünün taşıyıcısı olan bankaların reel sektörü finanse etmesi neticesinde, finans sisteminde yaşanacak krizler tüm ekonomiyi etkileyebilir. Ülkeler bankacılık sektöründe krizler yaşanmaması adına bankaların krizlere karşı güçlü bir yapıda olması için birtakım ortak düzenlemelere ihtiyaç duymuşlardır. Bu çerçevede, bu ortak düzenlemelerin çalışmasını yapacak bir kuruluş oluşturulmuştur. Bu kuruluş; Uluslararası Ödemeler Bankası'na bağlı Basel Bankacılık Gözetim Ve Denetim Komitesidir.

Basel Komitesi, finans sektörünün taşıyıcısı olan bankaları olası krizlere karşı korumayı hedeflemektedir. Bu hedefe yönelik, olarak Basel Komitesi tarafından birtakım düzenlemeler yapılmakta ve düzenlemeleri Basel Kriterleri adı altında yayınlamaktadır. Basel Komitesi ilk olarak Basel I Kriterlerini yayınlamıştır. Basel I Kriterlerinde, Asgari Sermaye Yeterliliği kavramı belirlenmiş ve bankalara olası krizlere karşı bu kavrama göre hareket etmeleri tavsiye edilmiştir. Daha sonraki yıllarda, Basel I Kriterlerinin yetersiz kaldığı görülmüş ve Basel II Kriterleri yayınlamıştır.

Basel II Kriterleri Basel I Kriterlerine göre bir takım yenilikler getirmiştir. Operasyonel risk kavramından bahsedilerek, risk hesaplamalarına Operasyonel risk kavramı da dâhil edilmiştir. 3 yapısal bloktan oluşan Basel II Kriterlerinin, birinci yapısal bloğu ölçüm yöntemlerini, ikinci yapısal bloğu denetim otoritelerinin işleyişini ve üçüncü yapısal bloğu ise doğru ve açık bilgiyi içermektedir.

2008 yılında yaşanan ABD kaynaklı küresel finansal kriz tüm dünyayı etkilemiştir. Özellikle, bankacılık alanında yaşanan kriz döneminde Basel II Kriterleri yürürlükteydi. Basel II Kriterlerinin yaşanan finansal krize karşı koyamadığı görülmüş ve eleştirilere neden olmuştur. Bunun neticesinde Basel III Kriterleri yayınlamıştır.

Basel III Kriterleri beraberinde birtakım yenilikler getirmiştir. Niteliği ve niceliği artırılmış sermaye gibi bir takım düzenlemeler ile bankaların sermaye yapılarının güçlendirilmesi hedeflenmiştir.

Günümüzde yaşanan krizlerin birçoğunun bankacılık alanında olması ve bu krizlere karşı alınan önlemlerin neler olduğu ve bu önlemlerin Türkiye'deki bankacılık sektörüne etkilerini gösterebilmek bankacılık kaynaklı krizleri önlemek açısından önemlidir.

Bu çerçevede, Basel Kriterlerinin Türk finans sistemine olan etkisi sayısal veriler ve bankacılık sektörü bilançoları ile somutlaştırarak açıklanmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın Amacı

Bu çalışma, Türkiye'de uygulanan Basel Kriterleri hakkında bilgiler vermeyi ve finans sisteminin taşıyıcısı olan bankaların bu kriterlere olan uyumlarının ne ölçüde gerçekleştirdiklerini belirlemeyi amaçlamaktadır.

Çalışmanın Yöntemi

Birinci bölümde; Basel I Kriterleri ve Türkiye'de Uygulamaları incelenmiştir.

İkinci bölümde; Basel II Kriterleri Ve Türkiye'de Uygulamaları incelenmiştir.

Üçüncü bölümde; Basel III Kriterleri incelenmiştir.

Dördüncü bölümde; Basel III Kriterlerinin Türk Finans sistemine etkileri incelenmiş, 2008 krizi öncesi ve sonrası Türkiye'de bankacılık sektörünün durumu analiz edilmiş, Basel III Kriterlerinin Türkiye'de faaliyet gösteren bankalara olan etkileri tartışılmış ve farklı bankacılık anlayışlarına olan etkiler de incelenmiştir. Bu analiz yapılırken, yıllara göre bankacılık sektörü ile ilgili sayısal verilere ulaşılmış ve bu sayısal veriler tablolar halinde somut bir hale getirilmiştir.

Çalışmanın Önemi

Bu çalışmanın önemi, Basel Kriterlerinin bankacılık sisteminin işlerliğinin göstermesi ve Basel III Kriterlerinin Türk finans sistemine uyumunu değerlendirmesidir.

1. BÖLÜM : BASEL KOMİTESİ VE BASEL KRİTERLERİ HAKKINDA BİLGİLER

1.1. Basel Düzenlemelerinin Ortaya Çıkışı

Basel çalışmaları uzun yıllara dayanmaktadır. Basel düzenlemelerinin gerekliliği asıl olarak 1974 Petrol İhraç Eden Ülkeler (OPEC) kaynaklı petrol krizi ve sonrasında yaşanan ekonomik sorunlardan dolayı ortaya çıkmıştır. 1974 krizinin nedeni Petrol İhraç Eden Ülkeler (OPEC)'in petrol fiyatlarını 4 katına çıkarması sonucunda ülkelerin gerek döviz kurlarında gerekse ülkelerin finansal sistemlerinde problemler yaşanmasıdır. Yaşanan ekonomik kriz; ülkelerin ödemeler dengesindeki açıkları büyütmüş, döviz kıtlığı üretimlerin azalmasına neden olmuştur. Çoğu gelişmekte olan ülkelerde büyük sarsıntılar meydana gelmiştir. Ülkeler arasında bankaların birbirlerine olan borçlarının ödeyememesi nedeni ile bankacılık sistemi çökme durumuna gelmiştir (Erdoğan, 2014:145). Örneğin; Batı Almanya'daki Bankhaus Herstatt bankasının batışı bize bu ekonomik sorunları ne kadar ortaya çıktığını gösterebilmektedir. Bu banka döviz piyasalarındaki işlemleri ve yaşadığı likidite nedeniyle bankalara olan borçlarını ödeyememiş ve böylece bu bankanın yaşadığı ekonomik sıkıntılar bir yayılma etkisi yaratarak ABD bankalar arası ödemeler sisteminin çökmesine neden olmuştur. Bu bankanın ödeme sıkıntısı çekmesi ve bankanın diğer bankalara olan yükümlülüklerini yerine getirememesi sonucu bu banka ile işlem yapan diğer bankalar da etkilenmiştir. Böylece bu bankanın batışı; bir bankanın işlemlerinin diğer bankaları nasıl etkilediğini göstermiş oldu. Bankanın batışını daha iyi anlayabilmemiz için geniş bir şekilde anlatabiliriz: Bankhaus Hertatt bankası 1974'de Amerikan bankalarından yüklü miktarda dolar karşılığı Alman Markı satın almış, ancak Amerikan bankaları anlaşma tarihlerinde ödemelerini gerçekleştirememiş ve dolayısıyla Almanya'daki banka lisansı askıya alınmıştır. Bankhaus Hertatt bankasının lisansının askıya alınması sebebiyle Amerika'daki borç alınan bankaların da elindeki para kalmamış ve bu bankalar da sıkıntıya girmiştir. Para alışverişi anlaşılan tarihte yapılamamış, bankalar yaptıkları anlaşmaları karşılıklı olarak yani birbirlerine olan yükümlülüklerini yerine getirememişlerdir (Altıntaş, 2006:101). 1974'te ortaya çıkan petrol krizi sonrası yaşanan uluslararası borç krizi ve ülkeler arası bankalar arasındaki koordine bozukluğu bankaların birbirleri olan koordinesini sağlama ve yaşanan sıkıntıları

giderme adına ülkeleri çözüm arayışına sürüklemiştir. Bu çözüm arayışları ülkelerin, bankaların uluslararası bankacılık işlemlerini geliştirme ve bankaların denetimlerin sağlanması ve kolaylaştırılması yönünde kendini göstermiştir (Apak, Erol ve Aslan, 2016: 21-22). Sermayenin uluslararası bir hale gelmesi ve ülkeler arasında sermaye giriş çıkışları nedeniyle bankalar da artık küreselleşme sonucu oluşan bu duruma kendilerini hazırlamaya çalışmışlardır. Bankalar, kendilerini daha güçlü duruma getirecek bir takım düzenlemeler yapmak istemişlerdir. Çünkü yaşanan iflaslar bunu gerektirmekteydi. (Yıldırım, 2015: 10-12)

1.2. Basel Düzenlemelerinin Tarihsel Süreci

Asıl olarak bu düzenlemelerin temelinde 1974'te Petrol İhracat Eden Ülkeler (OPEC) kaynaklı kriz ve Bankhaus Herstatt bankasının batışı vardır. Bu yaşanan kriz ve bankaların batışı ülkeleri ve bankaları uluslararası ilkelere dayalı düzenlemelere itmiştir. Bu nedenle; BIS (Bank Of International Settlements) adı verilen Türkçe karşılığı Uluslararası Ödemeler Bankası denilen kuruluşun bünyesinde bu düzenlemeleri sağlamak amacıyla bir düzenleyici ve gözetici bir kurum kurulmuştur. Uluslararası Ödemeler Bankası (BIS) bünyesindeki kurum 10 ülkenin merkez bankası yöneticilerinin katılımıyla Bankacılık Düzenlemeleri Ve Gözetim Uygulamaları Komitesi olarak (Committee on Banking Regulations and Supervisory Practices) kurulmuştur. Aslında bu kuruluş ileride Basel Kriterlerini düzenleyecek olan kuruluşun adıdır.

Kuruluşa merkez bankası yöneticilerini yollayan 10 ülke şu şekildedir:

G-10 ülkeleri olarak adı geçen bu ülkeler:

ABD, İngiltere, Fransa, Belçika, İspanya, İsveç, İsviçre, Lüksemburg, Japonya, Hollanda'dır.

Bu komitenin kuruluşu hakkında bilgi verirken BIS yanı Uluslararası Ödemeler Bankası'nın da üstlendiği görevi görmek gerekir. (www.bis.org/about/histroy.htm) Bankanın işleyişi, tarihçesi ne gibi görevleri olduğu şu şekilde açıklanabilir:

1.3. Uluslararası Ödemeler Bankası (BIS)

Uluslararası Ödemeler Bankası (BIS) 1930 yılında kurulmuştur. Merkezi İsviçre'nin Basel kentindedir. Uluslararası finans kurumu olarak da tanıtılabileceğimiz Uluslararası Ödemeler Bankası BIS, geçmişten günümüze ülkelerin merkez bankalarına parasal ve finansal istikrarın sağlamada önemli görevler üstlenmektedir.

Kuruluş amaçlarından öncelikli olanlarından birisi, 1. Dünya Savaşı'nda Versay Antlaşması neticesinde Almanya'nın ödemeyi kabul ettiği savaş tazminatlarını yönetmektir.

Daha sonra BIS 2.Dünya Savaşında da görev üstlenmiştir. 2.Dünya Savaşı sırasında uyguladığı en önemli özelliği ise yayınlamış olduğu tarafsızlık bildirgesi olmuştur. Savaş halindeki ülkelerin bankacılık ile ilgili faaliyetlerinde birinin kendine daha fazla fayda sağlayacak diğer tarafı ise zarara uğratabilecek işlemler hariç bu savaşta ülkeler arasında bir taraf tutmayacağını bildirmiştir. Özellikle 2. Dünya Savaşından sonra Uluslararası Ödemeler Bankası (BIS); Bretton Woods denilen ekonomik anlaşmasının devamını sağlama görevi üstlenmiştir. Bretton Woods anlaşması kısaca bir uluslararası para sistemidir. Bu anlaşma ile birlikte Bretton Woods Sistemi oluşturulmuş ve bu sisteme üye olan ülkeler ABD dışında, paralarının değerini ABD Dolarına endekslemiştir. ABD doları ise 1 ons altının değeri 35 dolara endekslenerek şekilde sabitlenmiştir. 1970'li yıllara gelindiğinde ise petrol krizi patlak verdiği dönemde; Uluslararası Ödemeler Bankası (BIS) ülkeler arasında yaşanabilecek uluslararası borç-alacak ödemelerinin tam anlamıyla sağlanabilmesi için çalışmalar yapmıştır. (https://www.bis.org/about/history_1foundation.htm)

Uluslararası Ödemeler Bankası (BIS) Yönetim Kurulunun 17 üyesi bulunmaktadır. 6 ülke temel üye sıfatına sahip durumdadır. Bu 6 temel ülke; Belçika, Fransa, İtalya, İngiltere, Almanya ve ABD'dir. Bu 6 temel üye ülkenin kendi ülkelerinden seçecekleri 6 ek üye ülke vardır. Bu 6 ek üyenin yanı sıra seçim ile oluşturulmuş olan 5 ek üyesi daha bulunmaktadır. Bu ek üye ülkeler ise; İsveç, İsviçre, Kanada, Japonya ve Hollanda'dır. Bu ülkelerin dışında bu oluşuma 60 üye ülke dâhildir. Ve Türkiye'de Uluslararası Ödemeler Bankası (BIS) 'nın bir üyesidir. Burada

Bütün üye ülkeler ise şu şekildedir:

Cezayir, Arjantin, Avustralya, Avusturya, Belçika, Bosna Hersek, Brezilya, İspanya, Kanada, Şili, Çin, Hırvatistan, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Estonya, Finlandiya, Fransa, Almanya, Yunanistan, Hong Kong, Macaristan, İzlanda, Hindistan, Endonezya, İrlanda, İsrail, İtalya, Japonya, Kore, Letonya, Litvanya, Makedonya, Malezya, Meksika, Hollanda, Yeni Zelanda, Norveç, Filipinler, Polonya, Portekiz, Romanya, Rusya, Suudi Arabistan, Singapur, Slovakya, Slovenya, Güney Afrika, Bulgaristan, İsveç, İsviçre, Tayland, Türkiye, Birleşik Krallık, ABD Merkez Bankası ve Avrupa Merkez Bankasıdır. (http://www.bis.org/about/orggov.htm#P20_1098)

Uluslararası Ödemeler Bankası (BIS)'nin görevlerini kısaca şu şekilde belirtebiliriz.

- Uluslararası mali işlemlerin aracılığını yapmak.
- Ülkelerin Merkez Bankaları arasında bir işbirliği alanı sağlamaya çalışmak.
- Uluslararası piyasalarda istikrarı sağlamaya yönelik çalışmalar yapmak ve öneriler getirmek.
- Uluslararası para sistemlerini korumak amacıyla bir takım krediler ve yardımlar sağlamak.
- Finansal İstikrar Kurumu adı verilen kurulu ile küresel denetim standartları geliştirmek.
- Ekonomik araştırma verileri sunmak.
- Uluslararası piyasalarda parasal transferlerde ülkelerin Merkez Bankaları için bir bakıma bankacılık görevi üstlenmek.
- Üye ülkelerin Merkez Bankaları ile koordinasyon çalışmaları yapmak.
- Gözetim ve denetim konularında çalışmalar yapmak.
- Merkez Bankalarının finans piyasaları ile ilgili olan bilgilerini artırma ve bunun için kaynaklar sağlamak
- Üye ülkelerin para politikalarını takip etmek
- Merkez Bankaları finansal bilgi sistemini yönetmek
- IMF ile ülkelerin Merkez Bankalarının kredi konusunda anlaşması konusunda da aracılık ettiği görülmüştür.

- Birtakım oluşturulmuş olan fonların değerlendirilmesini sağlamak ve bunların yatırıma dönüşümünü sağlamak.
- Ülkelere Merkez Bankası görevi üstlenmek

Uluslararası Ödemeler Bankası (BIS) ülkelerin Merkez Bankalarının Merkez Bankası olarak da kabul edilebilir. Uluslararası Ödemeler Bankası'nda belirtilen üye ülkelerin üyelikleri nedeniyle hesapları bulunmaktadır. Böylece, bu banka üye ülkelerin Merkez Bankalarına kaynak sağlayabilmektedir. Bu banka üye ülkelere kredi dahi sağlayabilmektedir. Burada belirtilmesi gereken bir durum ise; Uluslararası Ödeme Bankası (BIS) kuruluşundan beri uygulayacağı veya uyguladığı para politikalarını üye ülkelerin para politikalarına uygun olarak yönetmesi gerekir (Karluk, 2007: 357-358).

1.4. Basel Komitesi Ve İşlevi

Basel Komitesi'nin 1974 yılında petrol kaynaklı çıkan kriz sonrası ve daha sonrasında Almanya'daki Bankhaus Hertatt bankasının iflası nedeniyle ortaya çıkan bankacılık sorunlarının çözümü ihtiyacıyla kurulmuştur. Özellikle Bankhaus Hertatt bankasının iflasında yaşanan koordine bozuklukları bu komitenin kurulması yolunu açmıştır. Çünkü bu bankanın batışı hem Amerika Birleşik Devletlerinin bankacılık sistemini etkilemiş hem de Almanya'daki bankacılık sistemini etkilemiştir. Doğalısıyla, sadece tek bir ülkeyi ilgilendirmeyen uluslar arası alana yayılan olumsuz bir durum karşısında ülkeler bir çözüm arayışına girmişler ve bir ortak standartlara bağlı ulular arası bankacılık sistemi adına bir düzeni sağlayacak bir kurul oluşturmuşlardır. Bankacılık Düzenleme ve Denetim Uygulamalar Komitesi adı altında görev yapan bu komite G-10 ülkeleri merkez bankası guvernörlerinin katılımıyla ilk toplantısını yapmıştır.

Komite üyeleri; Belçika, İsviçre, İngiltere, Kanada, Almanya, Fransa, İtalya, Japonya, Lüksemburg ve ABD'dir. Daha sonra bu ülkelere İspanya, Kanada ve Lüksemburg de katılmıştır. Komite 1974'te kurulmuş olup, 1975 yılı Şubat ayında ilk toplantısını yapmıştır.

Bugün 28 ülke ve 45 üyeden oluşmaktadır. Bu ülkeler ve kurumları şu şekildedir.

Tablo 1:**Günümüz itibari ile Basel Komitesi Ülkeleri Ve Kurumsal Temsilcileri**

Ülke	Kurumsal Temsilci
Arjantin	Arjantin Merkez Bankası
Avustralya	Avustralya Rezerv Bankası -Avustralya İhtiyati Düzenleme Kurumu
Belçika	Belçika Ulusal Bankası
Brezilya	Brezilya Merkez Bankası
Kanada	Kanada Merkez Bankası -Finansal Kurumlar Sorumlusu
Çin	Çin Halk Bankası -Çin Bankacılık Düzenleme Komisyonu
AB	Avrupa Merkez Bank- Avrupa Merkez Bankası Denetim Mekanizması
Fransa	Fransa Merkez -İhtiyati Denetleme ve Karar Kurumu
Almanya	Deutsche Bundesbank -Federal Mali Denetleme Kurumu (BaFin)
Hong Kong	Hong Kong Para Otoritesi
Hindistan	Hindistan Rezerv Bankası
Endonezya	Bank Indonesia -Indonesia Finansal Hizmetler Kurumu
İtalya	İtalya'nın Bankası
Japonya	Japonya Bankası –Finansal Hizmetler Ajansı
Kore	Kore Merkez -Mali Denetleme Servisi
Lüksemburg	Finans Sektörü Gözetim Komisyonu
Meksika	Meksika Merkez Komiseri -Nacional Bancaria y de Valores
Rusya	Rusya Federasyonu Merkez Bankası
Hollanda	Hollanda Bankası
S.Arabistan	Suudi Arabistan Para Ajansı
Singapur	Singapur Para Kurumu
G. Afrika	Güney Afrika Merkez Bankası
İspanya	İspanya Bankası
İsveç	Sveriges Riksbank -Finansinspektionen
İsviçre	İsviçre Ulusal Bankası- İsviçre Finansal Piyasalar Denetleme Kurumu
Türkiye	Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası –BDDK
Bir.Krallık	İngiltere Merkez Bankası -İhtiyati Düzenleme Kurumu
ABD	Federal Rezerv Sistemi Yönetim Kurulu -Federal Rezerv Bankası New York -Para Birimi- Federal Mevduat Sigorta Kurumu

Kaynak: (<https://www.bis.org/bcbs/membership.htm?m=3%7C14%7C573%7C71>)

Ayrıca, komitede yukarıda belirtilen üye ülkelerin yanında gözlemci olarak bulunan ülke ve kurumsal temsilcileri de vardır. Bu ülkeler Şili, Malezya ve Birleşik Arap Emirlikleri'dir. Bu gözlemci olarak görev yapan ülkelerin yanında denetim grupları da vardır. Bu denetim gurubu kuruluşlar ise; Uluslararası İskân Bankası, Basel Danışma Grubu, Avrupa Bankacılık Otoritesi, Avrupa Komisyonu ve Uluslararası Para Fonu'dur (<https://www.bis.org/bcbs/membership.htm?m=3%7C14%7C573%7C71>).

Basel Komitesi, yasal bir dayanağı olmayan üye ülkelerin katılım sağlamakta olduğu bir kuruluştur. Ayrıca, bilinmesi gereken bir diğer konu da üye olmayan ülkelerin de durumudur. Üye olmayan ülkeler de, bu komitenin karar ve uygulamalarını takip etmektedir. Bu komite bir danışma organıdır ve üye ülkelere yapmış olduğu çalışmalarla bir danışma organı gibi görev yapar. Tavsiye kararlar vermektedir ve bu kararların kesin suretle bir bağlayıcı niteliği bulunmamaktadır. Herhangi bir yasa ya da kurallar koyma yetkisine sahip değildir (Matlum, 2007: 72).

1.5. Basel Komitesinin Amacı

Basel Komitesi'nin kuruluş amacı; bankaların uluslararası standartlarda çalışmasını sağlamaktır. Bu standardın yakalanması için komite birtakım standartları belirler ve bu belirlediği standartlar uluslararası düzeydedir. Basel Komitesi uluslararası düzeyde finansal istikrarı sağlamayı amaçlamaktadır. Bu finansal istikrarı bankacılık alanında yapmış olduğu uluslararası düzenlemelerle sağlamaya çalışmaktadır. Basel Komitesi finansal istikrarı sağlama adına denetleme konusunda da uluslararası standartlarda denetim çalışmalarının nasıl yapılması gerektiğini üye ülkelere tavsiye şeklinde sunmaktadır. Mevcut ve ortaya çıkabilecek riskleri önceden önlem alabilmek için komite uluslararası finansal bilgi alışverişi sağlamaya çalışmaktadır. Finansal bilgi alışverişinin yanında Basel Komitesi, belirlemiş olduğu bankacılık ile ilgili standartlarını üye ülkelerin etkin bir şekilde uygulanmasını sağlamayı amaçlamaktadır. Komite, bankaların elinde bulundurmaları gereken varlıkların, sermayelerinin ne kadar olması gerektiğini, en düşük miktarda ellerinde bulundurmaları gereken sermaye miktarını dahi belirlemektedir. Basel Komitesi, kısaca ortak anlayışta bir uluslararası bankacılık sistemi geliştirmeye çalışmaktadır (<https://www.bis.org/bcbs/charter.htm>).

Basel Komitesinin temel prensibi; denetimin etkinliğidir. Bu prensibe göre; her banka denetlenmeli ve bu denetlemelerin iyi çalışmasının sağlanmalıdır. Basel Komitesi belirli ilkeler prensibinde çalışmaktadır. Bu ilkelerini belirli bir sayıda toplamış ve bu ilkelerle hareket etmektedir (BCBS, 2012:10-13).

Bu temel ilkeler şunlardır:

İlke 1: Denetim sisteminin etkin çalıştırılabilmesi için denetim yöntemleri açık olmalıdır. Ülkelerin kendi içlerinde çıkaracakları kanun ve düzenlemeler bu denetimleri desteklemelidir. Denetimlerin sürekliliği sağlanmalıdır.

İlke-2: Yapılacak denetlemelerde görevli olan denetçi kurumların ve denetçilerin bağımsızlığı sağlanmalı, yeterli argümanlarla kendilerini geliştirmiş ve görevinde bilinçli denetçiler çalışmalıdır. Denetçilerin yasalarla desteklenerek, yaptırım yapma hakları verilmelidir.

İlke-3: Ülkelerin çıkaracakları yasaların, düzenlemelerin yerel otorite ile yabancı denetçiler arası işbirliğin sağlanabilecek şekilde olması gerekmektedir. Bu ilke ile bazı gizli bilgilerin de korunması gerekliliği amaçlandığı anlaşılmaktadır.

İlke-4: Bankaların ve benzeri finans kurumlarının lisansları olması gerekmekte ve bu kurumların faaliyetleri önceden belirlenmiş ve açık olmalıdır.

İlke-5:Lisanslama otoritesinin kriter belirleme yetkisi olması gerekmektedir. Kriter koyma yetkisi olan lisanslama otoritesinin kriterleri uymayan kuruluşları reddetme hakkının olması gerekmektedir. Lisanslama dönemi en azından banka ve bankanın geniş yönetiminin kararından geçmelidir. Yapılacak bu değerlendirmede; stratejik ve faaliyet planlar, iç kontroller, risk yönetimi ve mali durumlar analiz edilmelidir. Eğer lisans alacak banka yabancı bir banka ise; ülke otoritelerinden önceden onay alması gerekmektedir.

İlke-6: Denetim otoritesinin, ülke içindeki bankaların devri durumunda doğrudan ya da dolaylı olarak mevcut varlıkların devri konusunda bu varlıkların devri ile ilgili kontrol etme hakkı vardır ve denetim otoritesi bu kontrolde uygun olmayan durumda devrin uygun olmadığı kararı verebilmektedir.

İlke-7: Denetim Otoritesi bankaların yatırımlarını ve faaliyetlerini inceleme hakkına sahiptir. Bu yatırımları ve faaliyetleri onaylayabilir ya da ret edebilir. Denetim otoritesinin, bankaların yatırımlarını ve faaliyetleri konusunda şartlar koyması bazı riskler yaratabilmekte ve denetimi engelleyebilmektedir.

İlke-8:Etkili bir bankacılık denetimi sisteminde, denetim otoritesi bireysel bankaların ve bankacılık gruplarının risk profiline ilişkin ileriye dönük değerlendirme analizi yapmalı, bankaların risklerini belirlemeli ve bunları ele almalıdır. Bankaların olumsuz bir durumda ilgili kurumlarla birlikte bu olumsuz duruma erken müdahale için bir çözüm planı oluşturmalıdır.

İlke-9: Denetim otoritesi, denetimlerini çeşitli teknik ve araçlarla yapmalıdır. Bankaların risk profilleri göz önüne alınmalı ve denetimler bu risk profillerine göre yapılmalıdır. Bankaların risk profillerinin denetimi ile ilgili olarak yapılacak olan bu denetimler Basel Komitesi için önemli bir konudur. Çünkü denetimin etkinliği öncelikli ilkelerinden olup bu ilke doğrultusunda bir takım çalışmalar yapılmaktadır.

İlke-10:Denetim otoritesi, istatiksels verileri toplar ve elde ettiği istatiksels verileri analiz eder. Bu istatiksels verileri uzman kişilerle birlikte bağımsız bir şekilde değerlendirmelidir

İlke-11: Denetim otoritesi güvensiz ve sağlıksız uygulamalarla karşı karşıya gelmesi durumunda erken müdahale edebilecek yeterli düzenleyici araca sahip olmalıdır. Bu düzenleyici araçlar sayesinde bankaların lisansını iptal etme hakkına dahi sahiptir.

İlke-12: Denetim otoritesi, bankaların işlemlerini bütün yönüyle ölçülü kurallarla konsolide bir şekilde denetlenmelidir.

İlke-13: Denetim otoritesi, ülke içindeki yabancı bankaların yapmış olduğu faaliyetlere, ülkedeki yerli bankaların uyması gereken kuralları aynı şekilde uygulamalıdır. Yani, ülke içindeki banka için yapılan denetim kurallarının aynısı ülke içindeki yabancı banka için de yapılmalıdır. Yani, yabancı banka ile yerli banka arasında denetim standardı yakalanmalıdır.

İlke-14: Denetim otoritesi, bankaların stratejik planlara, organizasyonlu bir yapıya, denetim etkinliği için denetim kurullarına ve yönetim politikalarına sahip olmalarını sağlamalıdır.

Bu politika risk profillerini ortaya koymada önemli bir ilkedir. Karşılaşılabilecek bir risk durumunda, bu riski bu organizasyonlu bir yapı ve etkin bir denetim mekanizmasıyla daha güçlü bir şekilde yönetilebileceği amaçlanmaktadır. Bu ilke ile bankaları kurumsal bir yönetim ile yönetilmesi amaçlanmaktadır.

İlke-15: Denetim otoritesi, bankaların ölçme, değerlendirme, izleme, raporlama, tüm maddi riskleri zamanında kontrol etme ve oluşabilecek risklerin zararlarını hafifletme, makroekonomik koşullara uyum sağlama ve likidite durumlarını ile sermaye durumlarını kontrol etme gibi risk yönetim taslaklarını oluşturmalarını ve zamanı gelince bu taslakların kullanılmasını sağlar. Bu risk yönetim taslakları sistematik bir öneme sahiptir. Bankaların olası risklere karşı güçlü bir yapıda olmasına yönelik bu ilke doğrultusunda bankalar krizlere karşı daima ihtiyatlı burumda bulundurulmak istenmektedir.

İlke-16: Denetim otoritesi, bankaların üstlerinde bulunan asgari sermaye yeterlilik sınırını çizmeli ve oluşabilecek yaşanabilecek bir kayıp durumunda bu kayıpları karşılama adına sermaye bileşenlerini tanımlamalı ve bu sermaye bileşenlerinin bankalarca kullanılması sağlanmalıdır. Denetim otoritesi, bankaların sermaye yeterliliğini yakından takip etmelidir.

İlke-17: Denetim otoritesi, bankaların risk profillerinin oluşturulmasını sağlamalıdır ve bu risk profillerini piyasa koşullarına ve makroekonomik koşullara da uygun kredi risk yönetim analizleri hazırlatmalıdır. Hazırlanan bu kredi risk analizinde kredi sigortası, kredi değerlendirmesi ve bankaların kredi yatırım portföyleri de bulunmalıdır.

İlke-18: Denetim otoritesi, bankaların problemlili varlıklarını erken aşamada belirlemelerini sağlamalı, problemlili varlıklarla ilgili olarak bunların zararını ortadan kaldırmak için önceden hazırlanmış politikalara sahip olmalarını sağlamalıdır. Herhangi bir olumsuz durumda bankaların ellerinde hazırlanmış oldukları politikaları oluşturulmalarını sağlamalıdır.

İlke-19: Denetim otoritesi, bankaların risk konsantrasyonlarını uygun zamanlama ile ölçme, değerlendirme, raporlama, kontrol altında tutma ve azaltma konularında ihtiyaçları olacak politikaları hazırlamalarını ve bunları uygulamaya koymalarını sağlamalıdır. Denetim otoritesi, bankaların herhangi bir riske maruz kalmalarını önleyebilme adına ihtiyati limitler koymalıdır.

İlke-20: Denetim otoritesi, herhangi bir istismar durumunu önlemek için ilgili taraflarla olan ilişkileri bir standart oluşturulmasını ve bu standartlara göre işlemlerin yapılmasını, ilgili taraflarla olan ilişkide olabilecek risklerin önlenmesi ya da azaltılması konusunda uygun politikaların hazırlanmasını sağlamalıdır.

İlke-21: Denetim otoritesi, bankaların uluslararası alanda borç verme yatırım faaliyetlerini ülkesel anlamda ülke ve transfer risklerini ölçme, tanıma, izleme ve kontrol etme konularını zamanında teşhis etmeleri için yeterli politika ve süreçlere sahip olmalarını sağlamalıdır.

İlke-22: Denetim otoritesi, bankaların risk profilini, piyasa ve makroekonomik koşulları ile piyasa likiditesini dikkate alan piyasa risk yönetimini sağlayıcı analizler oluşturmalarını sağlamalıdır. Bu piyasa risk yönetimini sağlayıcı analizlerini bankalar ölçme, değerlendirme, izleme, raporlama, değerlendirme, kontrol etme ve hafifletme süreçlerini ele alarak hazırlamalıdır.

İlke-23: Denetim otoritesi, bankaların faiz oranı riskini tanımlama, ölçme, raporlama, kontrol etme işlemlerini yerinde ve uygun zamanda uygulayabilmeleri için bir sistem oluşturmalarını sağlamalıdır. Oluşturulan sistemde bankaların risk durumları, risk profili ve piyasa koşulları da ele alınmalıdır.

İlke-24: Denetim otoritesi, bankaların risk ve likidite şartlarına bağlı olarak ihtiyatlı likidite yönetimini sağlayacak bir stratejiye sahip politikalar hazırlamalarını sağlamalıdır. Bu likidite yönetimi için hazırlanacak politikalar risk profili, piyasa ve makroekonomik koşullar dikkate alınarak hazırlanmalıdır.

İlke-25: Denetim otoritesi, bankalara risk koşullarını, risk profilini, piyasa ve makroekonomik koşulları içeren bir operasyonel risk yönetim çerçevesi

oluşturmalarını sağlamalıdır. Bu operasyonel risk ile birlikte bankaların oluşabilecek birtakım sorunlara zamanında müdahale edilebilirliği sağlanmalıdır.

İlke-26: Denetim otoritesi, bankaların düzgün ve uygun bir şekilde denetlenebilmesi için ve oluşabilecek risklerin önüne geçebilmek adına kendi bünyelerinde bir iç kontrol sistemi oluşturmalarını sağlamalıdır. Oluşturulacak iç kontrol sisteminde bankalar yetki ve sorumlulukları açık düzenlemelerle ortaya koymalıdır. Bu iç kontrol sisteminin, varlık ve borçları muhasebeleştirme konusunu denetlenmesinde yetkili olması sağlanmalıdır.

Oluşturulacak iç kontrol sistemi bağımsız olmalıdır. Yapılan kontrollerin yasalara uyumu sağlanmalıdır. Denetim otoritesi, bankaların iç kontrol ve denetimini sağlayacak sistemlerin oluşturulmasını sağlayıcı politikalar belirler ve politikalar doğrultusunda hareket edilmelidir.

İlke-27: Denetim otoritesi, bankaların ve bankacılık gruplarının uluslararası düzeyde kabul gören muhasebe politika ve uygulamalarına uygun, uluslararası denetçilerin de görüşünün alındığı, yıllık olarak yayınlanacak olan bir takım güvenilir ve doğru finansal raporlar hazırlanmasını sağlamalıdır.

İlke-28: Denetim otoritesi, bankaların ve bankacılık gruplarının finansal durumlarını, performanslarını, risklerini, risk yönetim stratejilerini ve kurumsal yönetim politikalarını ve süreçlerini düzenli ve kolay erişilebilir bir şekilde hazırlamalarını ve bunları yayınlamalarını sağlamalıdır.

İlke-29: Denetim otoritesi, bankaların, finansal hizmetlerin kötüye kullanılmasını önlemek adına finans sektöründe yüksek etik ve profesyonel standartları yakalamaları adına uygun politikalar oluşturmaya çalışmalıdır.

Basel Komitesinin belirlediği bu 29 temel ilkedeki ilk 13 tanesi komitenin denetim yetkileri, sorumlulukları ve işlevi ilgilidir. Geriye kalan 16 tanesi ise; ihtiyati düzenlemelerle ilgilidir. Basel Komitesi, kuruluş amacına ulaşma adına yukarıda belirtilen temel ilkeleri belirlemiştir. Komite 1997 yılında temel ilkelerin 25'ini çıkarmıştır. Daha sonra bu temel ilkeler yeniden düzenlenerek 29 temel ilkeye çıkarılmıştır.

Basel Komitesinin çıkardığı bu temel ilkelerin bir yaptırım ya da kanuni bir uygulama yolu yoktur, tavsiye niteliğindedir. Tavsiye niteliğindeki bu ilkeler evrensel olarak bir standardı yakalamak için çıkarılmıştır. Belirlenen bu temel ilkelerle; küresel finansal sistemi güçlendirmek amaçlanmıştır. Basel Komitesi, ülke gelişmiş olsun ya da gelişmemiş ülke olsun her ülkenin finans sistemine her an bir tehdit olabileceğini belirtmekte ve tehditlere karşı bu ilkelerle ülkelerin finans sistemlerini güçlendirmelerini ve bu belirlenen 29 temel ilkeyi sadece üye ülkeler değil tüm ülkelerin kullanmasını tavsiye etmektedir. Belirlenen bu ilkeler, tarafsız bir şekilde tüm bankacılık sistemlerinin ihtiyacını karşılayacak şekilde hazırlanmıştır.

Komite, ülkelere kendi içlerinde bu ilkelere göre denetim mekanizmasını çalışmalarını gereğini belirtmektedir. Bu ilkelerin yanında ülkelerin kendi içlerinde bu ilkeleri geliştirebileceği de belirtilmektedir. Komite; bu belirlenen ilkelerin finansal istikrar konusunda tam garanti verememektedir. Ünelere, denetim kurumlarının bankaların batmayacağı konusunda garanti veremeyeceği belirtilmektedir. Komite, ulusal düzeyde denetim otoriteleri ile işbirliği yapmaya hazır olduğunu belirtmektedir. Ayrıca, üye olmayan ülkelerin denetim kurumları ile işbirliğine hazır olduğunu belirtmektedir. Üye olmayan ülkelere de bir tür danışmanlık hizmeti vermektedir. Gerek bankacılık sistemini güçlendirme adına, gerekse olası risklere karşı yapılması gereken bankacılık ile ilgili konularda üye olmayan ülkelere de çalışmalar yapmaktadır. Böylece, küresel anlamda bir hizmet sağlamaktadır (BIS, 2012: 13-14) .

2. BÖLÜM : BASEL KRİTERLERİ VE TÜRKİYE'DE UYGULAMALARI

2.1. Basel I Kriterleri

1980'lerin başında özellikle gelişmekte olan ülkelerin borçları yüksek oranda artmıştır. Ülkelerin borçları, uluslararası bankaları da etkilemiştir. Ülkelerin borçlarının artması bankaların sermaye yeterliliklerini de azaltmıştır. Bankaların sermaye yeterliliklerinin azalması riskleri de beraberinde getirmiştir. Bu durum bankaların ciddi sorunlar yaşamasına neden olmuştur. Borçların etkisiyle bankaların sermaye yeterliliğinin azalması kredi risklerini de gündeme getirmiştir. Oluşan bu uluslararası olumsuz koşullar ülkeleri bir araya itmiştir. Böylece G-10 ülkelerinin Merkez Bankası Başkanlarının talebiyle Basel Komitesi sermaye standartlarını belirlemede ve sermaye yeterliliğinin ölçümünde birtakım kriterler hazırlamıştır. Komite bu kriterlerle bir uluslararası standart yakalamayı amaçlamıştır. Bu kriterlerle birlikte; risk ölçümü ile ilgili çalışmalar yapılmıştır. Ayrıca, bu kriterlerin uluslararası bankacılığın bir standarda ulaştırabileceği ve ulusal sermaye yeterliliklerindeki rekabetçi olmayan durumu ortadan kaldırabileceği belirtilmiştir. 1988 yılında yapılan bu sermaye standart belirleme ve sermaye ölçümü ile ilgili düzenlemeye Basel I Uzlaşısı denilmiştir (<https://www.bis.org/bcbs/history.htm>). Basel I Uzlaşısı ile amaç; bankaların bir kriz durumunda kırılganlıklarının azaltılması ve bu krizlere finansal anlamda daha dayanıklı olabilmelerini sağlamaktır. Bankaların ellerinde bulundurması gereken asgari sermaye miktarı belirlenmektedir. Bankaların sahip oldukları varlıkları ve sermaye ile bir değerlendirme yaparak bir analiz süreci belirlenmeye çalışılmıştır. Yani, bankaların sahip oldukları sermayenin miktarının ne kadar olduğu ve bu sermayenin asgari miktarının ne kadar olması gerektiği ve bu bunlarla bağlantılı olarak bir risk değerlendirmesi yapılmak istenmiştir. Bu risk değerlendirmesini uluslararası alanda kullanılması sağlanmıştır (Turgut,2007 s:33). Bu risk şöyle açıklanabilir: Bankalar kredi vererek bir risk almaktadır ve bu aldıkları riskin bir ölçüte göre olmalıdır. Riskli faaliyetine karşı banka kendini koruyacak birtakım önlemler almalı, bir takım analizler yapmalıdır. Bu faaliyetlerini de en başından kredi gibi riskli faaliyetini yapmadan önce bir değerlendirmeden geçirmelidir. Bu değerlendirmeye göre kredi vermeli ya da kredi verilebilirliğini bu ölçüte göre belirlemelidir. Buradan

anlaşıldığı üzere; banka kredi verilebilirliğini sahip olduğu sermaye ile karşılaştırarak değerlendirmelidir (Kıraç ve Akardeniz, 2015:359).

2.1.1. Asgari Sermaye Uzlaşısı

Asgari Sermaye Uzlaşısı G-10 ülkelerinin talebiyle oluşturulmuştur. 1988 yılında oluşturulan bu uzlaşısı ile bankaların asgari sermaye düzeylerine odaklanması amaçlanmıştır.

Asgari Sermaye Uzlaşısı şu gereksinimler nedeniyle ortaya çıkmıştır:

- Bankaların risk durumlarının tam bilinmemesi,
- Risk hesaplanmasında bir standardın yakalanamamış olması,
- Operasyonel risk gibi bazı kavramları içermemesi,
- Ülkeler arası rekabetin sağlanamaması,
- Sermayenin yeterli şekilde kullanılamaması,
- Arbitraj farklılıkları,
- Risk yönetiminin yetersiz kalması.

Bankacılık sisteminin güven ile ilgili problemleri gibi durumlar Asgari Sermaye Uzlaşısının ortaya çıkması için nedenler oluşturmuştur.

Uzlaşının önemle üzerinde durmuş olduğu konu ise kredi riski kavramıdır. Kredi Riski kavramını basit tabirle bir bankanın borç olarak verdiği krediyi geri alamama ihtimali yani taraflardan birinin yükümlüğünü yerine getirememesi ihtimali durumu olarak tanımlayabiliriz (<https://www.bis.org/publ/bcbs75.pdf>).

Uzlaşısı ana hatlarıyla dört bölüme ayrılmıştır. Bu dört bölüm sermaye, risk, standart oran ve bazı genişletici düzenlemeleri içermektedir. Bu dört bölüm şu şekilde belirtilebilir.

1.Bölüm: Sermayenin bileşenleri açıklanmaktadır. Sermayenin bileşenlerinin hangi kalemlerden oluştuğu belirtilmektedir.

2.Bölüm: Risk kavramı üzerinde durulmaktadır. Risk ağırlıklarının anlatıldığı bu bölümde belirli oranlar verilerek bu oranların hesaplanması anlatılmaktadır.

3. Bölüm: Belirlenmiş bir standart oranın hesaplanma şekli anlatılmaktadır.

4.Bölüm: belirli düzenlemeler ile ilgili bilgiler verilmektedir (Yay, Yay G. ve Yılmaz, 2004: 107).

Bu uzlaşmayı geniş olarak şu şekilde ele alabiliriz:

2.1.2. Sermayenin Bileşenleri

Basel I Uzlaşısında sermaye, ana sermaye ve katkı sermayesinden oluşarak 2 grupta incelenmiştir. Ana sermaye ise; ödenmiş sermaye, yedek akçeler ve dağıtılmamış karlardan oluşmaktadır. Katkı sermayesi ise; ihtiyari rezervler, fonlar, genel karşılıklar ve sermaye benzeri kredilerden oluşmaktadır. Ana Sermaye, katkı sermayesi hesaplandıktan sonra, bu hesaplamalardan şerefiye ve mali iştirak kalemleri çıkartılması ile elde edilmektedir. Elde edilecek bu toplam sermaye banka muhasebesiyle elde edilen sermaye miktarından farklıdır. (BDDK, 2007: 16)

2.1.3. Risk Ağırlıkları

Basel-1 Uzlaşısı bir şekilde riskleri ele alan bir çalışmadır. Uluslararası bankaların risklere karşı korumayı amaçlamaktadır. Yani, uluslararası alanda çalışan bankaların sahip oldukları varlıkları ile sermaye yapısı arasında risk esasına ilişkin bir çalışmadır. Bir risk değerlendirilmesi yapılarak bazı sonuçlara ulaşılmaya çalışılmaktadır. Bu risk olayını da belirlenmiş katsayılarla somutlaştırmaktadır. Bilançoda belirtilen kalemlere, önem derecesine göre katsayı derecesi vermektedir.

Asgari Sermaye Uzlaşısı riskleri öncelikli olarak ele alırken, riskten kastı öncelik olarak kredi riskidir. Daha önce de açıkladığımız şekilde kredi riski; bankanın borçluya verdiği krediyi geri alamama ihtimalidir. İşte bu riskle karşı karşıya kalmamak için bir takım risk ağırlıkları çalışması yapılmıştır.

Risk ağırlığı kavramı ise, sermayenin bileşenlerinde de belirtildiği üzere, verilen bilanço kalemlerinden birbirinden daha üstün riske sahip olduğu katsayılarla belirtilmiştir. Daha fazla riskli durumda olan kalemlerin sahip olması gereken

sermayenin daha fazla şekilde karşılık ayrılması gerektiği belirtilmiştir. Yani, risk ağırlığı fazla olan kaleme daha fazla sermayenin ayrılarak risk karşısında daha az zarar görülmesi amaçlanmıştır. Uzlaşıda bilanço içi ve bilanço dışı varlıklara farklı risk ağırlıkları verilmiştir. Bilanço içi kalemlere verilmiş olan risk katsayısı olarak adlandırılan bu oranlar %0, %20, %50 ve %100 olarak belirlenmiş olup bu katsayılara göre değerlendirme yapılmaktadır (Aykut, 2008: 2).

Banka kredi riskleri varlıklara göre değerlendirilmiştir. Kredi riski varlıklarla birlikte incelenerek herhangi bir risk durumuna göre alınabilecek önlemlerin değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Uzlaşıda 4 ayrı risk grubu belirlenmiştir. Ayrı risk grubunda bulunan kalemler teker teker ele alınarak çalışma yapılmıştır. Uluslararası bankaların hepsinde bu 4 farklı risk grupları kullanılmıştır. Buna göre bu 4 farklı risk grupları şu şekilde belirtilebilir:

%0 Risk Grubuna Ait Kalemler:

- Nakit Değerleri
- Ulusal Para Cinsinden Merkezi Hükümet Ve Bankaların Verilen Ulusal Para İle Tahsil Edilecek Borçları
- Ekonomik İşbirliği Ve Kalkınma Örgütü (OECD) Üyesi Ülkelerin Merkezi Hükümetleri İle Merkez Bankalarına Verilen Borçlar İle OECD Üyesi Ülkelerin Hükümetlerince Garanti Altına Alınan Aktif Kalemleri.

% 20 Risk Grubuna Ait Kalemler

- Uluslararası Kalkınma Bankalarına Ait Veya Bu Bankaların Garantisi Altında Alınan Aktif Kalemleri
- OECD İçinde Yerleşik Bankalardan Olan Veya bu Bankaların Garantisi Altından Alınan Aktif Kalemleri
- OECD Dışındaki Ülkelerdeki Bankalara Kullandırılan Ve Vadesi 1 Yıl Veya Kısa Vadeli Aktif Kalemleri. Bu madde eleştirilmektedir. Maddede, OECD dışındaki ülkelerin bankalarına verilen kredilerden sadece 1 yıldan kısa olanları

%20 risk ağırlığına tabidir. 1 yıldan uzun olanlar % 100 risk ağırlığına sahiptir. Bu da demek oluyor ki, OECD dışındaki ülkelere verilen krediler kısa vadeli olmaktadır. Kısa vadeli krediler OECD dışındaki gelişmekte olan ülkelerin ekonomilerinde kısa vadede iyi bir durum yaratsa da, ülkeden çıktığında ekonomiyi kötü anlamda etkilemektedir.

- OECD İçinde Yer Alan Ülkelerin Yerel Yönetimlerine Verilen Borçlar.
- Tahsildeki Nakitler

%50 Risk Grubuna Ait Kalemler

- Teminatı Verilmiş Krediler
- Tahakkuk Etmiş Gelirler

%100 Risk Grubuna Ait Kalemler

- Özel Sektöre Verilen Krediler
- OECD Dışındaki Ülkelere Verilen Uzun Vadeli Krediler
- OECD Dışındaki Ülkelerin Hükümetlerine Yabancı Para Cinsinden Kullandırılan Krediler
- Kamuya Ait Ancak Ticari Şirketlere Verilen Krediler
- Bankaların Kullandıkları Sabit Varlıkları
- Gayrimenkul Yarımları Ve Diğer Yatırımlar
- Diğer Bankalardan Sağlanan Sermaye Araçları
- Tüm Diğer Varlıklar

Risk gruplarına bakıldığında Basel-I Uzlaşısına göre avantaj durumu OECD üyesi ülke olma durumuna göre değişmektedir. Yani, OECD üyesi ülkeler daha az riskli görülmektedir. OECD üyesi olmayan ülkeler ise daha fazla riskli değerlendirilmektedir. Diğer bir durum ise; bilanço dışı kalemler öncelikle kredi riski

katsayıları ve bilanço içi kalemlerin de dikkate alındığı risk katsayıları ile çarpılmaktadır (Altıntaş, 2018:105).

2.1.4. Standart Oran

Asgari Sermaye Uzlaşısında da belirtildiği üzere, uluslararası olarak faaliyet gösteren bankaların riskleri ve bu risklerine bağlı olarak bünyelerinde belli bir sermayeye sahip olmaları gerektiğine değinilmişti. Belirtilen bu duruma bağlı olarak bir formül üretilmiştir. Asgari sermaye oranı olarak %8’lik bir oran belirlenmiş olup, bu formülde ana sermaye kaleminin %4 olması gerektiği belirtilmiştir.

1988 Basel Uzlaşısı çerçevesinde belirlenen Sermaye Yeterlilik Rasyosu (Cooke Rasyosu) şu şekilde formüle dökülmüştür.

Sermaye Yeterlilik Rasyosu (Cooke Rasyosu):

$$\text{Sermaye Yeterlilik Rasyosu (SYR)} = \frac{\text{Toplam Sermaye}}{\text{Kredi Riski}} \geq 8$$

Bu formülde belirtilen öz kaynak kalemi banka muhasebesindeki öz kaynak kaleminden farklı olarak ele alınmaktadır. Formüldeki Toplam Sermaye kalemleri şu şekilde oluşmaktadır:

$$\text{Ana Sermaye (1. Kuşak)} = \text{Ödenmiş Sermaye} + \text{Dağıtılmamış Karlar} + \text{Yedek Akçeler}$$

$$\text{Katkı Sermaye (2.Kuşak)} = \text{Karşılıklar} + \text{İhtiyari Rezervler} + \text{Fonlar}$$

$$\text{3.Kuşak Sermaye} = \text{Sadece Piyasa Riski İçin Kullanılabilen Sermaye Benzeri Krediler}$$

$$\text{Sermayeden İndirilen Değerler} = \text{Şerefiyeler} + \text{Mali İştirakler}$$

$$\text{Öz Kaynaklar} = \text{Ana Sermaye} + \text{Katkı Sermaye} + \text{3.Kuşak Sermaye} - \text{Sermayeden İndirilen Değerler}$$

Standart oran kavramı ile bankaların kredi kullandırma konusunda sermayesinin belli bir oranda olması için sınırlılık getirilmiştir. Bu sınırlama ile birlikte oluşabilecek risklere önlem alınması sağlanmaktadır (Teker, Bolgün ve Akçay, 2005: 43-46) Standart oran kavramı ile birlikte yapılacak hesaplamada çıkan sonucun belirlenmiş olan %8 asgari oranın altında olmaması gerekliliği konusunda düzenlemede belirtilmiş

ve bu orana göre bankaların sermayelerini ayarlamaları gerektiği görülmüştür. Sermaye yeterliliği bankaların gücü olarak belirlenmiştir.

2.1.5. Genişletilmiş Düzenlemeler

Standart Oran Kavramı bir süre bu şekilde formül ile hesaplanmıştır. Daha sonra özellikle Meksika’da yaşanan kriz sonrası bankaların batması ile birlikte bu formüle yeni ekleme yapılmıştır. 1996 yılında Basel Komitesi piyasa riskinin de dikkate alınması kararı almıştır. Böylece, yeni bir düzenlemeye gidilerek, formülün daha geniş kapsamlı hesaplanması sağlanmıştır.

Daha önceki formülde sadece kredi riski dikkate alınmaktaydı. Yeni hesaplama yapılan formülde bu kredi riskinin yanına piyasa riski denilen kavram da eklenmiştir. Hesaplamalara Piyasa Riski kavramı da dâhil edildiyse bu kavramı da tanımlamakta fayda vardır. Piyasa riskini; finansal varlıkların piyasada yaşanan dalgalanmalar nedeniyle değer kaybı yaşama ihtimali olarak tanımlayabiliriz.

Böylece Piyasa Riski de dâhil edilen Sermaye Yeterlilik Rasyosu hesaplanırken şu şekilde formül kullanılmaktadır: (Çatıkbaş, Yatbaz ve Durmaz, 2018: 841)

Sermaye Yeterlilik Rasyosu (SYR)= $\frac{\text{Toplam Sermaye}}{(\text{Kredi Riski} + \text{Piyasa Riski})} \geq 8$

Basel- I Uzlaşısı bir takım eleştirilere maruz kalmıştır. Eleştirileri şu şekilde açıklayabiliriz:

- Basel- I Uzlaşısı 4 risk grubunda incelenmektedir. 4 risk grubu ile incelenen uzlaşısının risk duyarlılığının düşük olması,
- Basel I Uzlaşısı farklı alanları bulunan bütün bankalara aynı yöntemlerini uygulamasından dolayı “herkese tek beden elbise” tabirine neden olabilecek bir düzenlemedir. Bu uzlaşıda “kulüp kuralı” olan OECD’ye üye olan ülkelerin sözleşmesi olması nedeniyle OECD’ye üye olan ülkelere yüzde sıfır, bu üye ülkelerin bankalarının borçları % 20 risk grubunda yer almaktadır. Ancak tabiri caizse kulübe üye olmayan yani OECD üyesi olmayan ülkeler % 100 risk grubunda yer alması,

- Bankacılık risklerini reel anlamda ölçmede zayıf kalması,
- Basel I Uzlaşısı, finansal piyasalarda yaşanan dalgalanmaları göz ardı etmesi,
- Bankaların farklı faaliyetlerini dikkate almaması, .
- Bankaların asgari sermaye oranının neden 8'e eşit olması gerektiğinin tam olarak açıklanamaması,
- Asgari sermaye hesaplamasında tek bir hesaplama yönteminin kullanılması,
- Yalnızca belirli riskleri hesaplamalara katmış olması,
- Sermaye ile ilgili durumdan dolayı asgari sermaye yeterliliğini tutturmak için bankaların sermayelerini artırmaları,
- Kredi değerliliğinin tek taraflı olarak ele alınması nedeniyle bir takım eleştirilere maruz kalmıştır (Aykut, 2008:2).

2.1.6. Türkiye'de Basel- I Uygulamaları

Daha önce de bildirdiğimiz üzere Basel – I Uzlaşısı 1988 yılında imzalanmış olup, yürürlüğü girmiştir. Türkiye de Basel – I Uzlaşısını 1988 yılında imzalamış ve kabul etmiştir ancak Türkiye bu uzlaşmayı yıllara yayarak uygulamaya sokmuştur. Türkiye Sermaye Yeterlilik Rasyosunu yıllara göre belirli oranlarda kullanarak en son uzlaşadaki standart rakama ulaşmıştır. Bu uzlaşmayı Türkiye; 1989 yılında % 5, 1990 yılında % 6, 1991 yılında % 7,1998 yılında % 8 olarak uygulamıştır. Bu oran günümüzde de bu şekilde devam etmektedir. Basel-I Uzlaşısına imza atan Türkiye'de faaliyet gösteren bankalar bu uzlaşuya kendilerini adapte etmişlerdir.

Uzlaşıyla birlikte, yeni düzenlemeler ortaya koyulmaya başlanmıştır. Bu uzlaşının arkasındaki yasal mevzuatı belirtmek gerekirse, bu uzlaşi için 1989 yılında 2034 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 3182 sayılı Bankalar Kanunu ile ilgili olan 11 sayılı tebliğdir. Daha sonra Hazine Müsteşarlığı 1995 yılında ayrı bir bildiri yayınlayarak 11 sayılı tebliği kaldırmıştır. 9 Şubat 1995 yılında 3182 Sayılı Bankalar Kanuna İlişkin yayınlanan 12 sayılı tebliğ ile yeni düzenlemeler getirilmiştir. Bu bildirin içeriğinde şu tanımlamalar yer almaktadır:

Türkiye’de Basel I Kriterleri için yapılan bu düzenlemelerin görüldüğü üzere gerekli yasal altyapı zeminleri hazırlanmış ve uygulamaya geçilmiştir.

Ana Sermaye: Ödenmiş Sermaye, kanuni ve ihtiyari yedek akçeler, 3 aylık hesap özetindeki dönem karı ve geçmiş yıllar karı toplamı ve üç aylık hesap özetindeki dönem zararı ile geçmiş yıllar toplamı dikkate alınır.

Katkı Sermaye: Banka sabit kıymet yeniden değerlendirme fonu % 100 oranında, iştirakler ve kuruluşlar % 75 oranında incelenir. Ayrıca, Krediler serbest karşılığı – SYR’nin paydasının % 2 sini aşan kısmı dikkate alınmaz.

Sermayeden İndirilen Değerler: Mali İştirakler, Özel maliyet bedelleri, ilk tesis giderleri, peşin ödenmiş giderler, iştiraklerin ve sermaye sabit kıymetlerin rayiç değeri bilançoda kayıtlı değerinin altında ise aradaki fark; Türkiye’de faaliyet gösteren diğer bankalara verilen “Sermaye benzeri krediler”.

1998 yılında bu bildiri de yürürlükten kaldırılmıştır. 1998 yılında yayınlanan Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine Ve Değerlendirilmesine İlişkin Usul Ve Esaslar Hakkında Tebliğ ile birlikte 12 sayılı tebliğ de kaldırılmıştır. Bu tebliğle birlikte, Asgari Sermaye Yeterlilik Oranı standart olan % 8 oranına getirilmiştir. Daha sonra 1999 yılında 4389 Sayılı Bankalar Kanunu yayınlanmıştır.

4389 sayılı kanunla birlikte, Basel Uzlaşısının belirlenmiş olan standartları tam anlamıyla Türkiye’de uygulanmaya başlamıştır. Bu kanun ile birlikte Basel Kriterlerinin yanında bankacılık alanında yeni düzenlemeler geliştirilmiş ve uygulamaya konmuştur. 4389 sayılı kanunla birlikte Basel Kriterlerinin belirlenen temel ilkeleri Türkiye’de de uygulanmaya başlamıştır.

Yapılan düzenlemeler sonrası bankaların sermaye rasyolarını görmekte fayda olabilir. Öncelikle Türkiye’de Basel-I Kriterleri sonrası rasyo oranları şu şekildedir: (Külahi, Tiryaki ve Yılmaz, 2013:185-189)

Basel I Kriterlerinde belirlenmiş olan asgari oran olan %8 Türkiye’de hemen uygulanmamış ve bu orana geçilmeden önce belirli oranlar denenmiş. Özellikle ilk baştan bu oran %5 olarak değerlendirilmiş daha sonraki yıllarda ise %6 ve %7 olarak uygulamaya geçiş için kullanılmıştır. Türkiye’de Basel Kriterleri için yapılan yasal

altyapının temkinli olarak kurulmaya çalışıldığı görülmektedir. Ancak en son 1998 yılında nihai olarak Basel Kriterlerinde belirlenen %8 oranına ulaşmıştır.

Tablo 2:
Yıllara Göre Ortalama Sermaye Rasyoları

YILLAR	Sermaye Rasyosu Oranları (%)
1988	9,1
1989	9,4
1990	10,1
1991	9,6
1992	8,6
1993	9,3
1994	8,4
1995	8,9
1996	8,9
1997	9,4
1998	9,1
1999	-

(Kaynak: Türkiye Bankalar Birliği web sitesi-İstatistik Raporlar)

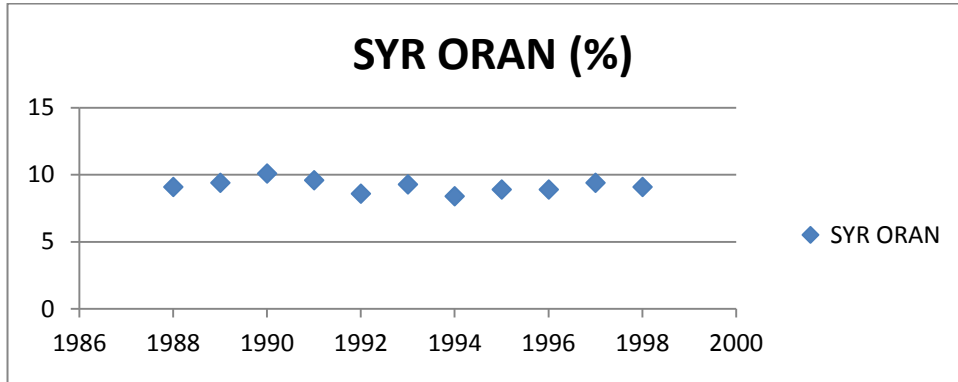
Şekil-1’de belirtildiği gibi 1988-1998 yılları arasında belirlenen Sermaye Rasyo Oranları da göstermektedir ki ortalamalar belirlenen standart üzerindedir. 1990 yılında en üst seviyede bir sermaye rasyosu oranı varken, 1994 yılında en düşük rasyo oranı gözükmemektedir. Tablo-2’ye bakılacak olursa oranlar arasında çok büyük farklılıklar gözükmemektedir. En büyük fark yaklaşık % 2 lik oranda bir fark bulunmaktadır. Yaşanan krizler nedeniyle 1999-2000 yılları Sermaye Yeterlilik Rasyolarına ulaşamamıştır.

Türkiye’de daha önce de belirtildiği gibi Basel I Kriterlerinde belirlenen %8 asgari oran hemen uygulamaya geçmemiş ve aşamalı olarak bir uygulamaya geçiş planı yaşanmıştır. Öncelikle 1989 yılında %5 olarak belirlenen asgari oranın üzerinde bir sermaye yeterlilik oranı bulunmaktadır. Yani asgari oran %5 iken, Türkiye’de sermaye yeterlilik oranı %9,1 olduğu Tablo-2’de görülmektedir. 1990 yılına bakıldığında ise; %6 asgari oran belirlenmiş Tablo-2’de görülen orana göre sermaye yeterlilik oranı %10,1’dir. Bu yıllarda belirlenen asgari oranın dahi üzerinde bir sermaye yeterlilik oranı olduğu görülmektedir. 1991 yılında belirlenen asgari oran %7 iken bu oran

Türkiye’de %9,6 olup asgari oranın epey üzerinde bir durumda görülmektedir. Türkiye’de verilen yıllarda sermaye yeterlilik oranları belirlenen asgari oranların daima üzerinde seyretmiştir.

Bu oranların seyri şu şekilde gösterilebilir:

Şekil 1:
Yıllara Göre Türkiye’de Sermaye Yeterlilik Rasyoları

Yukarıda belirtilen Grafik-1’de görüldüğü üzere Sermaye Yeterlilik Rasyoları belirlenen standart oranlar üstündedir ve belirli rakamlar arasında oluşmuştur. Buradan çıkarılabilecek sonuç, Türkiye Besel-I Uzlaşısına kolayca uyum sağlamıştır. Belirlenen standart oranın üstünde bir sermaye yeterliliğine sahip olan Türkiye 2001 bankacılık krizinden kurtulamamıştır. Türkiye’de belirli yıllarda en fazladan en aza Sermaye Yeterlilik Rasyosunu da şu şekilde görebiliriz:

Tablo 3:
Yıllara Göre En Yüksek Sermaye Yeterlilik Rasyosuna Sahip Bankalar

YIL	BANKA ADI	SYR (%)
1992	TURKİSH BANK	20,4
1993	ING BANK	27,3
1994	TURKLAND BANK	82,3
1995	TURKLAND BANK	78,7
1996	TURKLAND BANK	86,5

(Kaynak: Türkiye Belediyeler Birliği web sitesi)

Yukarıda Tablo-3’de de görüldüğü üzere en yüksek Asgari Sermaye Rasyosuna sahip bankaları görmekteyiz. En yüksek orana sahip bankaların yabancı bankalar da

olduğunu belirtmekte fayda vardır. Türkiye’de faaliyet gösteren bankaların 1992-1998 yılları arasında hangisinin ne kadar Sermaye Yeterlilik Rasyosuna sahip olduklarını şu şekilde görebiliriz:

Tablo 4:
Yıllara Göre Bazı Bankaların Sermaye Yeterlilik Oranları

Bankalar	1992(%)	1993(%)	1994(%)	1995(%)	1996(%)	1997(%)	1998(%)
Halk Bankası	9,5	9,1	8,0	19,3	25,4	26,9	18,2
Ziraat Bankası	14,6	25,2	13,1	11,7	6,2	14,9	12,4
Vakıfbank A.Ş	8,2	5,5	5,6	8,9	11,0	10,8	11,7
Şekerbank	8,2	8,5	9,9	9,1	8,8	11,4	12,2
AK Bank	18,6	16,8	20,5	33,2	39,8	31,8	35,3
ING Bank	19,2	27,3	25,9	41,3	20,2	13,6	17,0
Türkiye Ekonomi Bankası	10,9	9,3	10,9	17,5	10,2	10,2	10,2
HSBC Bank	-	25,4	26,1	16,6	9,8	12,3	12,1

(Kaynak: Türkiye Bankalar Birliği web sitesi Veri Sorgulama Sistemi)

Tablo-4’de rakamlara bakıldığında 1994 yılında Halk Bankası Tablo-2’de belirtilen ortalama sermaye rasyosu rakamlarından da anlaşılacağı üzere asgari oran altında kalmıştır. 1996 yılında ise aynı şekilde Ziraat Bankası asgari oranın altında kalmıştır. Vakıfbank ise 1993 ve 1994 yıllarında asgari oran altında kalmıştır. Asgari oranın altında kalmaktan kasıt riskin olduğudur. Görüldüğü üzere bazı yıllarda Türkiye’de faaliyet gösteren bankalar belirlenen asgari standart oranının altında kalmıştır. Ancak, çoğu banka ortalama üzerinde bir seyir izlemiştir. Yani, asgari oran üzerinde olmak

riskten daha uzak bir nokta demektir. Riskten uzak olmanın Basel Kriterlerince kuralı ise sermaye yeterliliğini güçlü tutmaktır.

2.2. Basel II Kriterleri

Değişen dünya düzeni ve bu düzende yaşanan ekonomik krizler, risklere karşı yapılan düzenlemelerin ve alınan önlemlerin yetersiz kalması sermaye yeterliliği konusunu tekrar gündeme getirmiştir. Basel I Uzlaşısının bir takım eksikliklere ve yetersizliklere sahip olduğu görülmeye başlanmıştır. Uzlaşımın eksikleri bankaların bir takım sermaye yeterliliği konusunda krizler yaşamalarına neden olmuştur. Özellikle risk hassasiyetindeki ölçümün yetersiz kalması ve tüm bankalar için aynı yöntemlerin kullanılması yeni bir düzenlemenin ihtiyacını açıkça ortaya koymuştur. Daha önce de Basel I Uzlaşısına yöneltilen eleştiriler sonucunda, bu uzlaşısındaki eksikler ve eleştiriler karşılanmak için ek düzenlemeler yapılmıştır. Basel I Uzlaşısındaki eksiklik ve eleştirileri hatırlatmak gerekirse kısaca şöyle açıklayabiliriz: Öncelikle risk duyarlılığının düşük olması, OECD ülkesi kriterinin bulunması, tüm bankalar için tek bir yöntemin bulunması gibi eksiklikler ve buna bağlı eleştiriler yeni düzenlemeye gereksinimi ortaya çıkarmıştır. Basel I Uzlaşısında bir takım düzenlemeler yapılmıştır.

Asgari sermaye rasyosunda hesaplama yapılırken ilk yıllarda sadece kredi riski dikkate alınırken daha sonraki yıllarda yapılan yeniden düzenleme ile bu hesaplama yöntemine piyasa riskleri de dâhil edilmiştir. Uzlaşım yıllara göre yeniden düzenlemeler yapılarak geliştirilmiştir. Belirli yıllara yayılarak bu uzlaşıda belirli düzenlemeler ve değişiklikler yapılmıştır. Bu değişim aşamaları Tablo-5'de belirtilen şekildedir (Yazarkan, 2008: 48-51).

Tablo 5:
Basel Uzlaşıları Geçiş Takvimi

1988 Basel I Düzenlemesinin Yayınlanması
1992 sonu Basel I in Uygulanması İçin Belirlenen Son Tarih
Ekim 1998 Ana Sermayeye Dâhil Edilmesi Kabul Edilen Enstrümanlar
Haziran 1999 Yeni Sermaye Yeterliliği Düzenlemesi 1. Taslak
Ocak 2001 Yeni Sermaye Yeterliliği Düzenlemesi 2. Taslak
Nisan 2003 Yeni Sermaye Yeterliliği Düzenlemesi 3. Taslak
Haziran 2004 Yeni Sermaye Yeterliliği düzenlemesi Nihai metin
2007 Başı Uygulamaya Geçiş (G-10) Üç Aylık Geçiş Dönemi Başı

(Kaynak: TBB, 2002:1 Özet Sunum)

Basel Komitesi, 1999 yılında Basel I Uzlaşısını gündeme alarak eksiklerini masaya yatırarak incelemeler başlatmış ve Haziran ayında 1. Taslak metnini hazırlamıştır. Daha sonra 2001 yılında yeni bir düzenleme ile 2. Taslak metnini ve 2003 yılında ise 3. Taslak metnini hazırlamıştır. 2004 yılı ile birlikte nihai metni hazırlayarak yayınlamıştır (TBB, 2002:1).

2.2.1. Basel II Kriterlerinin Amacı

Basel II Uzlaşısının amacı; riskle ilgili olan durumların analizini ve denetimini daha iyi yapabilmek ve bankaların risklere karşı daha güçlü bir şekilde hazır olmalarını sağlamaktır. Basel I Uzlaşısında bulunan eksiklik ve eleştirileri gidermek ve bu uzlaşıda bulunan risk ölçümlerini daha sağlam bir zemine oturtmak amaçlanmıştır. Bu düzenleme ile uluslararası bankacılığın sermaye yeterliliği konusunda sağlam bir sistem ile çalışması hedeflenmiştir. Yeni uzlaşıda bazı konularda özellikle değişiklik ve yenilik getirilmiştir. Ülke risk ağırlıkları, banka risk ağırlıkları, şirket risk ağırlıkları, banka içi risk ağırlıkları, piyasa disiplini, sermaye yapısı gibi konuların üzerinde durulmuştur.

Uzlaşıda göze çarpan en büyük ayrıntı uygulanacak olan sistemin tüm ülkelerde aynı şekilde olmasını amaçlamasıdır. Sermaye yeterliliğini uluslararası alana taşıyarak, tek bir denetim mekanizması kurulmaya çalışılmıştır.

Uzlaşıda risk kavramının önde olduğu görülmektedir. Daha hassas bir risk ölçüm hedeflenmiştir. Bunu Basel Bankacılık Denetim Komitesi'nin Basel II'ye geçiş amacının açıklamasından da anlayabiliriz. Bu kuruma göre Basel II Uzlaşısında amaç, risk yönetimine daha fazla önem vermek ve bankaları risk değerlendirme konusunda özendirme (Yıldırım, 2015: 13-14).

Özetle şu şekilde bir yöntem amaçlanmıştır:

- Risk öncelikli olması,
- Sistemin tüm uluslararası bankalara uygulanabilmesi,
- Güvenilir bir sistem ve sağlam bir finansal yapının oluşturulması,
- Basel I Uzlaşısının eksiklerini gidermek,
- Karmaşık olmayan bir sistemin oluşturulması,
- Etkin bir bankacılık sistemi oluşturmak,
- Finansal istikrarın oluşturulması,
- Risk ölçümlerinin şeffaf ve basit bir şekilde hesaplanabilmesi,
- Sermayenin daha etkin kullanımının özendirilebilmesi,

2.2.2. Basel II Kriterlerinin Farkları

Basel II Uzlaşısının Basel I Uzlaşısına göre getirmiş olduğu farklar ya da yenilikleri ana hatları ile şu şekilde görebiliriz:

Tablo 6:
Basel-I Basel-II Farkları

Basel I Uzlaşısı	Basel II Uzlaşısı
Tek bir risk ölçüsü ele almaktadır.	Bankalar kendi içlerinde bir takım ölçüm yöntemleri ve denetim metotları ile farklı risk ölçümleri yapabilir.
Tek beden kuralı vardır.	Daha iyi risk yönetimi için esneklik getirmekte ve teşvikler bulundurmaktadır.
Risk duyarlılığı daha azdır.	Daha fazla riske duyarlı bir düzenlemedir.

(Kaynak: İmam, 2018:54)

Basel I ve Basel II Uzlaşmaları arasındaki diğer farkları şu şekildedir:

Kulüp Kuralı: Daha öncede Basel I Uzlaşısında bulunan sermaye bulundurma yükümlüğünün OECD ülkelerine ait olma özelliği Basel II Uzlaşısında kaldırılmıştır.

Operasyonel Risk: Basel I Uzlaşısında bulunan sermaye hesaplarında piyasa riski ve kredi riski bulunurken bu hesaplamalara operasyonel risk de eklenmiştir.

Asimetrik Olmayan Bilgi Anlayışı: Basel I Uzlaşısında bulunmayan bilgilerin şeffaf bir şekilde açıklanması konusu Basel II Uzlaşısında yer almaktadır.

Sermaye Yeterliliği Yapısı: Basel Uzlaşısında bulunan sermaye yeterliliği konusu Basel II Uzlaşısında farklı ve daha geniş bir şekilde yer almaktadır.

Piyasa Disiplini: Basel II Uzlaşısı bankaların kendi içlerindeki denetimlerini etkin kılmış ancak bu banka içi denetimler Basel I Uzlaşısında bulunmamaktadır. Banka II Kriterlerinde bu denetimler geniş yer bulmuştur.

Yapısal Bloklar: Basel II Uzlaşısında bulunan yapısal bloklar denilen kavramlar Basel I Uzlaşısında bulunmamaktadır (İmam, 2018: 54). Diğer bir bakış açısıyla bakmak gerekecek olursa; Basel I Uzlaşısı ile Basel II Uzlaşısı arasındaki farkları şu şekilde de açıklayabiliriz:

Bankalar, Düzenleyici Otoriteler, Derecelendirme Kuruluşları, Sermaye Piyasası, Müşteriler gibi birimler açısından Basel I ve Basel II Uzlaşmaları arasındaki farklar Tablo-7 de belirtildiği üzere şu şekilde gösterilebilir:

Tablo 7:
Basel I Ve Basel II'nin Birimler Üzerinden Karşılaştırılması

BİRİM	BASEL I UZLAŞISI	BASEL II UZLAŞISI
Bankalar	- Tüm bankalara yönelik aynı standart uygulama	- Risk yönetimi konusunda etkin tekniklerin uygulanması, - Kredi ve operasyonel risk yaklaşımları, - Veri kalitesinin öneminin artması
Düzenleyici Otoriteler	- Daha iyi bilgi ihtiyacı, - Farklı finansal kuruluşlar için farklı otoriteler mevcuttur.	-Motive etme ve cezalandırmada güç artışı, - Daha fazla ve zamanında bilgiye ulaşım
Derecelendirme Kuruluşları	- Az Sayıda kuruluş olduğu için oligopolistik bir yapı oluşmaktadır.	- Para ve sermaye piyasasına katılanların derecelendirme taleplerinin doğurduğu büyüme fırsatı, - Sektöre çok sayıda yeni kuruluşun girmesi
Sermaye Piyasası	- Kredi türevleri ve diğer menkul kıymetleştirmelere yönelik eğilim	- Menkul kıymetleştirme ve türev piyasalarının büyümesi, - Borç piyasasının büyümesi
Müşteriler	- Yüksek dış kaynak gereksinimi	- Kredi alabilmek için derecelendirmeye olan ihtiyaç, - Karlılığın şeffaf olması.

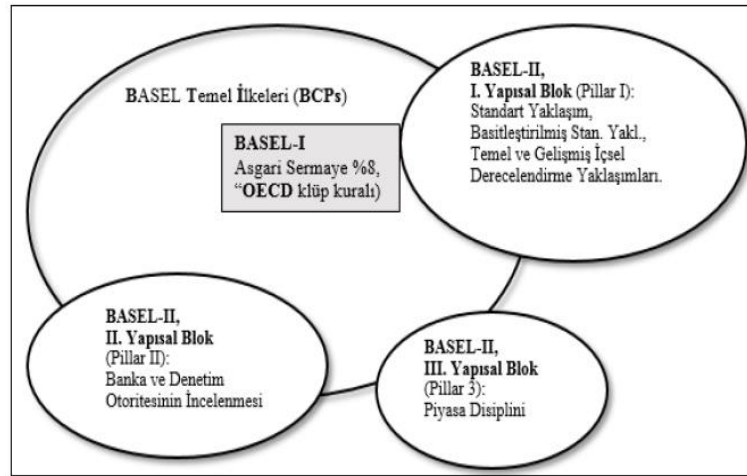
(Kaynak: Torun, 2017:4).

Tablo 7’den anlaşılacağı üzere Basel-II Uzlaşısı Basel I Uzlaşısına göre daha ayrıntılı ve kapsamlı bir düzenlemedir. Basel II Uzlaşısında risk konusu geniş olarak ele alınmış ve risk ölçmede farklı yaklaşımlar getirilmiştir. Risk ölçümü için veri toplamanın önemi artmıştır. Basel II Uzlaşısında bilgiye ulaşımın süresi konusunda çalışma yapılmış ve daha fazla bilgi toplama anlayışı getirilmiştir. Derecelendirme kuruluşları açısından Basel II Uzlaşısında da yeni düzenlemeler getirilmiş ve bu kuruluşların önemi artmıştır. Sermaye Piyasası açısından da yeni düzenlemelere sahip olan Basel II Uzlaşısında menkul kıymetleştirme ve türev piyasalarla birlikte borç piyasasının Basel I Uzlaşısına göre büyüdüğü belirtilmektedir. Basel II Uzlaşısında derecelendirme kredi alabilmek için bir ihtiyaç haline gelmiş ve Basel I Uzlaşısına göre daha şeffaf bir karlılık anlayışı getirilmiştir. Basel II Uzlaşısı; etkin bir risk yönetimi, sermaye yeterliliği ölçümünde doğruluk, sağlam temellere oturtulmuş bankacılık sistemi ve finansal istikrarı olumlu yönde iyileştirme amacı gütmüştür (Erol, 2007:157).

2.2.3. Basel II Kriterleri Ve Yapısal Bloklar

Risk duyarlılığı Basel I Uzlaşısına göre daha yüksek olan Basel II Uzlaşısı 3 temel yapısal bloktan oluşmaktadır. Risk duyarlılığını tam anlamıyla artırabilmek için böyle bir yapısal blok üzerine kurulmuştur.

Şekil 2:
Basel II Uzlaşısı Yapısal Blokları ve Basel I Uzlaşısı Arasındaki İlişki

(Kaynak: Yayla ve Kaya, 2005: 5)

Yukarıdaki Şekil-2 Basel I Uzlaşısı ile Basel II Uzlaşısı arasındaki ilişkiyi açıklamada yardımcı olabilmektedir. Tablodan da anlaşılacağı üzere Basel I Uzlaşısı ile Basel II Uzlaşısı tamamen farklı bir çalışma değildir.

Birinci yapısal blok temel ilkeler ile birbirinden uzak olmayan kavramlar olarak gözükmektedir. İkinci yapısal blok da buna benzer şekilde bir yakınlık göstermektedir. Üçüncü yapısal bloğun temel ilkelerle fazla yakınlığı olmadığı gözükmektedir (Yayla ve Kaya, 2005:5).

Basel II Uzlaşısının Temel Unsurları

- I. Yapısal Blok: Sayısal ölçümlerle alakalı bloktur. Asgari sermaye rasyosunun ölçümü ile ilgili bilgileri kapsayan bloktur.
- II. Yapısal Blok: Yapılacak olan uygulamaların denetlenmesi ile alakalı bloktur. Analizlerin incelenmesi ve denetimi ile ilgili olan bu blok uzlaşının temel konularından biridir.
- III. Yapısal Blok: Sonuç odaklı bir yapısal bloktur. Yapılan denetimlerin incelenmesi ve piyasaya yön verecek olan yapısal bloktur (Torun, 2017:4- 8).

I. Yapısal Blok

I. yapısal blok olarak adlandırılan bölümde genel manada ölçülebilir değerlerden bahsedilmiştir. Bu ölçülebilir olan değerlerin temel yapısında, olası risklere karşı bankaların ellerinde bulundurmuş oldukları gereken öz sermaye miktarının tespit edilmesi anlayışı bulunmaktadır.

Asgari Sermaye Rasyosu ölçümü ile alakalı Basel I Uzlaşısında belirtilen % 8'lik düzey bu bölümde de bu oranda olacak şekilde devam etmiştir. Basel II Uzlaşısında farklılık; Basel I Uzlaşısında risk hesaplanmasın bulunmayan Operasyonel Risk olarak adlandırılan kavramın Asgari Sermaye Rasyosu hesaplamasına girmesidir. Operasyonel risk kavramının hesaplamalara girmesiyle birlikte standart oran hesaplaması da şu şekilde olmuştur:

$$\frac{\text{Asgari Sermaye Rasvosu}}{\text{Kredi Riski + Piyasa Riski+ Operasyonel Risk}} = \frac{\text{Toplam Sermaye}}{\text{Kredi Riski + Piyasa Riski+ Operasyonel Risk}} \geq 8$$

Basel II Uzlaşısında Sermaye Yeterlilik Rasyosu yukarıdaki gibi hesaplanmakta ve Basel I Uzlaşısına göre farklılık göstermektedir. Buna göre Basel I Uzlaşısında kredi riski ve piyasa riskleri bulunurken, Basel II Uzlaşısında bu hesaplamada Operasyonel Risk kavramı girmiştir. Operasyonel Risk kavramını tanımlamakta fayda vardır.

Operasyonel Risk: Bankaların içsel olarak yani içlerinde bulundurdıkları sistemlerin, çalıştırdıkları personelin ya da dış etkiler nedeniyle karşılaşılabilecek riskleri ifade etmektedir. Basel II Uzlaşısında risklerin değerlendirilmesinin yapılmasında ve sayısallaşmalarına kolaylık olması adına dört ölçme yaklaşımı saptanmıştır. Bu yaklaşımlar ise ilgili bankanın veya yerel otoritenin tercihinine ve gelişmişlik seviyesine göre uygulanacaktır.

Bu ölçme yöntemleri; Temel Gösterge Yaklaşımı, Standart Yaklaşım, Alternatif Standart Yaklaşım ve İleri Ölçüm Yaklaşımlarıdır. Basel I Uzlaşısında statik bir değerlendirme sistemi bulunurken,

Basel II Uzlaşısında bu değerlendirme şekli basit, orta ve gelişmiş düzeyde olmak üzere yaklaşımlar geliştirilmiştir.

Bunlar Standart Yaklaşım (SA), Basitleştirilmiş Standart Yaklaşım (SSA) ve Temel İçsel Derecelendirme Yaklaşımlarıdır (Based-IRB). Bu üç değerlendirme sistemi reel sektör şirketlerinin kredi derecelendirme yöntemleri olarak da karşımıza çıkmıştır. Piyasa risklerinin değerlendirmesi safhasında ciddi farklılıklar yapılmamış ve Basel I' deki Standart Yaklaşım ve Riske Maruz Değer Yaklaşımı (VaR) aynen muhafaza edildiği görülmüştür. Piyasa riski, kredi riski ve operasyonel risk ile ilgili ölçümler ve ölçümlerin gelişmişlik düzeyleri ile ilgili Basel II Kriterlerinde belirgin değişiklikler dikkat çekmiştir. Ölçüm yöntemlerinin geliştirilmesinin nedeni olarak Basel I Kriterlerinde belirtilen tek risk ölçüm yöntemine dair olan eleştiriler olarak belirtilebilir.. Değişiklikleri anlayabilmek adına şu şekilde özetlemekte fayda vardır (Aykut, 2008: 5-8)

Tablo 8:
Basel II Ölçüm Yöntemleri

Gelişmişlik Düzeyi	Piyasa Riski	Kredi Riski	Operasyonel Risk
Basit	-	Basitleştirilmiş Standart Yaklaşım	Temel Gösterge Yaklaşımı
Orta	Standart Yaklaşım	Standart Yaklaşım	Alternatif Standart Yaklaşım
			Standart Yaklaşım
Gelişmiş	Riske Maruz Değer Yaklaşım	Temel İçsel Derecelendirmeye Dayalı- Gelişmiş İçsel Derecelendirmeye Dayalı Yaklaşım	Gelişmiş Ölçüm Yaklaşımları

(Kaynak: Aykut, 2008: 5)

- Basel II ölçüm yöntemleri şu şekilde incelenebilir:

a - Piyasa Riski İle İlgili Ölçümler

Piyasa riskini daha önce de belirttiğimiz gibi; finansal varlıkların piyasada yaşanan dalgalanmalar nedeniyle değer kaybı yaşama ihtimali olarak tanımlayabiliriz.

Standart Yaklaşım: Piyasa riski ile ilgili standart yaklaşım ölçüm yönteminde, piyasa riski finansal varlıkların risklerinden oluşmaktadır. Yani, kur riski ya da faiz riski gibi hesaplamalar dâhil edilmektedir. Bu varlıklarda meydana gelebilen fiyat hareketleri dikkate alınarak yapılan bir yaklaşım türüdür.

Riske Maruz Değer: Bir yatırımın yaratabileceği kayıp miktarını gösterir bir ölçüm yöntemidir. Bir diğer piyasa riski ölçüm yöntemidir.

b- Kredi Riski İle İlgili Ölçümler

Standart Yaklaşım Ve Basitleştirilmiş Standart Yaklaşım: I. Yapısal Bloкта verilen derecelendirme sistemleri, gerek bankaları ve hazineleri gerekse de reel sektör şirketlerinin derecelendirme alt yapısını meydana getirmekte olduğu için üzerlerinde durulması gerekmektedir.

Basel II Uzlaşısının yenilik anlamında getirmiş olduğu en ciddi değişikliklerden bir tanesi, şirketler, bankalar ve hazinelerin taşıdıkları risk önem sırasına göre derecelendirmeye tabi tutulacak olmalarıdır. Bu noktada, banka, hazine ve işletmeler Standart Yaklaşım (SA) kapsamında Bağımsız Derecelendirme Kuruluşları (ECAI) vasıtasıyla derecelendirileceklerdir. Böylece, Basel I Uzlaşısındaki OECD ülkelerinin kendilerine vermiş oldukları not sistemi de bu yöntemle değişmiştir. Basel II Uzlaşısında Standart Yaklaşım Ölçme Yönteminde kredi risk hesaplaması Bağımsız Derecelendirme Kuruluşları tarafından not sistemi verilerek bir analiz yapılmaktadır.

Basitleştirilmiş Standart Yaklaşımında ise aynı sistem olacak şekilde not derecelendirmelerini ihracat kredi kuruluşları yapmaktadır. Standart Yaklaşım ile Basitleştirilmiş Standart Yaklaşım birbirleri ile benzer yöntemler içermektedir. Birisinde kredi derecelendirmesini Bağımsız Derecelendirme Kuruluşları yaparken, diğerini İhracat Kredi Kuruluşları yapmaktadır (BDDK, 2012:6).

Tablo 9:
Standart Yaklaşım Risk Ağırlıkları

Standart Risk Ağırlıkları	Ülke	Bankalar I	Bankalar II	Şirket
AAA'dan AA-'ye	%0	%20	%20	%20
A+'dan A-'ye	%20	%50	%50 (Uzun vade) %20 (Kısa vade)	%50
BBB+'dan BBB-'ye	%50	%100	%50 (Uzun vade) %20 (Kısa vade)	BB-'ye kadar %100
BB+'dan B-'ye	%100	%100	%100 (Uzun vade) %50 (Kısa vade)	BB-'nin altı için %150
B-'den aşağı	%150	%150	%150	%150
Derecelendirilmemiş	%100	%100	%50 %20 (Kısa vade)	%100
Gayrimenkul Teminathlı krediler	Konut ipoteği karşılığında verilen krediler %50, ticari gayrimenkul ipoteği karşılığında verilen krediler %100 risk ağırlığına tabi olacaktır.			

(Kaynak:Yayla ve Kaya, 2005 s:7).

-İçsel Değerlendirme Yaklaşımı Bu yapısal blokta üzerinde ağırlıklı durulan konu İleri Ölçüm Yaklaşımlarıdır. İleri Ölçüm Yöntemleri, İçsel Derecelendirme Yaklaşımları olarak isimlendirilmektedir. İçsel Derecelendirme Yaklaşımları (IRB), Based-IRB ve Advanced-IRB olarak ikiye ayrılmaktadırlar. İçsel Derecelendirme Yaklaşımları (IRB) mantığında, bankalar kendi not sistemlerini kurarak kredi verecekleri kurumlara bu kurdukları not sistemlerine göre not vereceklerdir. Bu sistemde kredi riski değerlendirilmesi için, varlıklar gruplandırılmalıdır. Bu sistemle kredi veren kurumlar açmış olduğu kredileri, şirket – banka – hazine - perakende krediler - yatırım vasıtaları olarak gruplandırılmaktadır. Bankalar vermiş oldukları notlarla birlikte kendi iç değerlendirmelerini yapmaları nedeniyle verdikleri kredilerden sorumlu olacaklardır.

İçsel Değerlendirme Yaklaşımında bankalar, kredi verecekleri müşterileri bir değerlendirmeye tutmalı ve olası riskleri hesaplayabilmelidirler. Ancak, bankaların kendi içsel değerlendirmelerinin en nihai denetim otoritelerince de onaylanması gerekmektedir.

Verilecek olan kredinin oluşabilecek risklere karşı iyi derecede analizi bankacılık sisteminin daha güçlü bir sistemde işlemesine neden olacaktır (Yayla ve Kaya, 2005 s:8-9).

b- Operasyonel Risk İle İlgili Ölçümler

-Temel Gösterge Yaklaşımı

Bu yaklaşımda, sermayenin belirli bir yüzdesi belirlenmekte, buna da temel gösterge değeri denilmekte ve oluşabilecek operasyonel riske karşı ayrılmaktadır.

-Standart Yaklaşım

Bankanın iş alanı 8'e ayrılarak bu alanlarda bankalara sermaye yükümlülüğü getirilmektedir. Bu 8 iş kolundan elde edilen brüt gelir iş koluna ait belirlenmiş katsayı ile çarpılmakta ve hepsinin çarpımın toplamı bankaların toplam sermaye yükümlülüklerini görülmesini sağlamaktadır.

Bu 8 iş kolu şunlardır:

Kurumsal Finansman, Alım- Satım Ve Satış, Perakende bankacılık, Ticari Bankacılık, Takas ve Ödemeler, Acentelik Hizmetleri, Varlık Yönetimi, Perakende Aracılık

-Alternatif Standart Yaklaşım

Alternatif Standart Yaklaşım Standart Yaklaşımına benzemektedir. Bu ölçüm yönteminde, perakende ve ticari bankacılık iş kolları için brüt gelir dikkate alınmamaktadır. Bu brüt gelir yerine, iş kolundaki gelirler daha önceden belirlenmiş olan bir katsayı ile çarpılmaktadır. Diğer iş kolları, standart yaklaşımda belirlenen katsayılarla çarpılarak sermaye bankalarının sermaye gerekliliği hesaplanmaktadır.

-Gelişmiş Ölçüm Yaklaşımları

Riski en iyi ölçebilen yöntemlerden birisidir. Bankaların bu ölçüm yöntemini kullanmaların en büyük avantajı ise; asgari sermaye ayırımları konusunda minimize bir sonuç yaşayabilmektedirler. Bu ölçüm yöntemi Basel II Uzlaşısında zorunlu bir yöntem olarak koyulmamıştır. Bankalar bu ölçüm yönteminde, kayıp verileri kullanmaktadır (Erdoğan, 2014:157-160- Yayla ve Kaya, 2005: 6-10).

II. Yapısal Blok

II. Yapısal Bloкта üzerinde ağırlıklı olarak durulan konu, Basel Temel İlkelerince belirtilen konulardır. Bu blokta denetim otoritelerinin yapısı, görevleri ve sorumlulukları üzerinde durulur. II. Yapısal Bloкта uygulama kapsamındaki bankalara ve ulusal otoritelere ekstra görevler yüklenmiştir. Bu sorumluluklardan en önemlisi, bankaların risk yönetim sistemlerinin, ulusal otoritelerce denetlenmesi yükümlülüğüdür.

II. Yapısal Blok kapsamında banka üst yönetimlerine yüklenen görevler sayesinde bankaların kendi içlerinde risk yönetim sistemlerini güçlendirmeleri, iç kontrole ağırlık vermeleri istenmekte, ayrıca genel olarak da Basel II uzlaşısı kapsamında ağırlıklı olarak bahsedilen, Kurumsal Yönetim İlkeleri konusunda öngörülen ilerlemeleri sağlamaları şartı koşulmaktadır. (Mazıbaş, 2004: 22). Burada amaç, riskleri ve tutmaları gereken sermaye miktarının denetlenebilmesi ve yönetilebilmesidir.

Bu blokta denetimin öne çıktığı görülmekte ve risk ile sermayenin yönetiminin denetim mekanizması tarafından denetlendiği belirtilmektedir. Buradan şunu da anlamak gerekir. Basel II Uzlaşısında sermaye ve riskin ölçümünün ve belirlenmesinin yapıldığı yer I. Yapısal Bloktadır. Dolayısıyla II. Yapısal Blok I. Yapısal Blok denilen bloğun bir nevi denetlemesini yapmak üzere düzenlenmiştir. Bu nedenle I. Yapısal Blok ve II. Yapısal Blok bir birleri ile kontak halinde çalışmalıdır. Bu kontak ilişkisinin iyi çalışması için Basel Komitesi bazı prensipler belirlemiştir. Bu prensipleri 4 madde halinde sayabiliriz. Bunlar;

I. Prensip: Bankalar risk profillerini sermayelerinin yeterliliği ile ilişkili olarak belirlemelidir. Bu ilişkiyi denetleyecek ya da değerlendirmesi sürecini bankanın ilgili organları yapmalıdır.

II. Prensip: Denetleyici organlar, bankaların sermaye yeterliliği hesaplama stratejilerini izlemeli, değerlendirmeli ve müdahale edebilmelidir.

III. Prensip: Bankalar Asgari Sermaye Rasyosu üzerinde bir sermaye bulundurmaları gerekmektedir.

IV. Prensip: Denetleyici organlar, bankaların sermaye yeterliliklerinin asgari sermaye yeterliliği altına düşmeden erken müdahale edebilmelidir (Torun, 2017: 8). Bankaların sermaye yeterliliği konusunda önlemler almalarına yönelik bir takım yönlendirmeler yapabilmektedirler.

III. Yapısal Blok

III. Yapısal Blok genel olarak bankaların piyasalara ve kamuoyuna bilgilendirme konusunu işlemektedir. Yani, bankaların kendi finansal durumlarının raporlarını piyasaya açıklama noktasını işlemektedir. Bankaların hazırlamış oldukları çalışmalarını, değerlendirmelerini piyasaya ne şekilde rapor etmeleri gerektiği konusuna değinilmektedir. Bu bilgilendirme ile hedeflenen nokta ise; piyasa disiplini sağlanmasıdır. Bilgilendirmenin sağlamlığı ve güvenilirliği yanında bunların piyasaya doğru ve net bir şekilde açıklanması piyasa oyuncularının bu bilgilere göre yol izlemesine neden olacak ve böylece bir piyasa disiplini yakalanması sağlanacaktır. Bu hedef doğrultusunda bankalar; sahip oldukları sermaye yapısını, kredi

değerlendirme sistemlerini ve diğer risk modellerini kamuoyuna açıklamayı bir görev olarak algılamışlar ve buna göre çalışmalar yapmaktadırlar.

III. Yapısal Blok şu 2 temel başlıkta anlatılabilir:

1- Gerekli Bilgilerin Mevcudiyeti

2- Uygunluğu Sağlamaya Yönelik Adımlar

Denetleyici otoriteler, bankalar ile ilgili bilgi alışverişinde bulunmalıdırlar. Bu bilgiler bankaların sistemlerini düzende gitmesini sağlayacak önlemler niteliğinde de olabilir. Sermaye yeterliliği için hesaplanacak bir durumda bankalar bu bilgilerini şeffaf bir şekilde verebilmelidirler. Özellikle risklere karşı alınabilecek önlemler açısından “bilgi” alışverişi üzerinde durulmaktadır. Bankaların verecekleri şeffaf nitelikteki bilgiler bankacılık sisteminde yaşanabilecek herhangi bir krizin önüne geçilebilmesini sağlayacaktır. Bu III. Yapısal Blok özet olarak bir bilgi paylaşımı ve bu bilgi paylaşımının doğruluğunu şeffaflığını amaçlamaktadır. Bu bilgi açıklamaları bir düzene sokulmuş bir rapor dâhilinde belirli zaman dilimlerinde kamuoyuna açıklama zorunluluğu getirilmiştir. Buna göre; uluslararası bankalar sermaye rasyoları ile ilgili raporlarını üç ayda bir, bilgilendirme amaçlı raporlarını altı ayda bir, risk yönetimi ve raporlama sistemleri hakkında bilgilendirmelerini yılda bir yapmaları gerekmektedir. Yapılacak bilgilendirmeler gerekli muhatapların kendilerine pozisyon alabilmelerini sağlayacak ve bankacılık sisteminin şeffaflığı sağlanarak bir piyasa disiplini sağlanmış olacaktır (Torun, 2017:15).

2.2.4. Basel II Uzlaşısının Farklı Birimler Üzerine Etkisi

Basel II Uzlaşısı finansal birimler üzerinde bir takım etkiler yaratmıştır. Basel II Uzlaşısının etkisinin olduğu alan finansal piyasadır. Dolayısıyla, finansal piyasa birbirlerine bağlı bir birimlerin oluşturduğu bir piyasa sistemidir. Finansal piyasayı oluşturan birimler olarak; bankalar, düzenleyici otoriteler, derecelendirme kuruluşları, sermaye piyasaları, hissedarlar, mevduat sahipleri ve kredi alan müşteriler olarak açıklayabiliriz. Dolayısıyla bu etkileri birimler üzerinden şu şekilde açıklayabiliriz:

- Bankalar Açısından Basel II Uzlaşısı Etkisi: Bu uzlaşıyla birlikte bankaların sermayelerini risklere karşı daha duyarlı ölçüm teknikleri yapılması sağlanmıştır. Böylece bankalar, yapılacak ölçüm teknikleri ile daha az olumsuz durumlarla karşılaşabileceklerdir. Uzlaşıyla birlikte, kredi ve operasyonel risk yaklaşımları kavramları oluşturulmuştur. Veri analizlerinin önemi bu uzlaşıyla birlikte daha çok artmış ve daha çok veri analizi çalışması bankalara önerilmiştir. Yapılacak veri analizi ile birlikte sermaye ölçümleri de kolaylaştırılacaktır.

- Düzenleyici Otorite Açısından Basel II Uzlaşısı Etkisi: Düzenleyici Otoritenin, bilgiye erişim konusunda bir takım çalışmaların yapılması amaçlanmıştır. Uzlaşılı ile birlikte daha şeffaf, daha asimetrik olmayan bilgiye erişme çalışması yapılması sağlanmıştır. Tamamen şeffaf bilgi ile bilgi kirliliğinin önüne geçilmeye çalışılmıştır.

- Kredi Alan Müşteriler Açısından Basel II Uzlaşısı Etkisi: Basel II Uzlaşısında kredi alan müşteriler açısından etkisi, verilecek olan kredi konusunda iç ya da dış derecelendirme sisteminin getirilmesidir. Böylece, yapılacak olan derecelendirme sistemine göre bir kredi sağlama yolu izlenecektir. Yani, yapılacak olan derecelendirme sisteminde elde edilen sonuç doğrultusunda bir yol izlenecek ve böylece bu değerlendirmeye göre hareket edilecektir.

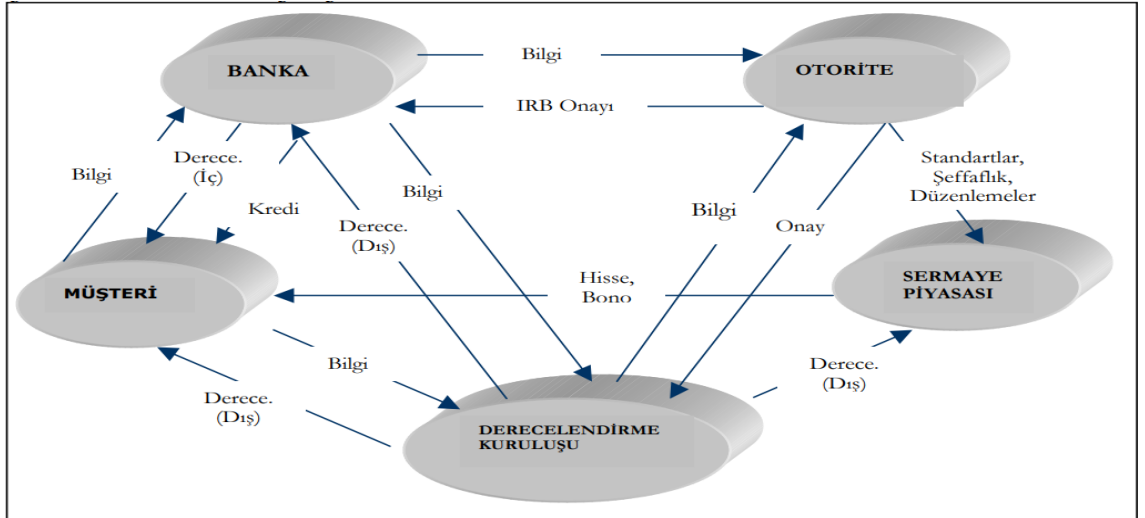
- Derecelendirme Kuruluşları Açısından Basel II Uzlaşısı Etkisi: Basel II Uzlaşısı ile birlikte derecelendirme kuruluşları derecelendirme konusunda daha şeffaf ve tutarlı bir davranış sergileme amacı gütmüştür. Derecelendirme kuruluşlarının sayısının artması derecelendirme taleplerini de artıracak ve bunun sonucunda bu kuruluşların çalışma kapasiteleri artacaktır.

- Sermaye Piyasası açısından Basel II Uzlaşısı Etkisi: Basel II Uzlaşısı ile birlikte menkul kıymet piyasasında büyüme meydana gelecektir. Yapılmış olan riske duyarlı ölçüm teknikleri ile birlikte piyasada güvenin artması ve borçlanma konusunda bu piyasa da önemli ölçüde büyüyecektir.

- Basel II Uzlaşısının Alanı Dışındaki Finansal Birimlere Etkisi: Basel II Uzlaşısı dışında kalan finansal birimler, aynı alanda faaliyet gösteren ve Basel II Uzlaşısına uyan kurumlara göre daha ucuz ürünler sunabilmekte ve bu uzlaşımın getirdiği düzenlemeleri yerine getirmeme seçeneğine sahip olmuşlardır (Yayla Ve Kaya, 2005: 14-15)

Özellikle bu finansal birimlerin birbirleri ile çalışma ortamı ve birbiri ile olan bağlantısı Şekil-2'deki gibidir.

Şekil 3:
Finansal Birimler Arasında Çalışma Şekli

(Kaynak:Yayla Ve Kaya, 2005 s:13)

Finansal birimler daha önce de açıkladığımız üzere birbirleri ile bağlantılı halde çalışmaktadır. Bankalar, denetleyici otoriteler tarafından denetlenmekte ve bu otorite tarafından daha önceden sayılan ölçüm yöntemlerine bağlı olarak bankalara onay vermektedir. Ayrıca denetleyici otorite belirli düzenlemeler ve standartlar getirerek bu alanın düzenlenmesi görevi sağlamaktadır. Kredi alacak müşteriler derecelendirme kuruluşları tarafından toplanan bilgilere göre derecelendirilmektedir. Finansal birimler

bu şekilde çalışmakta ve Basel II Uzlaşısının getirdiği kriterlere göre hareket etmektedirler.

2.2.5. Basel II Kriterlerine Yöneltilen Eleştiriler

Öncelikle, Basel II Uzlaşısı gerek Basel I Uzlaşısına göre gerekse diğer yapılmış olan düzenlemelere göre, daha karmaşık bir yapıya sahip bir düzenleme olarak görülmektedir. Bu uzlaşıyla ilgili eleştirileri ya da eksikleri şu şekilde açıklamada fayda bulunmaktadır:

- En önemli durum karmaşık yapı ve bu karmaşık yapının bankalara ek maliyet getirmesidir.
- Derecelendirme kuruluşları ön plana çıkmıştır. Bu ön plana çıkışla beraber bu derecelendirme kuruluşlarına olan güven konusunda akıllarda soru işaretleri bırakmaktadır.
- Sermayenin ön planda olduğu bir düzenleme olması. Yapılmış bazı araştırmalar son yıllarda yaşanan krizlerde sermaye rasyoları ile yaşanan krizler arasında tam anlamıyla bir bağlantı bulunamamıştır.
- Operasyonel riskle ilgili olarak yapılacak değerlendirmelerin tam anlamıyla doğru bir yapıda olmadığı eleştirileri yapılmaktadır.
- Basel II Kriterlerinin karmaşıklığı konusu çok eleştiri alırken bunun yanında diğer bir eleştiri de döngüsellığı ele almamasıdır.
- Basel II Kriterlerinin teknik anlamda seviyesinin yüksek olması ve bu teknik seviyenin karmaşıklık yaratması,
- Basel II Kriterlerinin maliyetinin yüksek olması
- Küçük Orta Büyük İşletmelere bankaların daha fazla kredi vermek istemeleri ve bu birimlere daha fazla desteğin sağlanmak istemesi bir takım eleştirilere yol açmaktadır.
- İleri ölçüm yöntemleri konusunda bu yöntemlerin geliştirilmesi konusunda bir takım çalışmalar yapılıyor olsa da bu yöntemlerin geliştirilmesinde çok hızlı yol katledilmediği düşünülmektedir.

- Bir diğer eleştiri konusu ise; bilgi ve buna bağlı olarak bu bilginin Őeffaflık ve doğruluğu konusudur. 3. Yapısal Bloкта belirtilen bilgi ve bu bilginin Şeffaflığı konusunda tam bir belirginlik bulunmamaktadır. Belirtilen bilginin gizliliği ya da açıklığı durumu tam olarak açıklanmamaktadır.

Daha nceki düzenlemeye göre risklere karşı daha duyarlı olma özelliği taŐıyan Basel II Uzlaşısı finansal krizlerin yaşanmış olduğu dönemde pek de etkili olamamıŐtır.

Ülkelerin kendi içlerindeki makro iktisadi deđiŐkenlerin dikkate alınmadığı görülmektedir (Yayla Ve Kaya 2005: 16-17).

Yukarıda belirtilen maddeler Basel II Uzlaşısına getirilmiş olan temel eleŐtirilerdendir. Bu eleŐtirilerle bir takım eksiklikler ortaya koyulmaya çalışılmıştır.

2.2.6. Türkiye’de Basel II Uygulamaları

Türkiye’de Basel II Uzlaşısının uygulanmasına yönelik olarak bir takım düzenlemeler yapılmıştır. 4389 sayılı Bankalar Kanunu kaldırılarak yerine 5411 sayılı Bankacılık Kanunu getirilmiştir. 5411 sayılı Bankacılık Kanunu ile Avrupa Birliği uyum yasaları ile belirlenen standartlar yakalanması amaçlanmıştır. 5411 sayılı Kanun ile birlikte bankalara risk yönetimi ile ilgili belirli düzenlemeler getirilmiştir. Risk yönetiminin yanında, bu kanunla beraber, belirlenen standart ve düzenlemelere uymaları konusu bankalara zorunlu hale getirilmiştir. Asgari sermaye oranı olarak bilinen oran % 8’dir. 5411 sayılı yasa ile birlikte Bankacılık Düzenleme Ve Denetleme Kurumu (BDDK)’ya bankaların asgari sermaye yeterliliğini deđiŐtirebilme görevi de verilmiştir. Bankacılık Düzenleme Ve Denetleme Kurumu 1 Kasım 2006 tarih 26333 sayılı Resmi Gazete’ de yayınlanan “Bankaların Sermaye Yeterliliğinin llmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik” ıkarımıŐ ve bu yönetmelikle birlikte Basel II Uzlaşısına bağlı sermaye yeterliliği ölçümlerine geçilmiştir. Bu yönetmelikle birlikte Basel II Uzlaşısına bağlı bir takım düzenlemelere uyum sağlanmış ve 2007 Haziran ile birlikte operasyonel risk kavramı da sermaye yeterliliği hesaplamalarına girmiştir. Bu yönetmelik ile birlikte Türkiye Basel II Uzlaşısının düzenlemelerine adapte olmaya baŐlamıŐ ve bu düzenlemelere göre bankalarının sistemlerini düzenlemiŐtir. Daha sonraki yıllarda özellikle Haziran 2012 yılında belirli bir takım düzenlemeler getirilmiş ya da eski düzenlemelere yenilenmiŐtir. (Külahi, Tiryaki ve Yılmaz, 2013:

190-191) Basel II Uzlaşısına uyum süreci için yapılan düzenlemeler kısaca şu şekilde özetlenebilir:

- Şubat 2001 tarihli 24312 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan “Bankaların İç Denetim Ve Risk Yönetimi Sistemleri Hakkında Yönetmelik”
- Ocak 2001 tarihli 24657 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan “Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik”
- Mayıs 2005 tarihli Bankacılık Düzenleme Ve Denetleme Kurumu tarafından çıkarılan “Türk Bankacılık Sektörünün Basel II’ye Geçişine İlişkin Yol Haritası” gibi yönetmelik ve düzenlemelerle birlikte Basel II Uzlaşısının getirmiş olduğu yeniliklere ayak uydurulmaya çalışılmıştır.

Basel II Düzenlemesinde belirtilen uygulamalar ve düzenlemelerin Türkiye’de de uygulanması amaçlanmış ve buna bağlı olarak çalışmalar bu şekilde hazırlanmıştır. Bu düzenlemelere ve yönetmeliklere ilaveten başka çalışmalar da yapılmıştır. Bu çalışmalardan G-10 ülkeleri dışındaki ülkelere Basel Komitesi tarafından ilk sayısal etki çalışması olan Basel II 3. Sayısal Etki Çalışması (QIS-3) gerçekleştirilmiştir: Bu çalışmanın aşamaları şu şekildedir:

- QIS-3 Sayısal Etki Çalışmasına İlişkin Değerlendirme Toplantısı
- Türkiye Bankalar Birliği (TBB) tarafından “Basel II Yönlendirme Komitesi” kurulmuştur.
- QIS-TR adlı yerel bir sayısal etki çalışması yapılmıştır.
- Bankacılık Düzenleme Ve Denetleme Kurumu’na bağlı “Basel II Koordinasyon Komitesi” kurulmuştur.
- Bankacılık Düzenleme Ve Denetleme Kurumu’na bağlı “Risk Odaklı Denetim Komitesi” ve “Basel II Proje Komitesi” olmak üzere 2 ayrı komite kurulmuştur.
- “Basel II’ye Geçişe İlişkin yol Haritası” açıklanmış ve bu yol haritasına göre bir takım yaklaşımların uygulanması planlanmıştır.
- Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) ve Türkiye Bankalar Birliği tarafından Basel II’ye ilişkin banka içi uygulanacak düzenleme çalışmaları yapılmıştır.

- Basel II ile ilgili olarak BDDK tarafından yapılacak olan düzenleme ve uygulamalar için bir “Politika Metni” adlı taslak metni çıkarılmıştır.
- İki Anket Çalışması yapılmış ve bu anketlere bağlı olarak bankaların düzenlemelerle ilgili standartları ve ölçüm yöntemlerine uyabildikleri ve hesaplama yapabildikleri anlaşılmıştır.
- BDDK tarafından açıklanan “Yol Haritası” uygulanabilir bulunmuş ve bu yol haritasının izlenmesine devam edilmesi kararı alınmıştır. Bu yol haritası ile ilgili düzenlemeler yapılmış ve bu haritaya izlenmeye çalışılmıştır.
- Türkiye’nin çeşitli illerinde Basel II Uzlaşısı ve etkileri ile ilgili BDDK yetkililerince yapılan bilgilendirme toplantıları yapılmıştır.
- Basel II Uzlaşısı ile ilgili olarak ulusal denetim otoritelerince belirtilen doğrultusunda ulusal açıklama rehberi hazırlanmış ve bu rehber gerekli şekilde tanıtılmıştır (Ulus, 2008: 50-51).
- Yapılan çalışmalarda yol haritası olarak belirtilen çalışma Basel II Uzlaşısının Türkiye’deki uygulanış adımlarını göstermektedir. BDDK tarafından yapılan bu çalışma Mayıs 2005’te kamuoyuna yayınlanmıştır.

Tablo 10:

BDDK’nın Basel II Yol Haritası

2006	Haziran	Operasyonel, Kredi, Piyasa Ve Likidite Risklerine Karşı
2006	Kasım	Standart Yaklaşımlar İçin Ulusal Uygulama Tercihlerinin Belirlenerek Yayınlanması
2007	Mart	Basel II’nin Sermaye Yeterliliği Düzenlenmesi Olarak Yayınlanması
2007	Ağustos	Basel I Basel II Paralel Uygulaması
2008	Ocak	Basel II Hükümlerinin Yürürlüğe Girmesi
2009	Ocak	İçsel Derecelendirmeye Dayalı Yaklaşımlara Ve İleri Ölçüm Yaklaşımlarına İzin Verilme Sürecinin Başlatılması

Tablo 10:BDDK’nın Basel II Yol Haritası (Mayıs-2005 Basın Açıklaması Metni BDDK Başkanı,)

Böylece; Türkiye’de Basel II Uzlaşısı 2008 tarihinde yürürlüğe girmiştir. 2009 yılında ise, ölçümlerin geliştirilmesi ile alakalı çalışmaların başlatıldığı görülmektedir. Basel II Uzlaşısına hemen geçilmemiş 2007 yılında Basel I Uzlaşısı Ve Basel II Uzlaşısı paralel hale getirilerek uygulanmaya başlamıştır. Basel II Uzlaşısı sadece bankaları ilgilendiren bir uzlaşısı değildir. Bu uzlaşısı bankaların yanında reel piyasayı da etkilemektedir. Burada anlaşılmaktadır ki hazırlanmış olan bu yol haritası sadece BDDK ile alakalı bir konu değil, KOBİ’leri de etkilemekte ve dolayısıyla tüm ekonomiyi etkilemektedir. (Yörük, 2007:371-375).

2012’den itibaren kredi riski ölçümünde standart yaklaşımın kullanılmasıyla beraber Türkiye Basel II Uzlaşısını tam anlamıyla uygular hale gelmiş durumdadır. Bu uzlaşıda bahsedilen 3 Yapısal Blok Türkiye’de de uygulama alanlarına göre yerleşmiştir.

Basel II Uzlaşısının Türkiye’ye etkisi konusunda Sermaye Yeterlilik Rasyolarına bakarak birtakım izlenimler elde edebiliriz. Bu duruma göre, bankaların belirlenen yıllardaki Asgari Sermaye Rasyoları şu şekilde görülmektedir:

Tablo 11:
Basel II Uzlaşısı Sonrası Sermaye Rasyosu

YILLAR	Sermaye Rasyosu Oranları (%)
2002	24,2
2003	30,9
2004	28,8
2005	24,2
2006	22,2
2007	19,1
2008	18,1
2009	20,9
2010	19,2
2011	16,7
2012	18,1

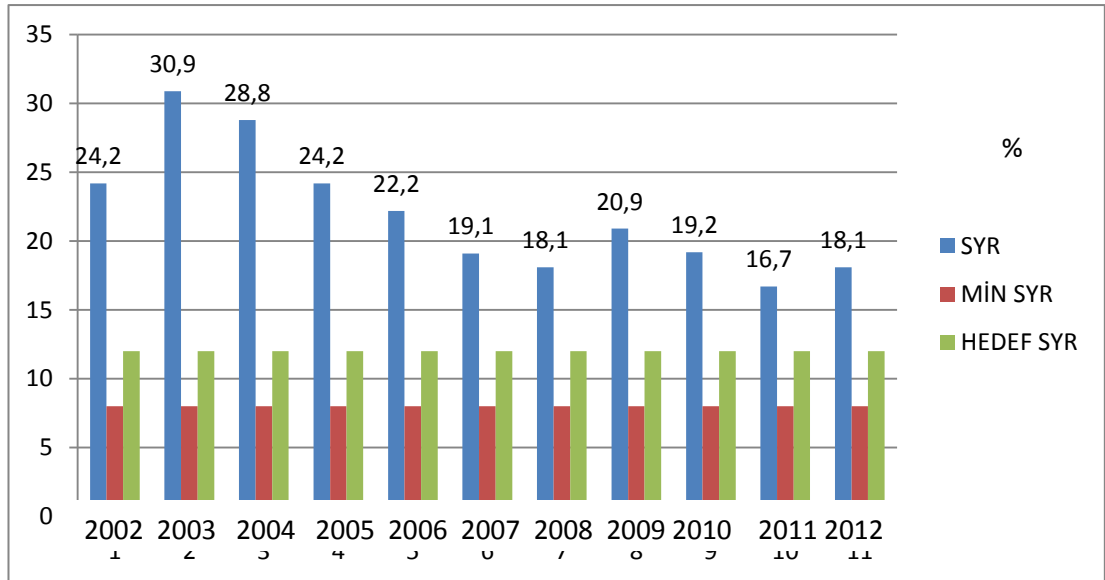
(Kaynak: BDDK, İstatistiki Raporlar)

Görüldüğü üzere, Türkiye’de 2002-2012 yılları arasında bankaların ortalama sermaye rasyoları asgari sermaye düzeyi olan % 8’lik oranın epeyce üzerinde bir durumdadır. Özellikle, 2003 yılında asgari sermaye rasyosu en yüksek oranda bir seyir izlemiştir. 2003 yılından başlayarak yüksek bir oranda olan sermaye rasyo oranı bu yılı izleyen yıllarda da yüksek bir seviyede devam etmiştir.

Bankacılık Düzenleme Ve Denetleme Kurumu’nun kendi bünyesinde belirlemiş olduğu bir hedef oranı da bulunmaktadır. Bu oran ise; %12 olarak kabul edilmiştir. Görüldüğü üzere, 2002-2012 yılları arasında belirtilen Türk bankalarının ortalama sermaye rasyosu kural olarak belirlenen %8’lik ve 2006 yılında BDDK tarafından belirlenen %12’lik oranın da üzerinde bir durumdadır. Bu oranlardan anlaşılacağı üzere, bankacılık sektörü kredi riski konusunda sağlam bir yapıda çalışmaktadır.

Sermaye Rasyosu Oranları belli bir seyirde izlemese de belirlenen oranın altına düşmemiş ve hatta BDDK tarafından belirlenen oranın da üzerinde bir seyir izlemiştir. Bu durumu şu şekilde grafikte anlatabiliriz:

Şekil 4:
2002-2012 Yılları Türk Bankaları Sermaye Yeterliliği Rasyosu

(Kaynak: BDDK, İstatistik Raporlar)

Yukarıdaki Grafik-2 tekrar göstermektedir ki, ortalama sermaye rasyoları belirlenen asgari düzey rakamlara ve hedeflenmiş olan asgari sermaye rasyo oranlarının üstündedir. Özellikle 2003 yılında Türkiye’de Asgari Sermaye Yeterliliği bütün belirtilen yıllara göre en yüksek düzeydedir. 2003 yılından sonra belli bir düşüş olsa da rakamlar Türkiye’de asgari sermaye yeterlilik oranının üst düzeyde olduğunu göstermektedir. Bu da Türkiye’de faaliyet gösteren bankaların sermaye yeterliliğinin iyi olduğunu göstermektedir. Diğer ele alınacak konu Türkiye’de faaliyet gösteren bankaların ortalama sermaye rasyolarına da bakarak sermaye yeterliliği düzeylerinin derecesinin durumudur. Türkiye’de faaliyet gösteren bankaların 2008- 2012 yılları arası ortalama sermaye rasyoları şu şekildedir:

Tablo 12:
Basel II Sonrası Bankaların Ortalama Sermaye Rasyosu

Bankalar	2008(%)	2009(%)	2010(%)	2011(%)	2012(%)
Ziraat Bankası	20,1	23,2	19,2	15,6	19,0
Vakıfbank	14,3	15,4	14,4	13,4	16,1
Halk Bank	14,5	16,0	15,9	14,3	16,2
Türkiye İş Bankası	15,2	18,3	17,5	14,1	16,3
Akbank	18,2	22,5	20,6	17,0	18,6
Denizbank	17,2	19,0	16,4	15,6	14,6

(Kaynak: BDDK, İstatistiki Raporlar)

Türkiye’de Basel II Uzlaşları yürürlüğe girmiş ve uygulanmıştır. Bu düzenlemeler döneminde de görüldüğü üzere asgari sermaye rasyosu belirlenen oranın üzerindedir. Bu düzenlemelerin olduğu yıllarda dönem dönem küresel krizler de meydana gelmiştir. Ancak, yapılmış olan düzenlemelerle birlikte bu krizler bankalar tarafından atlatılmıştır.

Basel II Uzlaşısı sadece bankacılık sektörünü değil reel sektörü de etkilemektedir. Bu uzlaşıda reel sektör olarak KOBİ yani Küçük Orta Büyük İşletmeler denilen KOBİ’leri de düzenlemektedir. KOBİ’leri de 2 şekilde ayırmaktadır. Buna göre, 1 milyon Euro üstü kredi alan işletmelere “kurumsal kobi”, 1 milyon eruradan az alan işletmelere ise “perakende kobi” denmektedir. Bu tanımlamalar risk gruplamasında ayrılmasına

yardımcı olmaktadır. KOBİ'lere verilecek olan krediler belirli bir standart ölçüm yöntemleri ve risk değerlendirilmesine göre belirlenecektir. Yani; banka kredi vereceği firmaların risklerini analiz edebilmek için KOBİ'lere derecelendirme notunu İçsel Derecelendirme Yöntemi ile vereceklerdir. Kurumsal KOBİ olarak adlandırdığımız kuruluşlara ise bağımsız derecelendirme kuruluşları derecelendirme notunu verecektir. Bu ise bir tür Dışsal Derecelendirmedir. Basel II Uzlaşısı KOBİ'ler için dışsal derecelendirme kuruluşlarının verecekleri notlara önem vermektedir. KOBİ'lere risklere karşı önlemler almaları tavsiye edilmektedir. Sadece risklere karşı önlemler değil, riskleri yönetebilme adına da önlemler alınması gerektiği belirtilmektedir (www.kobitek.com/basel_ii_ve_reel_sektore_etkileri).

Basel II Uzlaşısında kredilerin analizinde bir takım yeni anlayışlar vardır. Örneğin, krediler en çok riskliden en az riskliye doğru yüksek, orta ve düşük derecede riskli sıralanmaktadır. Firmaların derecelendirme notu eski yaklaşımdaki gibi iyi olarak ele alınırsa verilecek krediye daha düşük faiz oranı uygulanmakta eğer ki firma derecelendirme notu eski yaklaşımdaki gibi kötü olarak ele alınırsa verilecek krediye daha yüksek faiz oranı uygulanmaktadır. Yani bankaların derecelendirme notu ile uygulanacak olan faiz oranları birbirini etkilemektedir. KOBİ'lere verilecek kredilerde derecelendirme notu, KOBİ'lerin kurumsal ya da perakende ayrımına bakılacaktır. Basel II Uzlaşısı KOBİ'leri etkilemiştir ve dolayısıyla reel sektörü de etkilemiştir. Bunun için de KOBİ'ler de kendilerini geliştirme amaçlı birtakım çalışmalar yapmışlardır. Öz sermayelerini güçlendirme, daha şeffaf ve doğru mali tablolar hazırlama, Basel II düzenlemelerinin içerdiği birtakım teminat yapılarını oluşturma, gibi çalışmaları yaparak Basel II Düzenlemelerinin belirmiş olduğu kriterlere uyum sağlamayı amaçlamışlardır (Arslan, 2007: 65).

2.3. Basel 2,5 Kriterleri

Basel II Uzlaşısı belirli bir dönem yürürlükte devam etse de bazı eksiklikler tespit edilmiştir. Özellikle, yaşanan küresel kriz sonucunda bu eksiklikler belirginleşmiş ve bu eksiklikler daha da eleştiri almaya başlamıştır. Özellikle piyasa riski konusunda büyük eksikliklerin olduğu kanısına varılmıştır. Bu nedenle bu eksiklikleri tamamlama ve nihayetinde eleştirileri ortadan kaldırma adına belirli bir düzenleme yapma gereksinimi ortaya çıkmıştır. Yapılacak düzenlemenin önemli noktası piyasa riski ile

ilgili yapılacak değişimlerdir. Piyasa riski ile ilgili olumsuz durumların yaşanması ve buna bağlı olarak dñzenlemede değişiklik yapma gereksinimi duyulmuştur. Piyasa riski ile ilgili olarak, menkul değerlenme ile alakalı olarak yeniden bir takım dñzenlemeler yapılması gündeme gelmiştir. Böylece, Basel Komitesi, Basel II Uzlaşısında birtakım değişiklikler yapmıştır. Bu değişiklikler özellikle piyasa riski ile ilgili olsa da ikinci ve üçüncü yapılsa blokla ilgili de olmuştur (BDDK, 2012:3).

a- Birinci Yapısal Bloкта Yapılan Dñzenlemeler

Burada yapılan değişimlerden birisi menkul kıymetleştirme ile alakalıdır. Menkul kıymetleştirme pozisyonu, bir menkul kıymetleştirme işleminde olası risk tutarını belirtmektedir. Yeniden menkul kıymetleştirme ise, menkul kıymetleştirmeye dâhil edilen risk havuzu denilen kavramda kredi riskinin dilimlere ayrıldığı ve bu havuzdaki risklerden en az birinin menkul kıymetleştirme pozisyonundan oluştuğu menkul kıymetleştirme işlemidir. Bu kavramlarla ilgili olarak yapılan hesaplamalarda bir takım değişikler yapılmıştır. Bu değişikliklerle birlikte eksiklerin giderilmesi amaçlanmıştır. Bu değişikliklerden en önemlisi olarak yeniden kıymetleştirme pozisyonlarına uygulanan risk hesaplamalarına yenilik getirilerek bu hesaplamalara yüksek risk ağırlıkları uygulaması getirilmesidir. Bu menkul kıymetleştirme pozisyonlarına bağlı olarak bankaların kredi derecelendirme kuruluşlarının yapmış oldukları not uygulamaları için bazı operasyonel işlevleri uygulamaları zorunluluğu getirilmiştir. Bazı ölçüm yöntemlerinin eksikliklerini giderebilmek için, yeni ölçüm yöntemleri ve analiz yöntemleri eklenmiştir. Bu ölçüm yöntemleri; kredi riski için ilave risk sermaye yükümlülüğü, riske maruz değer ölçümüne ilaveten Strese Tabi Riske Maruz Değer ölçüm yöntemi, menkul kıymetleştirme ve yeniden menkul kıymetleştirme pozisyonlarının risk hesaplamalarıdır (BDDK, 2012:4-5).

b- İkinci Yapısal Bloкта Yapılan Dñzenlemeler

Daha önce de bahsettiğimiz üzere, II. yapısal blokta denetim otoritelerin yapısı, görevleri ve işlevleri ile ilgili durumlardan bahsedilir. Basel 2,5 Dñzenlemesinde ikinci blokta, yapılan dñzenlemelerin ve değişiklerin amacı bankaların ve denetim otoritelerinin olası risklere karşı koymaktır. Birinci yapısal blokta sermaye asgari sermaye tutarı incelenirken, risklerin değerlendirilmesi ve denetlenmesi ikinci yapısal

bloкта incelenmektedir. Yani, bu bloкта yapılan bankaların sermaye yeterliliği ölçümlerinin denetlenmesidir. Düzenleme, yaşanan krizlerde kredilerle ilgili olarak risklerin tam olarak algılanamaması, özellikle zayıf risk yönetimi, etkin kredi riski yönetiminde eksiklikler olması, risklerin tam anlamıyla ölçülememesi gibi konular nedeniyle değişikliği zorunlu bir hale getirmiştir.

Burada yapılan değişiklikle; bir takım olası risklere karşı yapılacak olan sermaye yükümlülüğü analizlerinin denetlenmesine güç kazandırmak amaçlanmaktadır. Risk yönetimi etkinleştirilerek güçlendirilmek istenmiştir. Risk yönetimi genel risk yönetimi ve spesifik risk yönetimi olmak üzere iki açıdan ele alınmıştır. Genel risk yönetimi, yönetim kurulunun gözetimi, politika uygulama usulleri, limit ve kontrollerin tesisine, riskin tanımlanması ve ölçülmesi gibi konuları içermektedir. Spesifik risk yönetimi ise, risk yoğunlaşması, bilanço dışı riskler, itibar riski, değerlendirme uygulamaları, likidite riski yönetimi, değerlendirme uygulamaları, stres testi uygulamaları gibi konuları içermektedir (BDDK, 2012: 17-21 ve Algburi, 2018:52).

c- Üçüncü Yapısal Bloкта Yapılan Düzenlemeler

Bu bloкта, bankaların sermaye yeterliliği ile ilgili olarak daha fazla doğru ve daha fazla şeffaf bilgi vermesi konusu işlenmektedir. Bankaların risklerle ilgili olarak doğru ve şeffaf bilgilerle piyasa disiplininin sağlanması amaçlanmaktadır. Bu düzenlemede yapılan değişiklikle piyasa disiplinin sağlanması amacıyla bilginin daha net kullanılması amaçlanmıştır. Burada yapılan düzenlemeleri ise şu şekilde sıralayabiliriz. Alım satım ve bankacılık hesaplamalarındaki menkul kıymet riskleri ayrı ayrı açıklanması, bilanço dışı araçlarla destekleyici olma yani bilanço dışı risklerin de değerlendirmelere alınması, yeniden menkul kıymetleştirme riskleri ile birlikte bankaların olası riskleri ve yeniden menkulleştirmede alınan toplam risklerin açıklanması gibi konular Basel 2,5 Uzlaşısına eklenmiştir (BDDK, 2012: 52).

2.4. 2001 Krizi Sonrası Bankacılık Sisteminin Yapısına Yönelik Düzenlemeler

Türkiye’de Kasım 2000 ve Şubat 2001 krizleri sonrası ekonomide yeni düzenlemeler zorunlu hale gelmiştir. Bu zorunluluk sonucu IMF’nin de yardımıyla yeni bir program düzenlenmiştir. Bu düzenleme, 14 Nisan 2001’de çıkarılmış olan Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı’dır. Programda finansal sektör önemli bir şekilde ele alınmıştır.

Bankaların sermayelerini güçlendirme adına birçok düzenleme yapılarak, önemli derecede önlemler alınması sağlanmıştır. Bankacılık sektörüne yönelik olarak; reel sektörle bankacılık sektörü arasında sağlam bir yapı kurulması amacıyla yeniden yapılandırma sağlanmış ve yasal altyapıya yönelik düzenlemeler getirilmiştir. Bu düzenlemelerle birlikte; özel bankaların sermaye artırımları zorunlu hale getirilmiş, Tasarruf Mevduat Sigorta Fonu (TMSF)'ye devredilen bankaların sermaye yapıları güçlendirilmiş ve Merkez Bankası'nın özerk yapısını kuvvetlendirmeye çalışılmıştır.

- *2001 Krizi Sonrası Bankacılık Sektörünün Yeniden Yapılandırma Süreci:* Öncelikle Ağustos 2000'de bankacılık alanında özerk bir yapı olan Bankacılık Düzenleme Ve Denetleme Kurumu (BDDK) kurulmuştur. Nisan 2001'de Merkez Bankası, Avrupa Birliği standartlarında bağımsız bir kuruluş olmuştur. 15 Mayıs 2001'de açıklanan bankacılık sektörünün yeniden yapılandırılmasına yönelik programda; bankacılık sektörünün etkinliğini artırmak, bankaların rekabet gücünü artırmak ile bankaları iç ve dış şoklara karşı kuvvetlendirmek gibi konular hedeflenmiştir. Programda; sorunlu aktiflerin çözümü, banka ve şube sayısının azaltılması gibi konular da ele alınmıştır. Program, Kamu Bankalarının Yeniden Yapılandırılması, TMSF'ye devredilen bankaların yapılandırılması, Özel Bankaların Finansal Yapılarının Güçlendirilmesi, Düzenleme Ve Denetim Çerçevesinin İyileştirilmesi başlıkları ile incelenmiştir. Bunlar şu şekilde incelenebilir:

-*Kamu Bankalarını Yeniden Yapılandırılması:* Kamu bankalarının kurumsal yapısında düzenlemeler yapılmıştır. Kamu bankalarının modern anlayışta bir yapıya kavuşturulması hedeflenmiştir. Ayrıca, kamu bankaları ile özel bankalar finansal yapılandırma ile aynı statüye getirilmiştir. Kamu bankalarının özel bankalarla rekabet edebilmesi için çalışmalar yapılmıştır. Kamu bankalarına esnek bir yönetim sistemi, hesap verilebilirlik ve çoğulculuk gibi çalışma ilkeleri getirilmiştir. Kamu bankalarının müşteri odaklı bir anlayışla yönetilmesi sağlanmıştır. Kamu bankalarına hedefler belirlenmiş ve bu hedeflerin sonuçlarının kontrol edilmesi sağlanmıştır.

-*Kamu Bankalarının Operasyonel Yeniden Yapılandırılması:* Kamu bankalarının şube ve personel sayısı azaltılmıştır. Bankaların kendilerine ait iç denetim sistemi getirilmiştir. 4603 Sayılı Kanun ve Türkiye Vakıflar Bankası Türk Anonim Ortaklığı Kanunu'nda Değişiklik Yapılmasına Dair 4604 Sayılı Kanun yürürlüğe

sokulmuştur. Pamukbank ve Halkbank birleştirilerek, Pamukbank'ın var olan fazlalıkları ile Halkbank'ın eksikleri birleştirilerek Halkbank'ın rekabet gücü kuvvetlendirilmiştir. Kamu bankalarının yönetimleri, özelleştirilmiştir. Özelleştirme ile birlikte, kamu bankaları siyasi politikalara karşı korunmuştur. Kamu bankalarının kar ve zararlarını, likiditelerini izlenmesi amacıyla bir takım izleme programları oluşturulmuştur.

-Kamu Bankalarının Yönetimsel Anlamda Yeniden Yapılandırılması: Bankaların karar alma ve uygulama konusu yetkili organlara verilmiştir. Bu organlar; Genel kurul, yönetim kurulu, icra kurulu, kredi komitesi, denetçiler ve yönetim konseyi gibi organlardan oluşmaktadır. Bu organların ayrı ayrı görevleri vardır. Yönetim kurulu; bankanın politikalarını belirlemektedir. Yönetim komitesi ise; aylık toplantılar yaparak komitenin çalışmalarını değerlendirmektedir.

- Kamu Bankalarının Finansal Anlamda Yeniden Yapılandırılması: Kamu bankalarının sermayelerinin güçlendirilmesi, mevduat faizlerinin piyasa faizleri ile uyumlu hale getirilmesi gibi konularda çalışmalar yapılmıştır. Kamu bankalarının ihtiyaçları olan kaynakların bütçeye koyulması ve kamu bankalarına önceden aktarılması yoluna gidilmiştir. Kamu bankalarına zararları nedeniyle kaynaklar aktarılmıştır. Böylece, bankaların sermaye yapıları güçlendirilmiştir. Bankaların görev zararlarına neden olan kanunlar iptal edilmiştir. Oluşan görev zararlarının hazine tarafından karşılanması yoluna gidilmiştir. Kamu bankalarının yapısal düzenlemelerinin en önemli konularından birisi de sermaye yapılarında yapılan düzenlemelerdir. Kamu bankalarının sermayelerini güçlendirmek adına; kamu bankalarına kaynak aktarımı yapılmıştır. Bu kaynak aktarımı nakit ve menkul kıymet olarak gerçekleşmiştir. Kamu bankalarına kaynak aktarımı yapılarak kamu bankalarının yapısının güçlendirilmesi amaçlanmıştır.

- Tasarruf Mevduat Sigorta Fonu (TMSF) Bankalarının Yeniden Yapılandırılması: 2002 yılına kadar TMSF'ye 20 banka devredilmiş ve bu sayıların çoğalmasıyla birlikte devredilen bankalar mali sıkıntılarından dolayı yükümlülüklerini getirmekte zorlanmaya başlamışlardır. Zaten bir kriz ortamında bulunması nedeniyle bu bankalara yönelik yapılandırma çalışmaları yapılmıştır. 4 aşamalı şekilde yapılan bu çalışmada; devir ve birleşme yoluyla yapılandırma, finansal açıdan yapılandırma,

operasyonel açıdan yapılandırma ve bankaların sorunlu aktiflerinin yönetimi konusunda çalışılmıştır. Bunları şu şekilde açıklayabiliriz:

TMSF'ye Geçen Bankaların Devir, Birleşme Ve Satış Yoluyla Yapılandırılması: Bu yapılandırma yöntemi ile bankaların tasfiye yerine yeniden işlerlik kazanması amaçlanmıştır. Tasfiye yoluna gidilmemesinin nedeni kriz daha da derinleşebilecek ve bu da olumsuz bir durum yaratacaktır.

TMSF'ye Geçen Bankaların Finansal Anlamda Yeniden Yapılandırılması: TMSF'ye geçen bankaların açık pozisyonlarını kapatmak amacıyla bankalara hazineden kaynaklar aktarılmıştır. Böylece, açık pozisyonlar kapatılarak bu bankaların mevduat faizleri piyasa faizleri ile eşitlenmiştir.

TMSF'ye Geçen Bankaların Operasyonel Açıdan Yeniden Yapılandırılması: Bu yapılandırma konusu bankaların şube ve personel durumu ile ilgilidir. TMSF'ye geçen bankaların şube ve personel sayıları azaltılarak personel giderlerinde ciddi bir düşüş yaşanması sağlanmıştır.

TMSF'ye Geçen Bankaların Sorunlu Aktiflerinin Yönetimi: TMSF'ye geçen bankaların kısa vadeli yükümlülükleri azaltılmış, bankaların açık pozisyonu kapatılmıştır. Döviz pozisyon açığı 2003 yılı itibariyle kapatılmış ve fondaki bankaların kısa vadeli yükümlülükleri bitirilmiştir.

- *Özel Bankaların Yeniden Yapılandırılması:* 2001 krizi kamu bankalarının yanında özel bankaları da etkilemiştir. Özel bankalar için sermaye artırımı ve kredi temini gibi konularda taahhüt mektupları alınmıştır. Bankalardan sermaye artırımını kendi yapmaları istenmiş, artırımını yapamayan bankalar için devlet desteği sağlanmıştır. Sermaye artırımına yönelik olarak yapılan düzenlemelerle riskler ortadan kaldırılmıştır. Likiditesi daralma durumunda olan bankaların bu daralmadan kurtarılabilmesi adına TCMB repo işlemleri ile bu daralmanın önüne geçilmesi amaçlanmıştır.

- *Özel Bankaların Sermaye Yapısının İyileştirilmesi:* BDDK'nın yapmış olduğu denetimlerde büyük krediler ele alınmış, kredi portföyünün kalitesi belirlenmiş, ayrılması gereken karşılıklar belirlenmiş ve teminat oranları

düşürülmüştür. BDDK, öz kaynakların azalması neticesinde bankalara destekte bulunmuştur. Böylece, özel bankaların sermaye yapıları güçlendirilmiş, bunu neticesinde bankaların krizlere karşı güçlendirilmesi sağlanmıştır.

- *Gözetim Ve Denetim Çerçevesinin Güçlendirilmesi*: Bankalara risk yönetimi ve iç yönetim kurma zorunluluğu getirilmiştir. Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışmalar yapılmıştır. Bağımsız denetimlerle ilgili düzenlemeler yapılmış ve bu denetimler uluslararası standartlarla uyumlu hale getirilmiştir. (Yalaz, 2010: 26-35)

3. BÖLÜM: BASEL III KRİTERLERİ

3.1. Basel III Kriterleri

Son dönemde yaşanan küresel ekonomik kriz tüm dünyayı etkilemiş ve ülkelerin ekonomilerinde finansal anlamda önemli derecede sayılabilecek hasarlar meydana getirmiştir. 2008 yılında finansal alanda başlayan ve tüm dünyanın payını aldığı bu kriz, daha sonra reel ekonomi alanına da sıçramış ve dünya ekonomisinde ciddi denilecek bir kriz patlak vermiştir. 2007 yılından ABD’de başlayan mortgage krizi olarak adlandırılan bu kriz birçok olumsuzluklara yol açmıştır. Finansal şirketler iflasını açıklamış ve bankacılık alanında risk algılamaları artmış ve bankalar ciddi şekilde iflasın eşiğine gelmişlerdir. Bu krizin arkasında çeşitli nedenler vardır. Ancak krize bankalar açısından bakarsak, ABD bankalarının vermiş oldukları kredileri risk analizi yapmamaları, kredi verme konusunda olası riskleri görmezden gelmeleri neden olmuştur (BDDK, 2008: 45). Bu krizin nedenleri olarak şu maddeleri belirtebiliriz:

Mortgage Kredilerinin Yapısının Bozulması: Düşük faizden verilen krediler sonrası, faiz oranlarının artması verilen kredilerde herhangi bir risk ölçüm analizinin yapılmaması, kredi ödemelerinin geri dönüşünün zora girmesi ve verilen krediler karşılığı ipotek konulan konutların satışının başlaması ve verilen kredilerin bankalar tarafından geri ödemesinin sağlanamaması kredilerin yapısının bozulmasına neden olmuştur.

Faiz Yapısının Uygunsuzlaşması: Mortgage kredilerinin değişken yapılı olması, faiz oranlarının verilen kredilerden sonra daha yüksek bir düzeye artması, bankaların vermiş oldukları kredileri geri alamamalarına neden olmuş ve böylece krizin başlangıcı olmuştur.

Konut Fiyatlarında Balon Artışlar: Kredilerin bol ve risk ölçümü yapılmadan verildiği dönemde konutların değerleri yüksekti ve bankalar bu konut fiyatlarına güvenmekteydiler. Böylece kredilerini alamamaları durumunda ipotekli konutları satarak verdikleri kredileri karşılayabilecekleri inancına sahiptiler. Ancak, kredi verdikleri dönemdeki konut fiyatları düştü ve ipotekli konutların satışı sağlanabilse dahi verilen kredileri bankalar toplayamadı.

Kredi Türev Piyasalarının Genişlemesi: Kredi veren bankalar, ipotekli konutları menkulleştirme yolunu denediler ve böylece finansal sistemde krizler yaşanmaya başladı.

Kredi Derecelendirme Sürecindeki Sorunlar: Mortgage kredileri ile ilgili tahvillerin satılamaması ve bu tahvillerin olumsuz şekilde lanse edilmesi sonucu değerli kâğıtların fiyatları düşmüştür (BDDK, 2008: 49-57).

Yukarıda bahsedilen kriz nedenlerinden de anlaşılacağı üzere, finansal piyasalar krizin ana nedeni olarak görülmektedir. Bunlara bağlı olarak krizin diğer nedenleri şu şekilde belirtilebilir:

- Eylül 2008’de Lehman Brothers’ın iflasını duyurması
- ABD’deki büyük yatırım bankalarının banka holding şirketlerine dönüştürülmesi
- Fannie Mae ve Fredi Mac denilen ipotek birliklerinin ulusallaştırılması
- Amerikan sigorta şirketi olan AIG şirketinin iflasın eşğine gelmesi,
- Fortis adlı banka kuruluşunun satılması,
- İzlanda ülkesinin bankacılık sisteminin çökmesi,

gibi nedenler bu küresel krizi tetiklemiştir (BDDK, 2010: 2). Görüldüğü üzere krizin nedenleri genel olarak finansal sistem ve aktörleridir. Dolayısıyla, yapılan düzenlemelere rağmen bankacılık sektöründe krizler meydana gelebileceği görülmektedir. Pek tabii ki de yaşanan bu finansal kriz önceden yapılmış olan düzenlemelerin de yetersiz olduğunu göstermiştir. Özellikle bu kriz ülkesel anlamda olmamış tüm dünyayı sarmış ve böylece finansal anlamda yapılacak olan düzenlemelerin önemi daha da artmıştır. Bu finansal krizin tüm dünyada etkili olması sonucu, yeni düzenleme arayışlarına girilmiştir.

Özellikle, bu krizin Basel II Uzlaşısının uygulamada olduğu yıllarda meydana gelmesi, Basel II Uzlaşısının eksikliği konusunda yapılan eleştirilerin de gündeme gelmesine neden olmuştur. Basel II Uzlaşısında eksiklikler ve yapılan eleştiriler tartışılmış ve bu uzlaşma yerine bir takım yeniden düzenlemelere ve revizyona sahip olacak uzlaşma yapılması fikri ortaya atılmıştır. Krizleri önlemeye yönelik, yaşanan krizlerden ders

çıkarılacak bir düzenleme gereksinimi olan Basel III Uzlaşısı adlı çalışma 2010 yılında yayınlanmıştır (<http://www.bis.org/press/p100912.htm>).

3.2. Basel III Kriterlerinin Amacı

Yukarıda da bahsedilen konulardan yola çıkarak yeni bir düzenlemeye ihtiyaç duyulduğu ve yaşanan küresel krizde finansal düzenlemelerin yetersizliği kaldığı anlaşılmaktadır. Yapılan düzenlemelerin yetersizliği yeni düzenlemelere yol açmış ve Basel III Uzlaşısı yayınlanmıştır. Bu uzlaşıda yapılan düzenlemeler bir önceki Basel II Uzlaşısını tamamen ortadan kaldırma değil, bu uzlaşuya ek düzenleme getirmek amacıyla yapılmıştır. Basel III Uzlaşısı ile ulaşılmak istenen amaçları maddeler halinde şu şekilde sıralayabiliriz:

- Yaşanabilecek her türlü finansal ve ekonomik krizlere karşı bankacılık sisteminin dayanıklılığının artırılması ve kurumsal yönetim ve risk yönetimi uygulamalarının geliştirilmesi,
- Bankaların şeffaf bilgi ve bu bilgilerin kamuya aktarılması konusunda ciddi adımların atılmasını sağlamak,
- Yapılacak düzenlemeler ile finansal sisteme karşı krizlere direncinin artırılması gibi konularda çalışmalar yapmak.
- Bu belirtilen amaçlara uygun olarak aşağıda sıralanan çalışmalar da yapılmıştır:
  - Alım-satım hesaplarının temelden gözden geçirilmesi,
  - Dışsal derecelendirme notlarının sermaye hesaplamaları çerçevesinde kullanılması,
  - Finansal kuruluşlara ilişkin politikalar geliştirilmesi,
  - Sınır ötesi bankacılık ilkelerinin geliştirilmesi,
  - Standart uygulamaların ve güçlü işbirliğinin banka denetçileri arasında geliştirilmesi,

Karşı taraf kredi riskinin hesaplanmasında değişiklik ve asgari likidite oranlarına yönelik çalışmalar yapılması gibi konular da çalışmalar yapılmaktadır.

Yukarıda da belirtilen amaçlardan da anlaşılacağı üzere, diğer Basel Uzlaşıları gibi bu uzlaşısı da yapılan düzenlemelerle finansal anlamda riskleri önemsemekte ve bu risklere

duyarlı bir yol izlemeyi hedeflemektedir. Belirtildiği gibi, bu düzenleme Basel II Uzlaşısından farklı bir düzenleme değil, ona ek bir düzenlemedir (Gürel, Bulgurcu ve Demir, 2012: 18).

3.3. Basel III Kriterlerinin Temel Prensipleri

Yaşanan küresel finans krizlerin yaratmış olduğu ve yaratabileceği olumsuzlukları giderilmesine yönelik çalışmalar yapılmıştır. Bu konuda yapılan çalışmalar Basel II Uzlaşısının eksiklerini gidermeye yönelik bazı ana başlıklar altında çalışmalar yapılmıştır. Basel III Uzlaşısının temel prensipleri oluşturulmuş ve bu prensiplere bağlı çalışmalar yapılmıştır. Bu temel prensipleri şu şekilde anlatabiliriz.

3.3.1. Daha Nitelikli Sermaye

Bankalar, krizlere karşı birtakım önlemler almaktadır. Krizden etkilenmemek adına risk ölçüm çalışmalarına önem vermektedirler. Önemli bir kriz durumunda oluşabilecek olası risklere karşı hamle yapabilecekleri araçları sermayedir. Bankalar, ellerindeki sermaye miktarını artırarak herhangi bir risk olasılığına karşı güçlü olmayı istemektedirler. Ancak, bankaların sermayenin miktarından çok kalitesi konusuna da önem vermeleri gerekmektedir. Basel III Uzlaşısı da bu konuya değinmekte ve sermayenin niteliği konusuna önem vermektedir. Basel III Uzlaşısında sermayenin niteliği konusunda yapılan çalışmada bir sermaye kalemi oluşturularak, bu konuda yeni bir düzenleme oluşturulması hedeflenmiştir (Karaarslan, 2015: 75). Bu sermaye kalemi “Kayıp Karşılama Sermaye” adı verilen bir kavramdır. Kayıp Karşılama Sermayesi, düzenleyici otoritelerin belirlemiş olduğu, bankaların borçlularının da banka hissedarı gibi kabul edildiği kalem olarak tanımlanmıştır (Gündem, 2013). Uzlaşıda güçlü sermaye kalemleri, hesaplamalar yapılırken dikkate alınmaya çalışılmış, bazı sermaye kalemleri ise, ana sermaye hesaplamalarında indirim kalemi olarak belirlenmiştir (BDDK, 2010: 2).

3.3.2. Niceliği Artırılmış Sermaye

Sermayenin nitelikli olması ile birlikte sermayenin niceliği konusunda da uzlaşıda çalışmalar yapılmıştır. Uzlaşıda yapılan düzenlemelerle, çekirdek sermaye ve ana sermaye oranları artırılmıştır. Bu duruma göre, asgari çekirdek sermaye oranı %7’ye,

ana sermaye oranı ise % 8,5 seviyelerine çıkarılmıştır. Bu sermaye oranları önceki uzlaşıda çekirdek sermaye oranı %2 ve ana sermaye oranı %4 idi (Gürel, Bulgurcu Ve Demir, 2012: 20-21). Çekirdek Sermaye kavramı; ödenmiş sermaye, dağıtılmamış kâr/zarar, diğer kapsamlı gelir tablosu kalemleri toplamından finansal kuruluşlara yapılan ve asgari değeri aşan yatırımlar, mortgage servis hizmetleri ile ertelenmiş vergi aktifi kalemini içeren kalemlerin çıkarılması ile elde edilmektedir.

Tablo 13:

Yeni Sermaye Çerçevesi: Basel II'den Basel III'e Geçiş

Risk Ağırlıklı Varlıklar Yüzdesi	Sermaye Gereksinimleri							Makro Düzeyde Sağduyulu Gözetim	
	Çekirdek Sermaye			Tier 1 (1.Kuşak Sermaye)		Toplam Sermaye		Konjonktürel Tampon	Ek Kayıp Karşılama Kapasitesi İçin
	Min	Koruma Tampon	Zorunlu	Min.	Zor.	Min	Zor	Aralık	
Basel II	2			4		8			
<i>Not:</i>	<i>Yeni tanımla ortalama uluslararası bir banka için yaklaşık %1'e eşdeğer</i>			<i>Ortalama U.arası bir banka için %2'e eş değer</i>					
Basel III	4,5	2,5	7,0	6	8,5	8	10,5	0-2,5	Sermayeye ek

(Kaynak:Caruana, 2010:7)

Tablo-13'den de anlaşılacağı üzere bankaların bulundurması gereken sermaye oranlarının Basel III Uzlaşısı ile birlikte artırılması amaçlanmaktadır. Böylece olası risklere karşı sermaye oranlarının fazlalığı ile önlemler alınmaya çalışılmıştır. Asgari sermaye oranı ise daha önceki uzlaşılarda belirtilen %8'lik oranda kaldığı gözükmemektedir. Ayrıca, uzlaşıda başka bir ayrıntı daha gözükmemektedir. Bu ayrıntı, konjonktürel tampon kavramıdır. Bu oluşturulmuş olan konjonktürel tampon kalemi de olası risklere karşı bankalara olası risklere karşı oluşturmaları gereken bir diğer kavram ve bu kavramın da yüzde 0 ile 2,5 arasında olması gerektiği belirtilmektedir (BDDK, 2010:8).

3.3.3. Sermaye Tamponlarının Oluşturulması

Daha önce de belirttiğimiz üzere, sermaye tamponu adı verilen kavram bu uzlaşıda oluşturulmuştur. Bu oluşturulan kavram diğer uzlaşılarda olmayan, Basel III Uzlaşısında oluşturulan bir kavramdır. Ekonomilerde yaşanılan iktisadi dalgalanmalar sonucu oluşan bankaların etkilenebileceği olası risklere karşı önlem amacıyla oluşturularak uygulanmaya konulmuştur. Sermaye Koruma Tamponu ile yaşanabilecek dalgalanmalar sonucu olası risklere karşı direnç kaynağı yaratmak amaçlanmıştır. Ayrıca, bir diğer kavram ise Döngüsel Sermaye Tamponu adı verilen kavramdır. Bu kavram ile ulaşılmak istenen amaç ise, ekonomilerde yaşanabilecek herhangi bir makro dalgalanmalar karşısında bankaların elini güçlendirmek ve bu dalgalanmalardan en az zararla çıkabilmelerini sağlamaktır. Yani, banka herhangi bir iktisadi dalgalanma durumunda ek bir sermayeye ihtiyaç duyulabilir, örneğin sermaye rasyosunun asgari oran olan %8 oranından düştüğünü düşünelim. Bu durumda belirtilen koruma tamponu, düşen bu oranı karşılayacak ve böyle bir nevi sermaye olarak kullanılabilir (Gündoğdu, 2016:461-463). Sermaye Koruma Tamponunun %2,5 oran belirlenmesi ile birlikte toplam sermaye oranında da bir yükselme olmuştur. Burada Basel III Kriterlerinin üzerinde durmuş olduğu konu tekrar karşımıza çıkmaktadır. Daha çok sermaye ve daha nitelikli sermaye kavramı için yapılmış bir uygulama olduğu kendini göstermektedir. Tamponun oluşturulması ile bazı sermaye kalemlerinde artış olacaktır.

Tablo14:
Basel III Uzlaşısı Ve Sermaye Oranları

	Çekirdek Sermaye	Ana Sermaye	Toplam Sermaye
Asgari Sermaye Yükümlülüğü	4,5	6	8
Sermaye Koruma Tamponu	2,5	-	-
Asgari Sermaye Yükümlülüğü + Sermaye Koruma Tamponu	7	8,5	10,5
Döngüsel Sermaye Tamponu	0-2,5		

(Kaynak: Gündoğdu, 2016:463)

Tablo-14'ten de anlaşılacağı üzere, Basel III Uzlaşısında sermaye ile ilgili nicelik ve nitelikler artmıştır. Yeni oranlarla birlikte yeni kalemler gelmiştir. Görüldüğü üzere 2,5 oranında sermaye koruma tamponu getirilmiş ve bu çekirdek sermaye kaleminde izlenmiştir. Döngüsel sermaye oranı olarak belirtilen oran ise; %2,5 olarak görülmektedir. Asgari Sermaye Yükümlülüğü ile birlikte sermaye koruma tamponu ilavesi ile toplam sermaye oranı 10,5 olarak belirlenmiştir.

3.3.4. Kaldıraç Oranı

Basel III Uzlaşısında diğer bir düzenlemesi yapılan kavram Risk Bazlı Olmayan Kaldıraç Oranıdır. Bu kavram daha çok sermaye oranları ile alakalı bir kavramdır. Kaldıraç Oranı olarak adlandırılan bu düzenleme, daha çok bilanço dışı riskleri ele almaktadır. Bankaların sahip olduğu sermaye onların ellerini güçlendirmektedir. Ancak bu güç, bankaların aşırı borçlu olması durumunda azalmaktadır. Bu gücün azalmasının önüne geçmek amacıyla Basel III Uzlaşısında Kaldıraç Oranı kavramı getirilmiştir. Kaldıraç Oranı ile bankaların borçlanması konusunda bir tür limit getirilmesi amaçlanmıştır. Buna yönelik bir formül oluşturulmuştur.

Bilanço dışı kalemler ile aktiflerin toplamı ve ana sermaye oranlarının hesaplaması yapılarak bir limit belirlenmiştir. Bu asgari limit %3 olarak belirlenmiştir. Yani; belirtmek istenen formül şu şekildedir:

$$\text{Kaldıraç Oranı} = \frac{\text{Ana Sermaye}}{\text{Aktifler} + \text{Bilanço Dışı Kalemler}} = \%3$$

Yukarıda Kaldıraç Oranı olarak verilen formülde belirtilen ana sermayenin aktifler ve bilanço dışı kalemler toplamına bölünmesi ile bir sonuç elde edilecek ve bu elde edilecek olan sonuç %3 ve üzeri olarak belirlenmiş ve bu belirlenen orana göre bazı analizler yapılması gerekliliği belirtilmiştir. Formül açık ve basit bir şekilde olması dikkat çekmektedir. Olası hataların önüne geçmek amacıyla basite indirilmiş bir formüldür. Risk Bazlı Olmayan Kaldıraç Oranının oluşturulma nedeni küresel finansal krizin önemli bir nedeni olan borçlanmanın çok fazla bir şekilde artmış olmasıdır. Bu borçlanmanın önüne geçilmesi hedeflenmiştir Ana sermayenin 33 katı bir bilanço büyüklüğüne kadar izin verilmektedir.(Gödeş, 2016: 49).

Belirtilen Kaldıraç Oranı formülünde asgari düzey %3 olarak verilmiştir. Bu oranın 2017 yılının ilk yarısına kadar uygulanması ve daha sonra son şeklinin verilmesi kararlaştırılmıştır. Son şeklin verilmesinden daha sonra, 2018 yılının başlamasıyla birlikte I. Yapısal Blok denilen bloğa eklenmesi planlanmıştır. Son olarak, belirtilen Kaldıraç Oranı formülünün oranı bize, bankaların sermaye yapısının gücünü göstermektedir. Kaldıraç Oranı kavramı bu şekilde bir takım sonuçlar elde etmemizi sağlamaktadır (Gündoğdu, 2016:464-465).

3.3.5. Likidite Düzenlemeleri

Basel III Uzlaşısında likidite ile ilgili olarak de bir takım düzenlemeler getirilmiştir. Bu düzenlemede asgari oran %100'lere varacak şekilde bir oran düzenlenmiştir. Burada 2 tane kavram düzenlenmiştir. Bunlar; Likidite Karşılama Oranı ve Net İstikrarlı Fonlama Oranı adlı 2 adet oran uzlaşuya getirilerek yeni bir çalışma yapılmıştır. Bu konudaki düzenleme ile herhangi bir olası kriz durumunda bankaların likiditelerini güçlü bir şekilde tutmaları amaçlanmıştır (BDDK, 2010:3).

Likidite Karşılama Oranı: Bu oran olası kötü durumlara hazırlık için oluşturulmuş bir orandır. Bankaların 1 ay gibi bir dönemi ele alarak sahip oldukları likidite ile kötü dönemleri karşılayabilme güçlerini ölçmek için oluşturulmuştur. Yani, bankalar ellerinde bulundurdukları likit varlık tutarının, bankadan 30 gün içinde çıkacak olan

nakit tutarı ile birbirini karşılması gerektiğini bildirir bir orandır. (Hong, Huong ve Wu, 2014: 91-93).

Bu belirtilen oranın 1'den büyük olması gerekmektedir. Eğer oran 1'den büyükse likit varlıkların tutarı bankaların likidite çıkışını karşılayabildiğini ve durumun olumlu olduğunu göstermektedir. Şu şekilde formülde de gösterilebilir:

$$\text{Likidite Karşılama Oranı} = \frac{\text{Likit Varlıklar}}{\text{Net Nakit Çıkışları}} > 1$$

Net İstikrarlı Fonlama Oranı: Bu oranda ise uzun vadeli bir dönem ele alınmaktadır. Bankaların likidite yapısının uzun vadeli olarak ölçülmesi hedeflenmektedir. Bu düzenlemedeki formülde, bankanın ellerinde buldukları istikrarlı fonlama tutarının, bankanın ihtiyacı olan fonlama tutarına bölünmesiyle elde edilen sonucun %100'den büyük olması gerektiği belirtilmektedir.

$$\text{Net İstikrarlı Fonlama Oranı} = \frac{\text{Bankanın İstikrarlı Fonlama Tutarı}}{\text{Bankanın İhtiyacı Olan Fonlama Tutarı}} > 100$$

Formülde belirtilen İstikrarlı Fonlama Tutarı, birinci ve ikinci kuşak sermaye dâhil bankanın pasifinde yer alan kalemlerin vade ve kalitelerine göre belirlenmektedir. Formüldeki İhtiyaç Olan Fonlama Tutarı ise, bankanın aktifinde bulunan kalemlerin vadelerine ve kalitelerine göre belirlenmektedir (Gültekin, 2018: 70-72).

Bankaların bu uzlaşya hemen adapte olmasının zor olabileceği olasılığı varsayılmıştır. Dolayısıyla, bu uzlaşya ile yıllara göre planlı bir şekilde uygulanma amacı güdülmüştür. (Giordana ve Schumacher, 2017:8-9). Yıllara göre uygulanacak olan oranlar belirlenmiş, hangi yıl hangi oranın kullanılacağı açıklanmış ve düzenlemede bulunan oranlar bu yıllara göre bankalar tarafından uygulanmaktadır. Bankaların uygulama dahilinde bulunan yıllar ve oranları şu şekildedir:

Tablo 15:
Basel III Uzlaşısı Geçiş Dönemi

	Mevcut	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Kaldıraç Oranı		Otorite Gözetimi	Paralel Uygulama Ocak 2013-Ocak 2017 Kamuya Açıklama Ocak 2015						Birinci Yapısal Blok	
Asgari Çekirdek Sermaye Oranı	%2			%3,5	%4	%4,5	%4,5	%4,5	%4,5	%4,5
Sermaye Koruma Tamponu	-						%0,625	%1,25	%1,875	%2,5
Asgari Çekirdek Sermaye Oranı+Sermaye Koruma Tamponu				%3,5	%4	%4,5	%5,125	%5,75	%6,375	%7
Çekirdek Sermayeden Düşülen Deper	-				%20	%40	%60	%80	%100	%100
Asgari 1.Kuşak Sermaye Oranı	%4			%4,5	%5,5	%6	%6	%6	%6	%6
Asgari Sermaye Yeterliliği Oranı	%8			%8	%8	%8	%8	%8	%8	%8
Asgari Sermaye Yeterliliği Artı .Koruma Tampon	-			%8	%8	%8	%8,625	%9,25	%9,875	%10,5
1.Ve 2.Kuşak Sermaye Bileşenleri Olmaktan Çıkarılan Enstrümanlar	-			2013 yılından itibaren kademeli olarak 10 yıl						
Likidite Karşılama Oranı		Gözlem Süresinin Başlangıcı				Asgari Standart Belirlenmesi				
Net İstikrarlı Fonlama Oranı				Gözlem Süresinin Başlangıcı					Asgari Standart Belirlenmesi	

(Kaynak:BDDK, Türk Bankacılık Sektörü Genel Görünümü, 2014/2:12).

3.4. Basel III Kriterlerinin Getirdiği Yenilikler

2008 yılında yaşanan küresel kriz ile birlikte Basel Uzlaşmaları tekrar gündeme gelmiş ve Basel II Uzlaşısı ile eksikler görülmüştür. Yaşanılan krizin bankacılık alanında yapılan düzenlemeler açısından yeterli olmadığı anlaşılmıştır. Basel III Uzlaşısı bu kriz sonrası yayınlanarak bir takım çareler aranmıştır. Uzlaşıyla birlikte bir takım yenilikler de gündeme gelmiştir. Bu uzlaşıda meydana gelen bazı yenilikler şu şekildedir.

3.4.1. Öz kaynaklar İle İlgili Yenilikler

Basel II Uzlaşısında belirtilen üçüncü kuşak sermaye kavramı kaldırılmıştır. Belirtilen üçüncü kuşak sermayesi Sadece Piyasa Riski İçin Kullanılabilen Sermaye Benzeri Krediler olarak tanımlanan bir kavramdır. Bu adı geçen sermaye kalemi kaldırılmıştır. Çekirdek Sermaye kavramı; ödenmiş sermaye, dağıtılmamış kâr/zarar, diğer kapsamlı gelir tablosu kalemleri ile bu toplanan değerden düşürülecek kalemlerden oluşmaktadır. Bu çekirdek sermayeden indirilecek bir diğer değer olarak da, finansal kuruluşlara yapılan ve asgari değeri aşan yatırımlar, mortgage servis hizmetleri ile ertelenmiş vergi aktif kalemini içeren düzenlemeler olarak belirlenmiştir. Basel III Uzlaşısında belirtilen Çekirdek Sermayeden düşürülecek bu değer 1 Ocak 2018 yılından itibaren başlayacak ve yıllara göre aşamalı olarak verilen oranlar uygulanacaktır. Bu oranlar ise, 2014 yılı başlangıç kabul edilerek %20, 2015 yılında % 40, 2016 yılında %60, 2017 yılında %80, 2018 yılında %100 olarak çekirdek sermayeden düşülecektir. Diğer bir yenilik ise; ana sermayede bulunan ancak çekirdek sermayede bulunmayan ya da katkı sermayesi içerisine dâhil edilmeyecek olan sermaye kalemlerinin 2013 yılında %90 dâhil edilerek her yıl bu oran %10 düşürülerek toplam 10 yılda tamamen hesaplamalardan kaldırılmış olacaktır (BDDK, 2010:5-6).

3.4.2. Sermaye Oranları İle İlgili Yenilikler

Basel III Uzlaşısı sermaye oranları ile ilgili yeni düzenlemeler getirilmiş ve uygulanmaya başlanmıştır. Çekirdek Sermaye kaleminin oranı ise Çekirdek Sermayenin Risk Ağırlık Varlıklara bölünmesiyle bulunmaktadır. Basel III Uzlaşısında Çekirdek Sermaye Oranı yıllara göre kademeli olarak artacaktır. Yıllara

göre bu artış oranını şu şekilde belirtilebilir. Asgari Çekirdek Sermaye Oranı 2013 yılında %3,5, 2014 yılında %4 ve 2015 yılında %4,5 olacak şekilde planlanmıştır. 2015 yılında belirlenen %4,5 oranı sonraki yıllarda da aynı şekilde devam edecektir.

Basel III Uzlaşısında Asgari Sermaye Yeterlilik Oranı diğer düzenlenmiş olan uzlaşılarda belirtilen oran olan %8'de kalacaktır. Diğer bir planlama ise, Sermaye Koruma Tamponu 2016 yılından başlayarak 2019 yılına kadar Asgari Çekirdek Sermaye Oranına her yıl %0,625 eklenerek 2019 yılına kadar toplam %2,5 oranında bir artış sağlanması planlanmıştır (BDDK, 2010: 6).

3.4.3. Kaldıraç Oranı İle İlgili Yenilik

Basel III Uzlaşısı ile birlikte gelen değişikliklerden birisi de Kaldıraç Oranıdır. Kaldıraç Oranı da aslen sermaye oranları ile ilgili bir kavramdır. Sermaye ile ilgili oranların ölçümlerin daha anlaşılır bir hale getirmek amacıyla bir risk bazlı olmayan Kaldıraç Oranı 2017 yılına kadar uygulanacaktır. Bahsedilen Kaldıraç Oranı %3 olarak uygulanacaktır ve 2018 yılı ile birlikte bu kavram I. Yapısal Blok'a dâhil edilmesi planlanmıştır (Adrian ve Shin,2010:418-420).

3.4.4. Likidite Oranları İle İlgili Yenilikler

Basel III Uzlaşısı ile birlikte diğer yeniliklerden birisi de; likidite ile alakalı konudur. Likidite Karşılama Oranı ve Net İstikrarlı Fonlama Oranı kavramlar getirilmiştir. Bu getirilen yeni kavramlar birlikte bankaların, likit varlıkları ile nakitlerinin oranları arasında ilişki kurarak, olası risklere karşı önlemler alınması sağlanması amaçlanmaktadır.

Basel III Uzlaşısında, Likidite Oranları ile ilgili uygulama takvimi olarak 2012 yılı itibari ile Gözlem Süresinin Başlanması ve 2015 yılı ile itibari ile Asgari Standartların Belirlenmesi planlanmıştır (Yan, Hall ve Turner, 2011:6-9). Basel III Uzlaşısında Karşı Taraf Riski olarak adlandırılan kavramlarla ilgili de düzenlemeler yapılmıştır. Karşı Taraf Riski; bankaların en kötü senaryolarda olası risklere karşı ilave sermaye tutmaları diye tanımlanabilir. (BDDK, 2010:7).

Basel Komitesince, olası risklere karşı ilave sermaye gerekliliğine dikkat çekilerek birtakım konulara önem verilmiştir. Böylece; bankalar olası risk hesaplamaları için

stres testi yapacaklardır. Bu stres testi için veriler en az üç yıllık olması gerekliliği belirtilmektedir ve bu verilerin üç ayda bir güncellenmesi gerekmektedir. Kredi değerlendirme ayarları ile herhangi bir kredi itibarında düşüşte, olası zararların karşılanması sağlanacaktır. Döngüsel risk ile olası riskler karşısında ülkeden ülkeye değişiklikler dikkate alınmaktadır. Bu değişikliklere bağlı olarak %0 ile %2,5 sermaye tamponu uygulanmaktadır. (Demirkol ve Şenbayram, 2014:253-255).

3.5. Basel III Kriterlerinin Küresel Anlamda Etkileri

Daha öncede belirtildiği üzere; ABD kaynaklı ve daha sonra bütün Dünya'yı etkileyen küresel finansal kriz, bankaların sermayenin niteliği ve niceliğindeki yönetimlerinin güçlü olmadığını göstermiştir. Bu krizin faturası çok ağır bir şekilde olmuştur. Uluslararası Para Fonu (IMF)'ye göre bu krizin maliyeti yaklaşık olarak 2,3 trilyon ABD Doları olarak belirtilmektedir. Bankaların bu kriz sonrası bir takım düzenlemelere tabii tutulması gerektiği anlaşılmıştır. Buna bağlı olarak, Basel III Uzlaşısı yayınlanmıştır.

Basel III Uzlaşısı ile birlikte sermaye niteliği ve niceliği değişmiş ve özellikle nicelik konusunda bankalara sermaye artırım yükümlülükleri getirilmiştir. Sermaye kalitesi yani niteliği yanında sermaye artırımını yani niceliği de artırılmıştır. Böylece; Basel III Uzlaşısının da bir takım maliyeti olacaktır. Bu maliyeti sermayenin yanında likidite ile ilgili yapılan düzenlemeler de etkilemiştir. Bu düzenlemelerin maliyeti olarak yapılan hesaplamaların tutarı yaklaşık 1,5 trilyon ABD doları olacağı tahmin edilmektedir. Bu da bankalara ek maliyet unsuru olacak bir düzenleme olarak anlaşılmaktadır. Ayrıca, Basel III Uzlaşısı ile birlikte sermaye niceliğinin artırılması, çekirdek ve ana sermaye de yapılan düzenlemeler ve faizdeki artışlar da bu uzlaşısı ile birlikte maliyet artışlarına yol açmaktadır. Basel III Uzlaşısının küresel anlamda maliyeti ile ilgili bilgiye Basel Komitesi tarafından yayınlanmış iki rapora bakarak anlayabiliriz. Makroekonomik Değerleme Grubunca hazırlanan Güçlü Sermaye Ve Likidite Gereksinimlerine Geçişin Makroekonomik Etkilerinin Değerlendirilmesi ve Güçlü Sermaye Ve Likidite Gereksinimlerinin Uzun Dönem Etkilerinin Değerlendirilmesi adlı raporlarda; bir takım sayısal çalışmalar yapılmıştır. Bu sayısal çalışmaların amacı, uzlaşısının maliyeti hakkında somut veriler elde edebilmektir.

Bu çalışma da göstermiştir ki; sermaye yeterliliğinde yapılan %1 artırımın kredi riski diyebileceğimiz kalemdede yaklaşık 15 puan yükseltecektir. Bu da uzlaşının bankalar açısından maliyetini gösterir bir diğer somut veridir. (BDDK, 2010 s:8-10 ve Algburi, 2018: 69-70). Ayrıca Basel III Uzlaşısının getirmiş olduğu maliyet ile ilgili yapılan bir diğer çalışmada ise; bankaların Basel Uzlaşının 2.dönemi olarak belirtilen 2019'a kadar 1,1 trilyon avro ana sermayeye, 1,3 trilyon avro kısa dönemli likiditeye ve 2,3 trilyon avro uzun dönemli likiditeye ihtiyacı olduğu hesaplanmıştır (Algburi, 2018 :69-Casimano ve Hakura,2011:19-20) .

Basel III Uzlaşısı yaşanan kriz sonrası bir takım düzenlemeler getirmiş ancak bunun yanında da bankaların ek maliyetlerle karşılaşmalarına neden olmuştur.

3.6. Basel III Kriterlerine Yönelik Eleştiriler

Öncelikle Basel III Uzlaşısı ile olumlu görüşler bulunurken, bunun yanında bu uzlaşıyla ilgili olarak eleştirilerin ve eksiklerin olduğunu belirtir görüşler de bulunmaktadır. Bu durumdan yola çıkarak belirtilen bu eleştirileri şu şekilde açıklayabiliriz.

- Basel III Uzlaşısının 2008 ABD kaynaklı finansal krizinin nedenini tam olarak algılamakta başarısız olduğunu düşünen görüşler bulunmaktadır.
- Basel III Uzlaşısında belirlenen düzenlemeleri büyük bankaların kendilerini bu düzenlemelere uyarlayabilecekleri, yerel anlamdaki daha küçük bankaların bu düzenlemeleri uyarlamakta problemler yaşayabileceği düşünülmektedir. Ayrıca, Lehman Brothers adlı bankanın iflas etmiş olduğu dönemde Basel Uzlaşısında belirtilen düzenlemelere uyumlu olduğu ve buna rağmen yine de iflas ettiği belirtilmektedir (BDDK, 2010: 14).
- Bir diğer eleştiri konusu ise, bankalara verilen niceliği artırılmış sermaye düzenlemesi ile sermaye oranlarındaki artışın ekonomilerde durgunluğa sebebiyet verdiği bazı kesimlerce düşünülmektedir.
- Bir diğer olumsuz düşünce ise; olası Denetim Arbitrajı konusudur. Basel III Uzlaşısı ile birlikte, akıllarda endişe uyandıran konu mevzuatta bulunan yasal boşlukların ülkeler tarafından denetim arbitrajını kullanılmasıdır. Yani, ülkelerin ortak bir şekilde hareket etmeyeceği ve bu ortak hareketsizlik ile bazı

yasal boşlukları kullanarak bu uzlaşadaki düzenlemeleri göz ardı edebileceklerdir. Denetimi sıkı olan ülkelerin bu düzenlemelere daha kuralcı bir şekilde uymaları, denetimi sıkı olmayan ülkelerde daha esnek uyulması ülkeler arasında Basel III Uzlaşısının ortak amaca ulaşılmasını engelleyecektir.

- Diğer bir olumsuz durum ise; uzlaşıda bulunan düzenlemelerin ülkeler tarafından adaptesidir. Basel III Uzlaşısında düzenlemelerin yürürlüğe girme süreleri çok uzun zamana yayılmıştır. Uzun adapte süreci, yapılan düzenlemelere uyulması konusunu zorlaştıracaktır.

Bu uzlaşıda bankaların alacakları kararlar ülke ve dünya ekonomisini etkilemektedir. Bankaların alacakları sermaye ile ilgili kararları gibi kararları ülkelerini ve dünya ekonomilerini etkileyecektir (BDDK, 2010:15 ve Karaarslan, 2015:81-82).

3.7. Basel III Uygulama Sürecinde Durum

Basel III Uzlaşısında belirtilen düzenlemelerin yıllara göre aşamalı olarak uygulanacağı belirtilmiştir. 2013 yılı ile birlikte başlayacak uygulamaların 2019 yılı itibari ile tamamen hedeflenen aşamalara ulaşılacağı belirtilmiştir. Bu yıllara bölünmüş aşamalarda amacın uygulamalarda yaşanabilecek aksaklıkları minimize edebilmek ve kısa sürede ani değişikliklerin olumsuz sonuçlar doğmasının önüne geçmektir. Yani, meydana gelecek değişimlerin ani etkisini esnetmek amaçlanmıştır. Bu aşamalı süreçte uygulamaya koyulacak düzenlemelere yardımcı araçlar ve ek düzenlemeler getirilmesi de planlanmıştır. Geçişin aşamalı olması, bankaların kendilerini hazırlamalarına ve sermaye adına güçlenmelerini sağlayacak ve böylece bu uzlaşının amacına ulaşılması daha yakından sağlanacaktır. Basel Komitesi bir süreçte yaydığı Basel III Uzlaşısı ile ilgili olarak yılda iki kere ilerleme raporları yayınlamaktadır. Bu ilerleme raporları 2011 yılından beri altı ayda bir yayınlanmaktadır. Bu ilerleme raporlarında, Basel Komitesine üye olan ülkelerin uzlaşısı ile ilgili olarak hangi durumda olduklarına dair bilgilere yer verilerek uzlaşıda hangi noktada bulunduğu belirtilmektedir. Bu ilerleme raporlarından biri olan ve 2017 yılında yayınlanan raporda şu şekilde bir duruma gelindiği görülmektedir:

- Basel Komitesine üye 27 ülkenin tamamının sermaye ile ilgili düzenlemeler, likidite ile ilgili düzenlemeler ve sermaye tamponu ile ilgili düzenlemeleri hayata geçirdikleri belirtilmektedir.
- 26 ülkenin döngüsel sermaye tamponu ile ilgili düzenlemeleri hayata geçirdikleri anlaşılmaktadır.
- 20 ülkenin türev ürünlerine bağlı olan teminatlarla ilgili düzenlemeleri yayınlamış olduğu görülmektedir.
- Diğer bir rapora göre; 2017 yılı baz alınarak yapılan araştırmada ise, bankaların %4,5 rakamında olması gereken asgari çekirdek sermaye oranı ile %7 rakamında olması gereken çekirdek sermaye yeterliliği oranına uydukları görülmektedir. (Abdel-Baki, 2012: 2012:10)

Görüldüğü üzere Basel III Uzlaşısında belirtilen düzenlemelere yıllara bağlı olarak aşamalı bir şekilde üye ülkelerin uyum sağladıkları görülmektedir. Bir diğer durum ise; komiteye üye olmayan ülkelerin çoğunun Basel III Uzlaşısındaki düzenlemeleri kullanmadıkları, Basel II Uzlaşısına uydukları görülmektedir. (Önal, Büyükkara Ve Yetkin, 2017 Merkezin Güncesi- TCMB Web Sitesi). Türkiye'ye bakıldığında ise; Basel III Kriterlerinin belirtilen ve yıllara yayılmış oranlarını hemen hemen hepsi yürürlüğe girmiş ve bu oranlar kullanılmaktadır. Bu oranlara geçiş şu şekilde incelenebilir:

Tablo 16:
Türkiye’de Basel III Uygulama Süreci

	Basel Standartları	Son Tarih	Durum	Açıklama
Sermaye	Karşılıklı Sermaye Tamponu	2016 Temmuz	Tamamlandı	2013 ve 2014’te yürürlüğe giren son düzenlemeler
	Fon Yatırım İçin Ser. Gereksinimi	2017 Temmuz	Tamamlandı.	2015 ve 2016’da yürürlüğe giren son düzenlemeler
Likidite	Likidite Oranı	Temmuz 2015	Tamamlandı.	Uygulama Ocak 2017’den itibaren başlamıştır.
Kaldıraç	Kaldıraç Oranı	2018 Temmuz	Tamamlandı	2013 ve 2014’te yürürlüğe giren son düzenlemeler
Sistemik Banka Açısından	Yerel Sistemik Banka Gereksinimleri	2016 Temmuz	Tamamlandı.	2016 yılı nihai kararlar yürürlükte.
	Global Sistemik Banka Gereksinimleri	-	Tamamlanamaz.	Türkiye’de Global Sistemik Banka Yok.
Likidite	Gün İçi Likidite İzleme Araçları	2015 Temmuz	Tamamlandı	2017’den itibaren başlamıştır.
Risk	Bankacılık Hesaplarında Faiz Oranı Riski	2018	Tamamlanmadı.	Taslak düzenleme metni yayınlanmadı.

(Kaynak: <https://www.bis.org/bcbs/publ/d452.pdf>)

Tablo-16’da görüldüğü üzere Türkiye Basel III Uzlaşısında bulunan çoğu düzenlemeleri yayınlamaya yürürlüğe sokmuştur.

4. BÖLÜM: BASEL III KRİTERLERİ ÇERÇEVESİNDE TÜRK FİNANSAL SİSTEMİ

4.1. Küresel Kriz Ve Türkiye

4.1.1. Küresel Kriz Öncesi Türk Bankacılık Sektörü

Küresel Kriz olarak adlandırılan ABD’de kaynaklı kriz birçok ülkenin finansal sistemini etkilediği gibi Türk finansal sistemini de etkilemiştir. Bu etkiyi incelemek için kriz öncesi Türkiye’deki finansal sistemin taşıyıcısı olan bankacılık sektörünün durumuna bakmakta fayda vardır. Öncelikle, 2008 krizi öncesi bankacılık sektörü ile ilgili göstergelerden yola çıkabiliriz. 2008 finansal krizi öncesinde Türkiye’deki finans sisteminin taşıyıcı bankacılık sektöründe durum şu şekildedir:

Tablo 17:

Türkiye’de 2002-2007 Yılları Arası Bankacılık Sektörü

	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Banka Sayısı	54	50	48	51	50	50
Banka Şube Sayısı	6160	6029	6440	6240	6911	7700
İlk 5 Bankanın Toplam Aktif Payı	%57,4	%59,0	%58,1	%61,4	%60,9	%59,8
İlk 10 Bankanın Toplam Aktif Payı	%80,8	%82,3	%84,0	%82,9	%83,5	%82,5
Küresel Sermaye Payı	%3,3	%3,0	%3,5	%6,3	%13,1	%14,0
Banka Kartı Sayısı (Milyon Adet)	35,1	40,0	43,1	48,2	54,0	55,5
Kredi Kartı Sayısı (Milyon Adet)	15,7	19,9	26,7	30,0	32,4	37,3
Personel Sayısı (Bin Adet)	129,6	129,5	138,4	138,6	151,0	167,8

(Kaynak: Demir, 2015:78- BDDK web sitesi Temel Göstergeler Sayfası)

Yukarıda Tablo-17’den de anlaşılacağı üzere 2001 krizi sonrasına bakıldığında 2007 yılı itibari ile banka sayısı 50’ye ulaşmıştır. İlk on bankanın toplam aktifteki payı %80’lere ulaşmıştır. Özellikle küresel anlamda sermaye payı %14’lere gelmiştir. Bu göstergelerin yanında bilanço ile ilgili analizleri de incelemek gerekmektedir. Tablo-18’den de anlaşılacağı üzere; 2002 yılından başlayarak 2007 yılına kadar bankacılık sektörü ile ilgili bilançoda bulunan kalemlerde sürekli bir artış olduğu görülmektedir. Özellikle aktiflerle ilgili kaleme baktığımızda; 2002 ile 2007 yılları arasında 2 katı bir artış yaşanmıştır.

Diğer yükselişlere bakıldığında; mevduat kaleminde de gözle görülür yüksek bir artış bulunmaktadır. Diğer yüksek bir artış sağlayan kalem olarak krediler görülmektedir. Krediler 2002 ile 2007 yılları arasında yaklaşık olarak 5 kat büyümüştür. (Berberoğlu, 2011:109-110). Tablo-18’de bilançoda aktif pasif denklığı dikkate alınmamıştır.

Tablo 18:

Türkiye’de 2002-2007 Yılları Arası Bankaların Bazı Bilanço Kalemleri

(milyar tl)	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Nakit Alacaklar	29	29	33	48	63	60
Krediler	49	66	99	156	219	286
Menkul Değerler	86	107	124	143	159	165
Toplam Aktifler	213	250	306	407	500	582
Mevduat	138	155	191	251	308	357
Öz kaynaklar	26	36	46	55	60	76
Bankalara Borçlar	22	26	46	55	60	76
Toplam Pasifler	213	250	306	407	500	582

(Kaynak: BDDK web sitesi Temel Göstergeler Sayfası)

Küresel kriz öncesi finansal göstergelere bakarak bankacılık sektörünün durumunu daha iyi anlaşılabilir. Bu finansal göstergeler Sermaye yeterliliği, öz kaynakların aktiflere oranı, mevduatların toplam aktiflere oranı, kredilerin aktiflere oranı, menkul değerlerin aktiflere oranı, net dönem karının aktiflere oranı gibi göstergelerdir. Bu göstergelerin verdiği sonuçlardan yola çıkarak Türkiye’de 2002- 2007 yılları arasında bankacılık sektöründeki gelişmelerin ne durumda olduğu konusunda bilgi sahibi olunabilir. Özellikle Basel Kriterleri açısından değerlendirme yapılacak olursa Sermaye Yeterliliği ile ilgili göstergeye dikkat edilmelidir.

Finansal göstergeler özetle şu şekilde gösterilebilir:

Tablo 19:**Türkiye’de 2002-2007 Yılları Arası Bankaların Finansal Durumu**

%	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Sermaye Yeterliliği	%25,1	%30,9	%28,2	%23,7	%21,6	%18,9
Özkaynaklar/Aktifler	%12,1	%14,2	%15,0	%13,4	%11,9	%13,0
YP Aktifler/ Toplam Aktifler	%43,2	%38,0	%36,2	%31,3	%33,1	%28,3
YP Pasifler/Toplam Pasifler	%50,4	%43,3	%40,1	%35,9	%37,8	%33,5
Mevduat/Toplam Aktifler	%64,9	%62,2	%62,3	%61,8	%61,6	%61,4
Krediler/Toplam Aktifler	%23,0	%26,5	%32,4	%38,4	%43,8	%49,1
Menkul Değerler/Toplam Aktifler	%40,5	%42,8	%40,4	%35,2	%31,8	%28,3
Kredi/Mevduat	%35,5	%42,6	%52,0	%62,2	%71,2	%80,0
Takip Krediler/Top. Krediler (brüt)	%21,3	%13,0	%6,4	%5,0	%3,9	%3,6
Takip Krediler/Top. Krediler (net)	%7,6	%1,5	%0,8	%0,6	%0,4	%0,5
Net Dönem Kâr(Zarar)/Top. Aktif	%1,4	%2,2	%2,1	%1,5	%2,3	%2,6
Net Dönem Kâr(Zarar)/Öz kaynak	%11,3	%15,8	%14,0	%10,9	%19,1	%19,6

(Kaynak: BDDK web sitesi Temel Göstergeler Sayfası)

2008 Krizi öncesi duruma Tablo-19’dan bakacak olursak olumlu sayılara ulaşabilmekteyiz. Özellikle sermaye yeterliliği oranına bakıldığında belirlenen asgari düzeyden yüksekte olduğu görülmektedir. Sermaye yeterlilik oranı ortalama %20 oranlarında bulunmaktadır. Kredilerin toplam aktife oranı bu yıllar içinde sürekli artış göstermiştir. Özellikle kredilerin mevduatlara oranında büyük bir artış görülmektedir. Kriz öncesi görülen durum bu şekildedir (Demir, 2015: 80-81).

4.1.2. Küresel Kriz Sonrası Türk Bankacılık Sektörü

2008 Küresel Krizi sonrası Türk finansal sistemini incelemek gerekirse bu sistemin taşıyıcısı olan bankacılık sektörünün durumuna bakmak gerekmektedir. Ancak önemli bir detayı öncelikle belirtmek gerekir. Bu detay, 2008 küresel krizi öncesinde Türkiye’nin 2000-2001 yılları arasında yaşamış olduğu kriz sonrası bankacılık alanında çok önemli önlemler alarak ve yapısal düzenlemelerle finansal sistemini güçlendirmiş olmasıdır. Krizin küresel olması nedeniyle Türkiye’nin de bu krizden diğer ülkeler gibi olumsuz etkilendiği düşünülse de bu tam olarak böyle olmamıştır. Yani, Türkiye kendi içinde yaşamış olduğu 2001 krizi sonrası bankacılık sistemini

güçlendirmiş ve 2008 küresel krizinden az kayıplar alarak çıkmıştır. Bu anlatılanları ispatlamak adına bazı sayısal verilerle desteklemek gerekmektedir.

Tablo 20:

Türkiye’de 2009-2017 Yılları Arası Bankaların Finansal Durumu

%	2009	2010	2011	2012	2015	2017
Sermaye Yeterliliği	20,9	19,2	16,7	18,1	15,6	16,6
Öz kaynaklar/ Aktifler	13,3	13,4	11,9	13,4	11,3	11,1
YP Aktifler/ Toplam Aktifler	32,3	31,3	35,6	34,1	39,7	38,9
YP Pasifler/Toplam Pasifler	31,7	30,6	36,0	35,3	41,2	41,9
Mevduatlar/Toplam Aktif	63,5	63,9	60,2	59,3	55,9	55,4
Krediler/Toplam Aktif	47,7	52,9	57,2	59,2	66,2	66,9
Menkul Değerler/Toplam Aktifler	35,2	32,1	26,1	22,7	16,0	14,5
Kredi/Mevduat	75,1	82,8	95,0	99,0	116,6	120,9
Net Dönem Kâr(Zarar)/Top. Aktif	2,4	2,2	1,6	1,7	1,1	1,5
Net Dönem Kâr(Zarar)/Öz kaynak	18,3	16,5	13,8	13,0	10,2	13,0

(Kaynak: TBB-web site İstatistik Raporlar)

2008’den sonra Tablo-20’den görüldüğü üzere bankacılık ile ilgili göstergelerin olumlu olduğu görülmektedir. Sermaye yeterliliği son yıllara göre düşüş yaşamış olsa da belirlenmiş olan asgari düzeyin üzerindedir. Kredilerin mevduatlara oranları %120’lere ulaşmıştır. Mevduatların toplam aktiflere oranı kriz öncesi dönem ile kriz sonrası dönem arasında açık ara bir fark bulunmamaktadır. Net Dönem Kârının öz kaynaklara oranında belirgin bir yükseliş bulunmamaktadır. Net Dönem Kârının toplam aktiflere oranına bakıldığında belirgin bir düşüş bulunmaktadır.

Türkiye’de daha önce yaşanmış ekonomik kriz bankacılık alanını da etkilemiş, bu nedenle bankacılık alanında düzenleme yapılmasına neden olmuş ve bu yapılan düzenlemelerle küresel krizden az zararla çıkılması sağlanmıştır (Selçuk, 2010: 23-24).

4.2. Türkiye’de Basel III Kriterleri Düzenlemeleri Ve Uygulamaları

Basel III Uzlaşısından bahsederken, 2008 küresel krizine değinmenin nedeni yaşanan bu küresel krizin Basel III Uzlaşısına zemin hazırlamasıdır. Bu 2008 krizin faturası o kadar ağır olmuştur ki, bu kriz sonrası çok önemli düzenlemeler hazırlanmıştır. Bankaların kriz dönemlerine daha dayanıklı bir hal almalarını sağlamak amaçlı olan düzenlemeler özellikle belirli başlıkların önemle değerlendirilmesine ve bu başlıklara önem verilmesine neden olmuştur. Bu düzenlemelerde özellikle sermaye konusuna çok önem verilmiştir. Sermaye niteliksel ve niceliksel olarak yeniden ele alınmıştır (Külahi, Tiryaki ve Yılmaz, 2013:196).

Diğer değerlendirme konuları ise; likidite ve döngüsel sermaye olarak belirtilebilir. Dünya’da yaşanan bu kriz pek tabii Türkiye’yi de etkilemiş olup Bankacılık Denetleme Ve Düzenleme Kurumunun da bu krize karşı hazırlığına yönelik olarak çıkarılmış olan Basel III Uzlaşısı ile ilgili düzenlemeleri Türkiye’de uygulamak üzere çalışmalar başlatmıştır. Bu çalışmalar ve düzenlemelerin neticesinde, “Bankaların Öz kaynaklarına İlişkin yönetmelik” ile “Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik Eylül 2013 tarihinde yayınlanarak 2014 yılı ile yürürlüğe girmiş bulunmaktadır. Burada da özellikle bu çalışmalarda, sermaye yeterlilik oranının %8 olarak belirtilmiş ve bu oranın yüzde %4,5 oranında asgari çekirdek sermaye yeterliliği ve %6 oranında asgari ana sermaye yeterliliği oranının belirlendiği özellikle belirtilmiştir. Basel III Uzlaşısının Dünya’da da uygulanmasının aşamalı olarak yıllara göre gerçekleştirileceği belirtilmiştir. Bu aşamalı olan süreç, Türkiye’de de aynı şekilde olacaktır. Bu sürecin tüm aşamaları 2019 yılında tamamen gerçekleşmesi beklenmektedir. Bu uyum sürecinin aşamalı olarak yıllara bölünmesi ile özellikle bankaların da kendilerini hazırlamalarına neden olacak ve ani geçişin olumsuz etkilerinden de korunması sağlanmış olacaktır. Özellikle, uzlaşıda önem verilen sermaye rasyosuna bağlı çekirdek ana sermaye rasyosu ve çekirdek sermaye rasyosu 2013 ile 2015 yılları arasında uygulanmaya başlanmıştır (Şahin, 2013: 159).

Basel III Uzlaşısı ile birlikte, bankacılık sektöründen bir takım belirsizlik süreçlerinin ortadan kaldırılarak şeffaflığın ve doğru bilginin önünün açılması amaçlanmıştır. Özellikle finansal sistemde çıkabilecek risklerin önüne geçilebilmesi için yeni

tanımlamalar ve düzenlemeler çıkarılarak uygulamaya sokulmuştur. Bankacılık sektörünün kârını ve sermayesini artırmaya yönelik bir çalışma amaçlanmıştır. Basel III Uzlaşısı ile birlikte, bankalara küresel krizin etkisini silebilecek, finansal piyasaların krizden uzak tutacak bir çalışma amaçlanmıştır (Gürel, Demir ve Bulgurcu, 2012: 26).

4.3. Türk Bankacılık Sisteminin Basel III Kriterlerine Uyumu

Basel III Kriterleri ile birlikte önemli hale gelen Kaldıraç Oranı, Likidite Karşılama Oranı Ve Net İstikrarlı Fonlama Oranlarına bakılarak Basel III Kriterlerinin Türk finans sistemine etkisi analiz edilebilir. Buna göre daha önce de belirttiğimiz üzere Basel III Kriterlerinde belirtilen kavramlar ve oranlar yıllara göre değişecek bir şekilde hazırlanmıştır.

Bazı kavramların oranları ileriki yıllarda değişeceği gibi bazı kavramlar belirlenen yıllarda devreye girecektir. Belirtilen kavramların yürürlüğe gireceği çalışmalar ya da denetim komisyonu tarafından gözlem amaçlı olarak uygulanacağı bütün hepsi planlanmış durumdadır.

4.3.1. Kaldıraç Oranın Uyumu

Basel III Temel Kriterlerinin temel prensiplerinden Kaldıraç Oranından daha önce de bahsedilmişti. Kaldıraç Oranı ana sermaye ile aktiflerin bilanço dışı kalemler toplamı ile ilgilidir. Yani ana sermayenin aktifler ile bilanço dışı kalemlerin toplamına oranıdır. Bu oran asgari bir oranda belirlenmiştir.

Kaldıraç oranı ile ilgili bu asgari oran ise %3'tür. Bu oran bu şekilde belirlenmiş olup ileriki yıllarda değişim yapılabileceği de belirtilmiştir. Kaldıraç Oranlarının Türkiye'deki izlenimini şu şekilde inceleyebiliriz:

Tablo 21:
Türkiye’de Yıllara Göre Kaldıraç Oranları

Yıl	Kaldıraç Oranları	Değişim(%)
2010	%7,5	
2011	%8,4	0,9%
2012	%7,5	-0,9%
2013	%8,9	1,4%
2014	%8,5	-0,4%
2015	%8,9	0,4%
2016	%9,1	0,2%
2017	%9,0	-0,1%
2018	%9,1	0,1%

(Kaynak: BDDK, web sitesi, Temel Göstergeler Raporu Sayfası)

Kaldıraç Oranı ana sermayenin 33 katına kadar bilanço büyüklüğüne izin vermektedir. Türkiye’de yıllara göre verilen kaldıraç oranları asgari düzeyin üzerindedir. Bu oranın asgari düzeyin üzerinde olması belirtilen kriterlerde bankacılık alanında kaldıraç oranının döngüsel olduğunu göstermektedir.

Bankaların kaldıraç oranı açısından döngüsel olması, bilançolarının büyüklüğünü göstermekte ve yaratmış oldukları bilanço büyüklüğünü bu şekilde görebilmelerini sağlamaktadır. Kaldıraç oranına bakıldığında Türkiye’de bankacılık sektörünün aktifine oranla daha güçlü bir öz kaynak yapısına sahip olduğu görülmektedir. Basel III Kriterlerinin en önemli konularından birisi de sermaye konusunda artışın sağlanmasıdır.

4.3.2. Likidite Karşılama Oranın Uyumu

Basel III ile birlikte Likidite Karşılama Oranı olarak likidite ile ilgili bir kavram karşımıza çıkmaktadır. Likidite karşılama oranı kavramını şu şekilde açıklayabiliriz:

Bankaların 1 ay gibi bir dönemi ele alarak sahip oldukları likidite ile kötü dönemleri karşılayabilme güçlerini ölçmek için oluşturulmuştur.

Yani, bankalar ellerinde bulundurdıkları likit varlık tutarının, bankadan 30 gün içinde çıkacak olan nakit tutarı ile birbirini karşılması gerektiğini bildirir bir orandır. Belirtilen bu kavramla ilgili olarak Türkiye’de yıllara göre izlenim gösteren oranlar şu şekildedir:

Tablo-22:

Türkiye’de Yıllara Göre Likidite Karşılık Oranları

Yıl	Likidite Karşılık Oranları	Değişim(%)
2010	%1,5	
2011	%1,6	0,1%
2012	%1,7	0,1%
2013	%1,6	-0,1%
2014	%1,5	-0,1%
2015	%1,1	-0,4%
2016	%1,2	0,1%
2017	%1,3	0,1%
2018	%1,3	0%

(Kaynak: TCMB, web sitesi, TCMB Finansal İstikrar Raporu 2010-2018)

Tablo-32’de görüldüğü üzere Basel III Kriterlerinde belirlenen Likidite Karşılama Oranı belirlenen asgari oranın hep üzerinde izlenim göstermiştir. Basel III Kriterlerine Türkiye’deki bankacılık sektörünün uyumunun bir diğer göstergesidir.

4.3.3. Net İstikrarlı Fonlama Oranın Uyumu

Basel III Kriterleri ile birlikte bir diğer kavram Net İstikrarlı Fonlama Oranı adı verilen bir likidite ile ilgili düzenlemedir. Bu kavram ile bankaların likidite yapısının uzun vadeli olarak ölçülmesi hedeflenmektedir. Bu düzenlemedeki formülde, bankanın ellerinde bulundurdıkları istikrarlı fonlama tutarının, bankanın ihtiyacı olan fonlama tutarına bölünmesiyle elde edilen sonucun %100’den büyük olması gerektiği belirtilmektedir.

Tablo-33’e bakıldığında ise; Basel III sonrası uygulanmaya başlayan bu oran yıllara göre devamlı %1’in üzerinde görülmektedir. Basel III Kriterleri sonrası ilk yıllarda

asgari oranın %1 üzerindeyken, daha sonraki yıllarda bu oranlar %5 oranında bir rakamla asgari oranın üzerine çıkmıştır. Net İstikrarlı Fonlama Oranı 2018 yılı ile birlikte oran en yüksek rakama ulaşmıştır. Bu rakamlar da göstermektedir ki; Basel III Kriterlerinin likidite ile ilgili düzenlemelerine göre Türk bankacılık sektörü bu kriterlerle uyumlu durumdadır.

Tablo-23:

Türkiye’de Yıllara Göre Net İstikrarlı Fonlama Oranları

Yıl	Net İstikrarlı Fonlama Oranları	Değişim(%)
2014	% 101	
2015	% 102	1%
2016	% 101	-1%
2017	% 105	4%
2018	% 106	1%

(Kaynak: TCMB, web sitesi, TCMB Finansal İstikrar Raporu 2015-2019)

Tablo-33’e bakıldığında; Türkiye’de bankalar varlıklarını istikrarlı fonlama kalemleri ile fonlamaktadır. Bankaların belirtilen bu oranların üzerinde olmaları, Basel III Kriterlerine göre güçlü bir yapıda olduklarını göstermektedir.

4.4. Basel III Kriterlerinin Türk Finansal Sistemine Etkileri

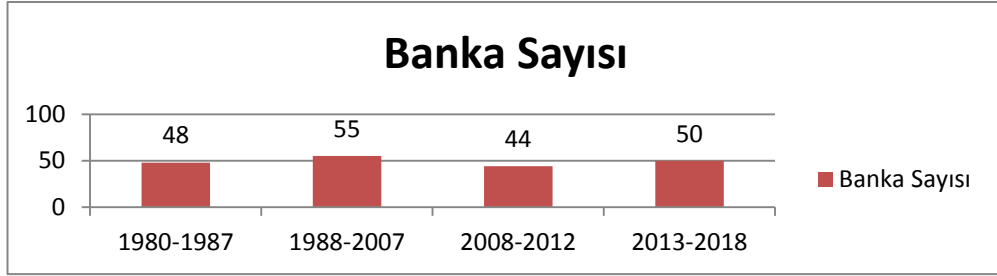
2008 ABD kaynaklı finansal krizi tüm dünyayı etkilediği gibi Türkiye’yi de etkilemiştir. Küresel Kriz ve Türkiye başlığında krizin Türkiye’ye etkisi anlatılmış ve bu krizin Basel III Kriterlerinin hazırlanmasına neden olduğu belirtilmiştir. Küresel kriz sonrası hazırlanan ve yayınlanan Basel III Kriterleri Türkiye’de de uygulanmaya başlanmıştır. 2013 yılında yayınlanan yönetmelik sonrası, uzlaş 2014 yılında uygulanmaya başlanmıştır. Basel III Uzlaşısı Türk Finansal Sisteminde de bir takım etkiler yaratmıştır. Özellikle finans sektöründe bankacılık sektörünün bilançodaki büyüklüğünü incelemekte fayda bulunmaktadır Finansal sistem olarak bankacılık sektörünün ele alınmasının nedeni, bankacılık sektörünün bilanço büyüklüğünün dağılımında yaklaşık %90'lara varan bir orana sahip olmasıdır. Diğer % 10'luk kısım ise bankacılık sektöründen geriye kalan finansal sektörlerdir. Türkiye 2001 krizinde yaşamış olduğu ekonomik kriz sonrası bankalarını güçlendirmek adına sıkı

düzenlemeler yapmıştır. Bu düzenlemelerle bankacılık sektörü güçlü bir şekil almış ve buna bağlı olarak 2008 krizini az kayıpla atlattır. Bunun nedeni belirttiğimiz bu kriz sonrası yapılan düzenlemelerdir. Bu düzenlemeler sayesinde Türkiye'deki bankacılık sektörünün Basel Uzlaşlarına kolayca adapte olabileceğini söyleyebiliriz. Buna istinaden, BDDK tarafından yayınlanmış olan likidite ile ilgili düzenlemeleri içeren Likidite Yönetmeliği Basel III Uzlaşısından önce yayınlanmıştır. Basel III Uzlaşısında da likidite ile ilgili düzenlemelerin bulunması Türkiye'deki bankaların buna adaptesini kolaylaştırmıştır. Buna en basit örnek olarak bunu verebiliriz. BDDK'nın Türkiye'de yürürlüğe giren Basel III Uzlaşısındaki amacını 2010 yılında yayınlamış olduğu "Sorularla Basel III" adlı yayından anlayabiliriz. Buna göre açıklamada özellikle şu noktalar vurgulanmaktadır:

Basel III Uzlaşısının aslında diğer belirtilen uzlaşılardan farklı bir düzenleme olmadığı, diğer uzlaşıları tamamlama niteliğinde olduğu belirtilmiştir. Yaşanan 2008 küresel krizi sonrası daha önce yürürlükte olan uzlaşının tam anlamıyla çözüm getirmediği tespit edilmiş, bu eksiklikleri giderme adına ilave düzenlemeler niteliğinde bir uzlaş konulduğu belirtilmiştir. Özellikle, likidite düzenlemeleri ve kaldıraç oranına dikkat çekilerek bu konularda yapılan düzenlemelere bu uzlaşıda yer verildiği belirtilmiştir. Uzlaşının Türkiye'deki bankacılık sektörünün güçlenmesine yardımcı olacağı ve bu düzenlemelerle yaşanabilecek olası krizlere karşı istikrarlı bir yapıya ulaşılacağı bildirilmiştir. (BDDK, 2010 Yönetici Özeti sayfası) Basel III sonrası Türkiye'de finansal sistemin taşıyıcısı olan bankacılık sektörünü Basel III sonrası gelişmelerle birlikte ele alarak inceleyerek sürecin etkileri hakkında bilgi elde edebiliriz. Öncelikle, Türkiye'de bankacılık sektörü ile ilgili bilgi vermekte fayda vardır. Buna bağlı olarak, Basel III Uzlaşısı öncesi ve sonrası banka sayısı ortalama şu şekildedir:

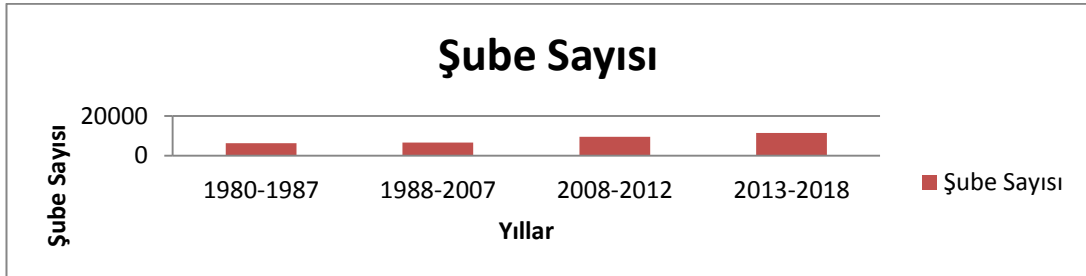
Şekil 5:
Basel III Öncesi Ve Sonrası Türkiye’de Ortalama Banka Sayısı

(Kaynak: BDDK web sitesi Temel Göstergeler Raporu Sayfası)

Yukarıda Şekil-5’ten anlaşılacağı üzere Basel III Uzlaşısı öncesi ve sonrası ortalama banka sayısında çok belirgin artış ya da azalış yoktur. Basel III Uzlaşısı sonrası ortalama banka sayısı 50’ye ulaşmıştır. 2018 yılında banka sayısı 52’dir. Bu bankalardan 34 tanesi mevduat, 13 tanesi kalkınma-yatırım ve 5 tanesi ise katılım bankasıdır. 2008 ile 2012 yılları arasında banka sayısında azalma olduğu görülmektedir. Bankaların şube sayıları ise şu şekildedir:

Şekil 6:
Basel III Öncesi Ve Sonrası Türkiye’de Ortalama Banka Şube Sayısı

(Kaynak: BDDK web sitesi, Temel Göstergeler Raporu Sayfası)

Yukarıda Şekil-6’da görüldüğü üzere, yıllara göre banka şubesinde artış olmuştur. 2018 yılında banka şube sayısı 11565’dir. Bunların 3922 tanesi kamu, 3977 tanesi yerli-özel ve 3666 tanesi ise yabancı bankalardır. Basel III sonrası ortalama banka sayısı artmıştır. Banka şube sayılarının artışı ile birlikte personel sayısı da artmıştır.

4.4.1. Basel III Kriterlerinin Risk Ağırlıklı Varlıklara Etkisi

Basel III Uzlaşmaları risk konusundaki değerlendirmelerini üç şekilde ele almaktadır. Bu risk konusunda 3 değerlendirme şu şekildedir:

- Kredi Riski
- Piyasa Riski
- Operasyonel Risk kavramlarını ele almaktadır.

3 grupta incelenen riskler Basel Kriterlerinde belirtilen asgari sermaye yeterliliği için yapılan hesaplamalarda kullanılmaktadır. Belirtilen bu risklerin Basel III Uzlaşısı sonrası ne şekilde etkilendiğini şu şekilde gösterilebilir:

Tablo 24:
Basel III Öncesi Ve Sonrası Kredi Riski İçin Ayrılan Sermaye Ve Değişimi

Yıl	Kredi Riski İçin Sermaye (milyon tl)	Değişim (%)
2012	976.544,00	-
2013	1.316.054,00	35%
2014	1.498.033,00	14%
2015	1.771.179,00	18%
2016	2.029.749,00	15%
2017	2.484.371,00	
2018	2.983.384,66	

(Kaynak: BDDK web sitesi, Temel Göstergeler Raporu Sayfası)

Tablo-21’de görüldüğü üzere Basel III öncesi ve sonrası risk ağırlıklı varlıkların kredi riskine ayrılmış olan sermaye gereksinimleri devamlı artış göstermiştir. Aralarındaki değişimlere bakıldığında Basel III öncesi ve sonrası ciddi oranda bir fark bulunmamaktadır. Görüldüğü üzere Basel III Uzlaşısının kredi riski için ayrılan sermaye oranında öncesine göre farklı bir seyir izlememiştir. Sermaye gereksinimi için hesaplamalara dahil edilen diğer bir faktör ise piyasa riskidir. Basel III Uzlaşısı öncesi ve sonrası piyasa riski değerleri şu şekildedir:

Tablo 25:

Basel III Öncesi Ve Sonrası Piyasa Riski İçin Ayrılan Sermaye Ve Değişimi

Yıl	Piyasa Riski İçin Sermaye (milyon tl)	Değişim (%)
2010	32.710,00	-
2011	37.636,00	15%
2012	23.044,00	-39%
2013	36.940,00	60%
2014	41.004,00	11%
2015	53.762,00	31%
2016	43.031,00	-20%
2017	58.729,00	36%
2018	55.514,00	-5%

(Kaynak: BDDK web sitesi, Temel Göstergeler Raporu Sayfası)

Yukarıda Tablo-22’de görüldüğü üzere Basel III Uzlaşısı öncesi ve sonrası piyasa riski için ayrılan sermaye gereksinimi gösterilmektedir. Bu tabloya göre; yıllara göre devamlı bir artış görülmektedir. Ancak bu artış belirgin bir artış olarak görülmemektedir. Piyasa riski için gerekli sermaye gereksinimi 2012 yılında bir önceki yıla düşüş olmuş, aynı şekilde 2016 yılında da bir önceki yıla göre düşüş olmuştur. Ancak burada da Basel III Uzlaşısı öncesi ve sonrası devamlı olarak yükselen bir eğilim göstermiştir. Sermaye gereksinimi için hesaplamalara dâhil edilen bir diğer faktör ise; operasyonel risktir. Bu risk durumu ise şu şekilde gösterilebilir:

Tablo 26:

Basel III Öncesi Ve Sonrası Operasyonel Risk İçin Ayrılan Sermaye Ve Değişimi

Yıl	Operasyonel Risk İçin Sermaye (milyon)	Değişim (%)
2011	94.022,00	-
2012	99.748,00	%6
2013	108.202,00	%8
2014	123.663,00	%14
2015	142.254,00	%15
2016	157.043,00	%10
2017	184.085,00	%17
2018	219.137,00	%19

(Kaynak: BDDK web sitesi, Temel Göstergeler Raporu Sayfası)

Operasyonel risk için de ayrılan sermaye gereksiniminin kredi ve piyasa risk gibi Basel III Uzlaşısı öncesi ve sonrasında çok belirgin farklılık yoktur. Ancak, operasyonel risk için sermaye gereksiniminde Basel III Uzlaşısı sonrası diğerlerinden daha fazla bir yükseliş bulunmaktadır.

4.4.2. Basel III Kriterlerinin Öz kaynak Kalemine Etkileri

Basel Kriterlerinde ele alınan en önemli konulardan birisi sermaye konusudur. Özellikle yapılacak risk ölçümlerinde ele alınan ve devamlı bu ölçümlerde kullanılan kalem sermaye kalemidir. Kriterlerde öncelik olarak sermaye ele alınmaktadır. Sermayenin yeterliliği ön planda olup bankaların bu duruma göre kendilerini hazırlamaları yani sermayelerinin kuvvetli olması gerekliliği belirtilmektedir. Basel III Kriterlerinde de sermaye kalemine önem verilmiş sermayenin hem niteliğine hem de niceliğine dikkat çekilmiştir. Bu duruma bağlı olarak bankaların öz kaynaklarını da incelemekte fayda bulunmaktadır. Bu duruma bağlı olarak Basel III öncesi ve sonrası Türkiye’de öz kaynak kalemleri şu şekilde seyretmektedir.

Tablo 27:
Basel III Öncesi Ve Sonrası Özkaynak Ve Değişimi

Yıl	Öz Kaynak (milyon tl)	Değişim (%)
2010	137.562,00	
2011	157.925,00	15%
2012	196.318,00	24%
2013	223.271,00	14%
2014	270.752,00	21%
2015	306.290,00	13%
2016	347.108,00	13%
2017	418.584,00	21%
2018	515.630,00	23%

(Kaynak: BDDK web sitesi, Temel Göstergeler Raporu Sayfası)

Tablo-24’deki rakamlara bakıldığında Basel III Öncesi ve Sonrası bankaların öz kaynaklarında yıllara göre artış olmuştur. Bunun nedeni olarak, Basel III Uzlaşısında belirtilen sermaye artırımını prensibinin de etkisi olduğu söylenebilir.

4.4.3. Basel III Kriterlerinin Alınan Krediler ve Toplam Aktife Etkisi

Bu başlıkta da, Basel III Uzlaşısı öncesi ve sonrası bir takım bilanço kalemlerini incelerken bankaların kredileri ve bu kredilerin toplam aktiflere olan oranları değerlendirilmektedir. Türkiye’de 2010-2018 yılları arası kredilerin toplam aktifleri rakamları ve değişimlerine bakarak bankaların uzlaşısı sonrası krediler ile ilgili olarak nasıl bir politika izledikleri analiz edilebilir.

Uzlaşımın kredilere olan yansımalarına bakarak, sermaye ile ilgili olan nitelik ve nicelik bakımından prensiplere ya da yeni tanımlamalara uyulup uyulmadığı görülebilir. 2010 yılında kredilerin toplam aktife oranı %9.7 iken, 2017 yılında bu oran %13.6 olmuş olup, aralarındaki değişim yaklaşık olarak %3.9 artmıştır.

Tablo 28:
Basel III Öncesi Ve Sonrası Alınan Kredilerin Toplam Aktife Oranı Ve Değişimi

Yıl	Alınan Krediler/Toplam Aktif	Değişim (%)
2010	%9,7	
2011	% 10,9	1,2%
2012	% 10,0	-0.9%
2013	% 12,1	2,1%
2014	% 12,3	0,2%
2015	% 13,3	1%
2016	% 13,6	0,3%
2017	% 13,6	0%
2018	% 13,3	-0,3%

(Kaynak: BDDK web sitesi, Temel Göstergeler Raporu Sayfası)

Basel III Uzlaşısı öncesi ve sonrası alınan kredilerin toplam aktife oranlarına belirgin bir fark bulunmamaktadır. Uzlaşısı öncesi 2010-2012 yılları arası ortalama oran %10.12 iken uzlaşısı sonrası 2013-2017 yılları arasında bu oran %12.98’dir. Alınan Kredilerin Toplam Aktiflere oranında yıllara göre sürekli bir artış bulunmaktadır.

4.4.4. Basel III Kriterlerinin Likit Aktif/Toplam Aktif Oranına Etkisi

Bankacılık sektörünün likit tutma kapasitesi ile ilgili bilgiyi bu orandan anlayabiliriz. Bu oranın sonucu bankaların likiditelerinin aktifliğini gösteren bir orandır. Buna göre Basel III Uzlaşısı öncesi ve sonrası oranlar şu şekildedir:

Tablo 29:

Basel III Öncesi Ve Sonrası Likit Aktiflerin Toplam Aktife Oranı Ve Değişimi

Yıl	Likit Aktifler/Toplam Aktif	Değişim (%)
2010	%32,8	
2011	%30,9	-1,9%
2012	%31,3	0,4%
2013	%28,5	-2,8%
2014	%27,6	-0,9%
2015	%26,3	1,3%
2016	%25,1	-1,2%
2017	%24,3	-0,8%

(Kaynak: BDDK web sitesi, Temel Göstergeler Raporu Sayfası)

Tablo-26'ya bakıldığında Basel III Uzlaşısı öncesi %30'lara varan likit aktiflerin toplam aktife oranı Basel III Uzlaşısı sonrası yıllara göre düşmüştür. Bu düşüşe bir açıklama getirilmesi gerekirse, likiditenin yerini kredi ve alacakların almış olduğu söylenebilir. Ayrıca, fazla likidite kârı etkileyeceğinden bankalar düşük likidite tercihini seçmektedirler. Uzlaşısı öncesi %31'lerde olan oran uzlaşısı sonrası %21 oranlarına kadar düşmüştür. Tablo-26'ya bakıldığında diğer göze çarpan bir detay ise 2010 yılından 2017 yılına kadar olan sürede likit aktiflerin toplam aktiflere olan oranında devamlı bir şekilde düşüş meydana gelmiştir. 2010 yılında %32,8 olan likit aktifin toplam aktife oranı 2013 yılı sonrasında %27,6 olmuş ve 2013 yılı sonrasında düşmeye devam etmiştir. 2017 yılına gelindiğinde bu oran %24,3 olmuştur.

4.4.5. Basel III Kriterlerinin Ortalama Aktif Kârlılığına Etkisi

Basel III Uzlaşısı sonrası bankaların kârlılık ile ilgili durumunu bu orana bakarak incelenebilir. Bu oran Net Dönem Kârı(Zararı)/Toplam Aktif şeklinde elde edebiliriz.

Tablo 30:
Basel III Öncesi Ve Sonrası Ortalama Aktif Ve Değişimi

Yıl	Ortalama Aktif Kârlılığı	Değişim(%)
2010	%2,4	
2011	%1,8	-0,6%
2012	%1,8	0%
2013	%1,6	-0,2%
2014	%1,4	-0,2%
2015	%1,2	-0,2%
2016	%1,5	0,3%
2017	%1,7	0,2%

(Kaynak: BDDK web sitesi, Temel Göstergeler Raporu Sayfası)

Basel III Uzlaşısı öncesi ve sonrası ortalama aktif kârlılığını karşılaştırdığımızda uzlaşısı sonrası ortalama aktif kârlılığında az da olsa bir düşüş görülmektedir. Son yıllara gelindiğinde ise bu oranda bir artış eğilimi görmem mümkündür. Özellikle 2015 yılından sonra bu oranda sürekli bir artış meydana gelmiştir. 2010 yılında bu oran %2,4 iken 2014 yılında %1,4'e gerilemiş ancak 2017 yılı ile birlikte bu oran %7 oranına yükselmiştir.

4.4.6. Basel III Kriterlerinin Ortalama Öz Kaynak Kârlılığına Etkisi

Basel III Uzlaşısının öz kaynaklarla ilgili kârını bu orana bakarak elde edebiliriz. Bu oran Net Dönem Kârı(Zararı)/Öz Kaynaklar şeklinde elde edilebilir. Bu oranın yüksekliği ya da düşüklüğü Net Dönem Kârı (Zararı) ile Öz Kaynaklar kalemlerinin oranına bağlıdır. Bu duruma göre, Basel III Kriterleri öncesi % 18,1 olan ortalama öz kaynak kârlılığı Basel III Kriterleri sonrası 2013 yılında %13,1 iken 2014 yılında bu rakam %12,0 oranında gerçekleşmiştir.

Ortalama öz kaynak kârlılığı net dönem karının ve öz kaynakların durumundan etkilenmektedir. Bu duruma göre net dönem karındaki değişim ya da öz kaynaklardaki değişim ortalama öz kaynak kârlılığını etkileyecektir. Öz kaynaklar ile net dönem karının beraberinde azalışı bu ortalama öz kaynak kârlılığını beraberinde aynı oranda etkileyecektir. Ortalama öz kaynak kârlılığı yıllara göre şu şekildedir:

Tablo 31:
Basel III Öncesi Ve Sonrası Ortalama Özkaynak Ve Değişimi

Yıl	Ortalama Öz Kaynak Kârlılığı	Değişim (%)
2010	% 18,1	
2011	% 14,2	-3,9%
2012	% 14,4	0,2%
2013	% 13,1	-1,3%
2014	% 12,0	-1,1%
2015	% 10,8	-1,2%
2016	% 13,5	2,7%
2017	% 14,9	1,4%

(Kaynak: BDDK web sitesi, Temel Göstergeler Raporu Sayfası)

Tablo-28 incelendiğinde bankacılık sektöründe öz kaynak kârlılığı uzlaşısı sonrası yıllarda düşmüş ancak 2017 yılı ile birlikte yükseliş trendine girmiştir.

4.4.7 Basel III Kriterlerinin Sermaye Yeterlilik Rasyosuna Etkisi

Sermaye Yeterlilik Rasyosu Basel Uzlaşılarının en önemli konularından birisidir.. Buna göre; yıllara göre sermaye yeterlilik oranlarını şu şekilde inceleyebiliriz:

Tablo 32:
Basel III Öncesi Ve Sonrası Sermaye Yeterlilik Rasyosu Ve Değişimi

Yıl	Sermaye Yeterlilik Rasyoları	Değişim(%)
2010	% 19,2	
2011	% 16,7	-2,5%
2012	% 18,1	1,4%
2013	% 15,4	-2,7%
2014	% 16,4	1,0%
2015	% 15,6	0,8%
2016	% 15,5	-0,1%
2017	% 16,8	1,3%

(Kaynak: BDDK web sitesi, Temel Göstergeler Raporu Sayfası)

Tablo-29’da Türkiye’de faaliyet gösteren bankaların Sermaye Yeterlilik Rasyoları gösterilmektedir. Buna göre, sermaye yeterlilik rasyoları belirtilen %8’lik asgari oranın üstünde görülmektedir. Özellikle Basel III Uzlaşısı öncesi bu oran %20’lere varmaktadır. 2010-2012 yılları arasında sermaye yeterlilik rasyosu ortalama %18 civarındadır. 2013-2017 yılları arasında bu ortalama %15 civarındadır.

Basel III Uzlaşısı sonrasında sermaye yeterlilik rasyosunda düşme olmuştur. Ayrıca, Türkiye’de Bankacılık Düzenleme Ve Denetleme Kurumu (BDDK) tarafından hedef olarak %12 oranında bir Sermaye Yeterlilik Rasyosu konulmuş olup, Basel III Uzlaşısı öncesi ve sonrası rakamlar bu oranın da üzerinde görülmektedir. Basel III Uzlaşısında yayınlanan uygulama takviminde Asgari Sermaye Yeterlilik Rasyosu diğer uzlaşılarda belirtilen %8 oranı değiştirilmemiştir. Türkiye’de Basel Kriterleri yayımlandıktan sonraki yıllara bakıldığında sermaye yeterlilik oranı belirlenen asgari oranı daima üzerinde olmuştur. Türkiye’deki bankaların kamu, özel ve yabancı bankalar olarak durumları değerlendirilebilir. Türkiye’de sermaye yeterlilik rasyolarının kamu, özel ve yabancı bankaları açısından dağılımını şu şekilde incelenebilir:

Tablo 33:

Kamu-Yerli-Yabancı Bankaların Sermaye Yeterlilik Oranları

Yıl	KAMU	YERLİ ÖZEL	YABANCI	TÜM SEKTÖR
2010	16,73	18,17	17,25	19,2%
2011	16,74	15,31	16,86	16,7%
2012	17,20	17,10	17,67	18.1%
2013	13,50	14,80	15,50	15.4%
2014	18,17	15,41	15,96	16.4%
2015	16,77	14,66	15,56	15.6%
2016	15,76	14,51	16,80	15.5%
2017	17,41	17,26	24,40	16.8%

(Kaynak: BDDK, web sitesi, Temel Göstergeler Raporu Sayfası)

Tablo-30’da görüldüğü üzere kamu ve yerli-özel bankaların sermaye yeterlilik rasyoları hemen hemen birbirine yakındır. Yabancı bankaların sermaye yeterlilik rasyoları ise daha yüksek seviyede bir eğilim izlemiştir. Basel III Uzlaşısı sonrasında

Çekirdek Sermaye kalemini incelemekte fayda bulunmaktadır. Buna göre, sermaye yeterliliği rasyosu gibi bir asgari çekirdek sermaye rasyosu da belirlenmiştir. 2015 yılı ile birlikte bu asgari çekirdek sermaye rasyosu %4.5 olarak belirlenmiştir. Bu oran 2014-2018 yılları arasında ortalama %13,76 civarında bir eğilim izlemiştir. Bu orana da bakıldığında, belirlenmiş olan %4,5 asgari oranın üzerinde bir görünümde olduğu anlaşılmaktadır.

4.5. Basel III Kriterlerinin Türkiye’deki Katılım Bankalarına Etkisi

Türkiye’de faaliyet gösteren mevduat bankalarının yanında katılım bankacılığı olarak adlandırılan bankacılık faaliyeti de bulunmaktadır. Katılım bankacılığı Türkiye’de diğer mevduat bankalarından daha az banka tarafından yürütülüyor olsa da son dönemde kamu mevduat bankalarının kalkınma bankacılığı alanında faaliyet göstermeye başladığını görmekteyiz. Bu amaçla, Türkiye’de faaliyet gösteren mevduat bankalarının yanında katılım bankalarının da Basel III Uzlaşısı öncesi ve sonrası ne gibi durumlarla karşılaştığını incelemekte fayda bulunmaktadır.

Öncelikle, uzlaşının risk ağırlıklı varlıklara olan etkisini inceleyelim.

Tablo 34:

Türkiye’deki Katılım Bankalarının 2010-2014 Yılları Arası Riskler İçin Ayırdıkları Sermaye Yükümlülükleri ve Öz Kaynak Durumları

Yıl	Kredi Risk (tl)	Piyasa Risk (tl)	Operasyonel Risk (tl)
2010	31.743.771,0	170.614,0	3.908.720,0
2011	41.445.637,0	413.558,0	4.564.606,0
2012	3.867.845,0	107.147,0	407.272,75
2013	6.158.032,0	87.580,0	543.748,0
2014	6.612.371,0	128.037,0	656.174,0
2015	7.283.688,0	109.702,0	584.293,55
2016	25.976.587,0	185.868,12	2.164.218,0

(Kaynak: www.tkkb.org.tr/veri-seti)

Tablo-34’den de görüldüğü üzere katılım bankacılığı ile ilgili olarak ilk göze çarpan şey 2012 yılında risk kalemlerinde belirgin bir düşüş olmuştur. Özellikle kredi risk

kalemünde çok fazlaca bir düşüş olmuştur. Yani bu düşüş; verilen kredilere ayrılan sermaye gereksinimin az olduğu, az riskli kredi kullandırıldığı gibi bir anlama gelmektedir. Kredi kullandırma konusunda mevduat bankalarına göre farklı olarak bir eşya ya da mal karşılığı kredi kullandırması ayrılacak risk tutarını azaltmaktadır. Kredi riski 2016 yılı ile birlikte tekrar yükselmeye başlamıştır. Diğer bir risk kalemi olan piyasa riski; 2012 yılında belirgin bir düşüş yaşamış Basel III Uzlaşısı sonrası artış görülmektedir. Katılım bankacılığında mevduat bankalarına göre piyasa riskini barındıran faktörler daha azdır. Özellikle faiz riskinin olmaması kredi riskine ayrılacak olan sermaye yükümlülüğünün azalmasına neden olmuştur.

Diğer bir risk kalemi olan operasyonel risk kalemine bakılacak olursa; 2012 yılında 2011 yılına oranla belirgin şekilde bir düşüş görülmektedir. Operasyonel risk oranı 2011 yılında %4.564.720 gibi bir rakamda iken; 2012 yılında %407.272 gibi bir rakama düşmüştür. Daha sonra; Basel III Uzlaşısı sonrası bu rakam yükselme eğilimine girmiştir.

Türkiye’de farklı bankacılık anlayışlarından olan katılım bankalarının Basel III Uzlaşısı öncesi ve sonrası öz kaynak oranları, kredilerin toplam aktife oranları, likit aktiflerin toplam aktife oranları, net dönem kârının toplam aktife oranı ve net dönem kârının(zarar) öz kaynaklara oranını şu şekilde inceleyebiliriz:

Tablo 35:

Türkiye’de Katılım Bankalarının 2010-2014 Yılları Arası Bazı Oranlarda Meydana Gelen Değişim

	2010-2012	2013-2014
Öz kaynak Oranı	%14,42	%10,93
Alınan Krediler/ Toplam Aktif	%8,44	%16,33
Toplam Krediler Ve Alacaklar/ Toplam Aktifler	%66,28	%67,36
Likit Aktifler/ Toplam Aktifler	%20,23	%25,35
Net Dönem Kârı (Zararı)/Toplam Aktifler	%1,43	%0,96
Net Dönem Kârı(Zararı)/ Öz Kaynaklar	%12,86	%11,86

(Kaynak: www.tkkb.org.tr/veri-seti)

Tablo-35’de görüldüğü üzere katılım bankalarının 2010-2014 yılları arası bazı bilanço kalemlerinin oranlarında meydana gelen değişim gösterilmiştir. Bu oranları değişiminin ne anlama geldiğini açıklayalım.

- Öz Kaynak Oranı: Türkiye’de faaliyet gösteren katılım bankalarının Tablo-35’de de görüldüğü üzere Basel III Uzlaşısı öncesi Öz kaynak oranı %14,42 iken bu oran uzlaşısı sonrası %10'lara düşmüştür. Gerekli sermaye gereksiniminin katılım bankaları tarafından azaltılmış olduğu görülmektedir.

- Alınan Krediler/Toplam Aktif: Türkiye’de faaliyet gösteren katılım bankalarının Tablo-35’de de görüldüğü üzere Basel III Uzlaşısı öncesi Alınan Kredilerin Toplam Aktife Oranı uzlaşısı öncesi %8 iken, bu oran uzlaşısı sonrasında %16,33 olmuştur. Bu da bunu göstermektedir ki; daha çok kredi alınmasına izin verilmiştir.

- Likit Aktif/Toplam Aktif: Bu orana bakıldığında likit varlıkların toplam aktifteki payı uzlaşısı öncesi ve sonrası yaklaşık %5’lik bir değişim meydana gelmiştir. Basel III ile birlikte katılım bankaları aktifleri içindeki likiditelerini arttırmıştır. Likiditenin artmış olması, kredi riskinin katılım bankacılığında düşük olması nedeniyle bu katılım bankalarının likiditelerini arttırmaları piyasa riskine tampon olarak kullanabilmektedirler.

- Katılım bankalarının Net Dönem Kârının Toplam Aktiflere oranında Basel III Uzlaşısı sonrası bir azalış görülmektedir. Aynı şekilde; Net Dönem Kârlarının Öz Kaynaklara oranında da Basel III Uzlaşısı sonrasında bir düşüş görülmektedir. Bunun nedeni Basel III Kriterlerinin getirmiş olduğu sermayenin niteliği ve niceliğinde artış kârlılığın düşmesine neden olmuştur.

4.6. Türk Finansal Sisteminin Basel III Kriterlerince Değerlendirilmesi

Basel III Kriterleri, 2008 yılında ABD kaynaklı finansal kriz sonrası bankacılık alanında yaşanan problemleri çözmeye yönelik hazırlanmıştır. Olası krizlerin finans sektörüne etkisini azaltmak amacıyla, bu sektörün güçlendirilmesine yönelik düzenlemeler oluşturulmuştur. Daha önceki Basel Uzlaşılardan farklı düzenlemeleri içeren Basel III Uzlaşısının da amacı diğerleri ile aynı yani bankacılık sisteminin işleyişini güçlendirmektir. 2013 yılında yayınlanan Basel III Kriterleri ile ilgili

yönetmelik ile Türkiye’de faaliyet gösteren bankalar kriterlere uygun düzenlemeleri yerine getirmeye başlamışlar ve yıllara yayılan uygulama takvimini de uygulamaya koymuşlardır. Eylül 2013’te Bankacılık Düzenleme Ve Denetleme Kurumu (BDDK) tarafından “Bankaların Öz Kaynaklarına İlişkin Yönetmelik” ve “Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine Yönelik İlişkin Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik Basel III Uzlaşısının Türkiye’deki bankalara yol gösterici niteliğinde olmuştur.

Basel III Kriterlerinin Türkiye’de yayınlanması ve uygulamaya koyulmasıyla birlikte Öz kaynaklar kaleminin ana bileşenlerini inceleyerek düzenleme öncesi ve sonrası değişiklikleri görebiliriz. İnceleme yapılırken, öz kaynakların alt kalemi olan, Ödenmiş Sermaye, Yedek Akçeler ve Diğer kalemlerin durumuna bakılmalıdır. Bu incelemede 2010 ve 2014 yılı öz kaynak ana bileşenlerini oluşturan rakamları ve onların oranları analiz edilecektir. Bankacılık sektörünün sermayesinin kalitesinin ne durumda olduğu bu şekilde anlaşılacaktır.

Tablo 36: Türkiye’de 2010 Haziran Ve 2014 Mart Aylarına Ait Banka Bilançolarının Öz Kaynaklarını Oluşturan Kalemlerin Dağılımı

Öz Kaynak Kalemleri (milyon tl)	2010	Oran	2014	Oran
1-Ana Sermaye (I+II+III)	113.055.045	%91,2	199.629.000	%84,9
-Ödenmiş Sermaye (I)	46.297.649	%37,3	59.715.000	%25,3
-Yedek akçeler (II)	62.430.683	%50,4	134.393.000	%57,1
-Diğer (III)	4.326.713	%3,5	5.521.000	%2,3
2-Katkı Sermaye	12.320.900	%9,9	36.567.000	%15,5
3-Üçüncü Kuşak Sermaye	0	0	0	0
4-Sermayeden İndirilen Değer -	1.392.234	%1,1	1.084.000	%0,4
Toplam Öz Kaynak (1+2+3-4)	123.983.711	%100	235.112.000	%100

(Kaynak: BDDK-web sitesi, Temel Göstergeler Sayfası)

Öncelikle, Üçüncü Kuşak Sermaye kalemi Basel III Kriterleri ile birlikte Öz Kaynakların hesaplamasından çıkarılmıştır. Türkiye’de bu kalem zaten kullanımda olmadığı için, bu kalemin hesaplamalardan çıkarılması herhangi bir değişikliğe sebebiyet vermeyecektir. 2010 yılında ana sermaye kalemi öz kaynakların %92’sini,

katkı sermaye ise %8'ini oluştururken; 2014 yılında ana sermaye kalemi öz kaynakların %84'ünü katkı sermaye ise %15'ini oluşturmaktadır. Bu oranlardan da anlaşılacağı üzere Türk bankacılık sisteminin sermaye kalitesinin Basel III Kriterlerine göre üst seviyede olduğu belirtilebilir. (Kaya ve Torun, 2018: 65-68)

Geçmişten günümüze hazırlanmış olan Basel Uzlaşılarının önem verdiği en önemli konu Sermaye Yerlilik Rasyosudur. Olası krizlere karşı bankacılık sisteminin en önemli direnç kaynağı olan Sermaye Yeterlilik Rasyosu durumunu da Türkiye için inceleyerek bir takım sonuçlar elde edebiliriz. Bu bağlamda; Basel III Kriterlerinin ilk olarak düzenlendiği 2010 yılında Türkiye'de faaliyet gösteren bankaların Sermaye Yeterlilik Rasyosu %18 oranındadır. Bu oran hedeflenen asgari oranın çok üzerinde bir durumdur. Aslında geçmişten günümüze bakıldığında; çoğu dönem zarfında Türkiye'de bankacılık sektörünün Sermaye Yeterlilik Rasyosu asgari düzeyin üstünde bir eğilim izlemiştir. Tablo-30'dan da anlaşılacağı üzere 2010-2017 yılları arasında bu rasyo %15'lerin üzerinde olmuştur. Bu da Türk bankacılık sektörünün güçlü bir yapıda olduğunu göstermektedir. Özellikle Bankacılık Düzenleme Ve Denetleme Kurumu (BDDK) tarafından hedef olarak konulan %12 asgari sermaye rasyosunun da üzerinde bir seviyededir. Bu Sermaye Yeterlilik Rasyosu yüksekliği bankaların olası risklere karşı alınmış bir tür güçtür ve Türkiye'de bankacılık sektörü bu güce sahip durumdadır. Böylece, Türkiye'de bankacılık sektörü krizlere karşı daha dayanıklı durumda olması beklenmektedir. Bunun en büyük örneği ise, 2008 ABD kaynaklı küresel finans krizin Türk bankacılık sektörünü minimum seviyede etkilemesi olmuştur. Basel III Uzlaşısı sonrası bu konuda da bir değişiklik olmamıştır.

Bir diğer konu ise; Basel III Uzlaşısında belirtilen Kaldıraç Oranı kavramıdır. Kaldıraç Oranı kavramı daha önce de belirtildiği üzere; ana sermayenin bilanço dışı kalemler ile aktifleri arasında hesaplanan bir tür olası risk hesaplama aracıdır. Bu oranın %3 üzerinde olması gerektiği belirtilmiştir. Türkiye'de bu oran 2016 ve 2017 yıllarında 9 civarındadır ve asgari oranın epeyce üzerindedir. Buradan çıkarılacak sonuç ise; Türk bankacılık sektörü Basel III Kriterlerine göre Kaldıraç Oranı açısından da olumlu bir yol izlemektedir. Kaldıraç Oranı ile ilgili konunun yanında Basel III Kriterlerince düzenlenen Likit Oran Kavramıdır. Türkiye'de kullanılmakta olan 1 aylık vade dilimi için hesaplanmakta olan Likidite Oranı, Basel III Kriterlerinde oluşturulmuş olan

Likidite Katılma Oranı ile benzer kavramlardır. 2017 Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası Finansal İstikrar Raporuna bakıldığında bu oranın yasal asgari orandan yüksek olduğu görülmektedir. 2010 yılında likidite karşılama oranı %1,5 iken 2018 yılında %1,3 civarında bir eğilim sergilemiştir. Likidite Karşılama oranı, sermaye yeterlilik rasyosu gibi düzenlemelerde Türkiye'deki bankaların olumlu sonuç aldığı görülmektedir. Bunun nedenlerinden birisi, 2001 yılında Türkiye'deki bankalarda yaşanan kriz ve bu kriz sonrası alınan önlemlerdir.

Daha önce yaşamış olduğu krizler ve bu krizlerin önüne geçmek amacıyla alınmış olan önlemler Türk Finansal Sistemini güçlendirmiştir. Bu alınan önlemler ve bu önlemlere yönelik düzenlemeler nedeniyle Türk finansal sisteminde en büyük paya sahip olan bankalar Basel III Kriterlerine uyumda sorun yaşamamıştır (Karaarslan, 2015: 86-87).

Basel Kriterlerinin getirmiş olduğu düzenlemeler sonucunda, bankalarla ilgili birtakım olası etkiler tahmin edilmiştir. Bunlardan birincisi Basel III Kriterlerinin sermaye artırımının öz kaynak verimliliğinde azalmalara neden olabileceğidir. Diğer tahmin ise; bankaların ellerinde daha fazla sermaye tutmalarının mevduat faizlerini düşürebileceği ve kredi faiz oranlarını artırabileceğidir. Bu tahminlerle yola çıkarak yapılan bir çalışma sonucunda; sermaye artırımında 1 puanlık artışın Avrupa kredi faiz oranlarında 60 puanlık yükselme yaratırken, Türkiye ile ilgili ölçümde 1 puanlık artışın 24 puanlık bir artışa neden olduğu görülmüştür. Bir diğer tahmin olan; öz kaynak verimliliği ile ilgili konuya değinmek gerekirse; Türkiye'de Basel III Kriterleri sonrası yıllara bakıldığında öz kaynak verimliliği yani kârlılık artmıştır (Gasimova, 2015:82-86).

Belirtilen bu incelemeler sonucunda; Basel III Kriterlerinin Türk finansal sistemini daha çok olumlu bir yönde etkilediği görülmektedir.

SONUÇ

Günümüzde finans sektörü ülke ekonomisi açısından önem arz etmektedir. Özellikle, finans sektöründe büyük payı olan bankaların reel piyasaları finanse etmek açısından krizlerle karşılaşması tüm ekonomiye yayılmaktadır. Bankalar, krizlerin yarattığı olumsuz durumlardan kendilerini korumak adına çareler aramışlar, olası krizlere karşı tüm bankaların uyabileceği bir ortak standartlar içeren düzenlemeler ortaya koymak istemişlerdir. Bunun neticesinde, 1975 yılında Basel Bankacılık Gözetim Ve Denetim Komitesi kurulmuştur.

Özellikle finansal anlamdaki krizler ülkelerin bankalarını bir zincir halinde etkileyebilmektedir. Bankaların yaşanan krizden etkilenmemesi adına Basel Komitesi tarafından belirli standartlar içeren düzenlemeler oluşturmuştur. Olası krizlerin önüne geçmek ve bankacılığın sistemini işler hale getirmek için oluşturulan bu düzenlemeler belirli başlıklar halinde yayınlanmıştır. Bu düzenlemelerin ilki Basel I Kriterleridir.

Basel I Kriterleri ile birlikte bankalara belirli kurallar getirilerek bu kurallara göre hareket etmeleri tavsiye edilmiştir. Özellikle risk hesaplamaları üzerinde durulmuş ve bankaların olası krizlere karşı ellerinde tutmaları gereken asgari bir sermaye oranı belirlenmiştir. Bu kriterler Türkiye’de de yayınlanmış ve bankacılık sektörü tarafından uygulanmıştır. Türkiye Basel I Kriterlerini uyguladığı yıllarla birlikte 2001 krizi patlak vermiştir. Bu krizde Basel I Kriterlerinin uygulanması ve bankacılık kurumlarının bu kriterleri ısrarla uygulamaları sonucu ileriki yıllarda yaşanacak küresel finansal krizden bankacılık sektörünün fazla etkilenmeden çıkacağı öngörülmüştür.

Basel I Kriterlerinin yaşanan gelişmeler sonrasında bazı eksikleri görülmüştür. Özellikle piyasa ve kredi riskini ele alması, operasyonel riski ele almaması, risk ölçümlerindeki duyarlılığın düşük olması, OECD ülkesi olup olmamasına göre risk ağırlık belirlenmesi gibi eksiklik ve eleştirilerden dolayı yeni bir düzenleme ihtiyacı belirmiş ve bu ihtiyaca cevaben de Basel II Kriterleri hazırlanarak yayınlanmıştır.

Basel II Kriterleri ile önceki düzenlemeye göre bir takım yenilikler getirilmiş ve önceki düzenlemenin belirtilen eksikleri tamamlanmaya çalışılmıştır. Risk hesaplamalarına Operasyonel Risk kavramı da eklenmiştir. Özellikle piyasa disiplinini sağlamaya yönelik olarak doğru ve açık bilgi için düzenlemeler yapılmıştır. 3 yapısal blok halinde

incelenen Basel II Kriterleri bir takım yeni risk ölçüm yöntemlerine yer vermiştir. Bu ölçüm yöntemleri ile birlikte dışsal derecelendirme denilen, bağımsız derecelendirme kuruluşları tarafından verilecek notlarla kredi konusuna hareket odaklanılması bu derecelendirme kuruluşlarının da önemini artırmıştır.

Basel II Kriterleri Türkiye’de yayınlanmış ve uygulanmıştır. Türkiye’de bankacılık sektörü de Basel II Kriterlerini kullanmış ve bu kriterlere göre sistemlerini oluşturmuşlardır. Basel II Kriterleri ile birlikte Türkiye bu kriterlerin düzenlemelerini gerektiren çalışmaları yapmış ve kriterlere adapte olmuştur.

2008 Küresel Krizinin yaşandığı dönemde Basel II Kriterleri uygulanmaktaydı. Basel II Kriterlerinin ortaya çıkan bu kriz karşısında yetersiz kaldığı görülmüş ve eleştiriler almıştır. Bu eleştiriler ve eksiklikler nedeniyle Basel III Kriterleri hazırlanmış ve yayınlanmıştır. Basel III Kriterleri önceki yayınlanan Basel II Kriterlerinden farklı olmayıp onun devamı niteliğindedir. Ancak bir takım yenilikler de barındırmaktadır. Özellikle, sermayenin niteliği ve niceliği konusu ile likidite ve kaldıraç oranları ile ilgili yenilikler Basel III Kriterlerinde göze çarpmaktadır. 2010 yılında yayınlanan Basel III Kriterlerinin yıllara yayılarak aşamalı bir şekilde uygulanacağı belirtilmiş ve ana amaç olarak da beklenmeyen dalgalanmalarla olumsuz bir durum oluşmaması olarak belirtilmiştir. Uygulamaya koyulması ile birlikte Basel III Kriterleri de eleştirilere maruz kalmıştır. Önemli eleştiri konularından birisi; sermaye artırımının ekonomilerde yaşatacağı olumsuz koşullardır. Sermaye artırımını ile ekonomilerde bir durgunluk yaratabileceği tartışılmıştır.

Türkiye’de “Bankaların Öz kaynaklarına İlişkin Yönetmelik” ile “Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik” Eylül 2013 tarihinde yayınlanarak 2014 yılı ile yürürlüğe girmiştir. Türkiye’de Basel III Kriterlerinin yayımlanması sonrasında bankacılık sektörü, uygulamaya yönelik çalışmalarını yapmışlardır.

Basel III Kriterlerine yönelik çalışmalarda Türkiye’de faaliyet gösteren bankaların bu sürece kolay uyum sağladığı görülmüştür. Bunun nedeni olarak, sermaye benzeri kredilerin öz kaynak içinde az yer alması olarak değerlendirilebilir. Sermaye benzeri kredilerin öz kaynaklar kaleminin içinde az yer alması, ödenmiş sermaye ve kâr

yedekleri gibi kalemlerin bu kalem içinde daha fazla yer alması Basel III Kriterlerine Türkiye'deki bankaların uyumunu kolaylaştırmıştır. Bu değerlendirmeyi daha somut hale getirmek adına 2010 yılı ve 2014 yılı öz kaynakları oluşturan kalemlerin dağılımına bakılacak olursa; 2010 yılı öz kaynak kalemlerini %91,2 ana sermaye, %9,9 katkı sermaye oluşturmaktadır. 2014 yılında ise öz kaynak kalemlerini %84 ana sermaye, % 15'ini ise katkı sermaye oluşturmaktadır. Bu oranlar bankacılık sektörünün Basel III kriterleri çerçevesinde değerlendirildiğin de sermayelerinin kaliteli olduğunu göstermektedir.

Basel III Kriterlerinin öz kaynak verimliliğinde azalma ve faiz oranlarında yükselme gibi olumsuz durumlar yaşanmasına neden olacağı yönünde tahminler yapılmıştır. Türkiye'deki bankacılık sektörünün öz kaynak verimliliğinde önemli derecede azalma olmadığı gözlemlenmiştir. Bu düşüşün az olma nedeni, bankaların aktiflerinin yönetimini iyi yapmaları ve güçlü bankacılık adına kurallara uyum sağlamaya dikkat etmeleridir.

Çalışmanın sonucunda; Türkiye'deki bankacılık sektörünün güçlü bir yapıda olduğu kanısına varılmıştır. Bu sonucun arkasında; 2001 krizi sonrası yapılan güçlendirme politikaları da olsa; özellikle sermaye yeterliliği konusuna büyük önem verilmesi ve BDDK tarafından sermaye yeterlilik rasyosunun hedef oranı %12 olarak belirlenerek bu orana göre hareket edilmesi bulunmaktadır. Basel III Kriterlerinin Türk finans sistemine etkisi hakkında elde edilen bir diğer sonuç ise; kaldıraç oranı ile ilgilidir. % 3 olarak belirtilen asgari oran Türkiye'de ortalama %8.5 civarında olduğu görülmüştür. Bu da Türkiye'de bankaların kaldıraç oranının döngüsel olduğunu göstermektedir.

Yapılan uygulama çalışmaları ile birlikte bankacılık alanında 2001 sonrası herhangi bir kriz yaşanmamış, ABD kaynaklı küresel finansal kriz ise Türkiye'de bankacılık sektörünü az derecede etkilemiştir. 2008 küresel finansal krizden az derecede zararla çıkılması ise; bankacılık sektöründeki güçlü yapıyı göstermektedir.

KAYNAKÇA

- ABDEL-Baki, M. A.(2012). The Impact of Basel III on Emerging Economies
Global Economy Journal, 12(2), 10-11.
- ADRIAN, T. - SHIN, H.S. (2010). Liquidity and Leverage, *Journal of Financial Intermediation*, 19(3), 418-420.
- ALTINTAŞ, M. (2018). *Bankacılıkta Risk Ve Sermaye Yönetimi* (Gözden Geçirilmiş Baskı). Ankara: Turhan Kitapevi.
- ALGBURI, S. (2018), Basel Düzenlemeleri Çerçevesinde Türk Bankacılık Sektörü, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- APAK, S., EROL, M., & ASLAN, M. (2016). Basel III Uzlaşısı ve Kredi Kullanımına Etkileri. *Journal of Emerging Economies and Policy*(1), 21-22.
- ARSLAN, İ. (2007). Basel Kriterleri Ve Türk Bankacılık Sektörüne Etkileri. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*(18), 65-66.
- AYKUT, C. (2008). Basel II Standartları. *Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı Yayınları: Uluslararası Ekonomik Sorunlar Dergisi*(30), 2
- BERBEROĞLU, B. (2011). 2008 Global Krizin Türkiye Ve Avrupa Birliği'ndeki Etkilerinin Kümeleme Analizi İle İncelenmesi, *Anadolu Üniversitesi sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1), 109-110.
- CARUANA, J. (2010). Speech by Jaime Caruana, General Manager of the BIS, at the 3rd Santander International Banking Conference, Madrid, 15 September.
- ÇATIKKAŞ, Ö., YATBAZ, A., & DURAMAZ, S. (2018). Basel Sermaye Yeterliği Oranındaki Değişimin Türk Bankacılık Sektörü Üzerindeki Etkilerinin İncelenmesi: Katılım Bankaları ve Geleneksel Bankaların Karşılaştırmalı Oran Analizi. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 10(1), 841-843.

- DEMİR, M. (2015), “2008 Küresel Krizinin Türk Bankacılık Sektörüne Etkileri. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- DEMİRKOL, Ö., & ŞENBAYRAM , E. (2014). Basel III Uzlaşısı Ve Makro Ekonomik Boyutu. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(2), 253-255.
- ERDOĞAN, A. (2014). BASEL kriterlerinin bankacılık sektörüne etkisi ve Türkiye’de Bankacılık. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler*, 16(1), 145
- EROI, M. (2007). Basel-I Ve Basel-II Uzlaşısının Bankalar Tarafından İşletmelere Verilen Kredilerde Risk Yönetimi Aracı Olarak Kullanılması. *Muhasebe Ve Finans Dergisi*(36), 157.
- GASIMOVA, G. (2015), Bankaların Sermaye Yeterliliği Açısından Basel III Kriterlerinin Gerekliği Ve Türk Bankacılık Sistemine Etkileri, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi* Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü
- GASTÓN A. GIORDANA - INGMAR S. (2017). An Empirical Study on the Impact of Basel III Standards on Banks Default Risk: The Case of Luxembourg, *Journal of Risk and Financial Management*, 10(2), 8-9.
- GÖDEŞ, M. (2016). Basel III Kriterlerinin Katılım Bankacılığına Etkileri: Türkiye Örneği. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Marmara Üniversitesi Bankacılık Ve Sigortacılık Enstitüsü
- GÜLTEKİN, A. C. (2018). Basel III Uygulamaları ve BIST’de İşlem Gören Ticari Bankalar İçin Ampirik Bir Çalışma. *Bankacılık ve Sermaye Piyasası Araştırmaları Dergisi*, 2(4), 70-72.
- GÜNDOĞDU, A. (2016). *Bankacılığın Temelleri:Küresel Kriz Sonrası Gelişmeler*. Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık.
- GÜREL, E., BULGURCUGÜREL, E. B., & Demir, N. (2012). Basel III Kriterleri. *BSAD Bankacılık ve Sigortacılık Araştırmaları Dergisi*, 1(3/4), 18-19

- HAN HONG - JING-ZHI HUANG - DEMING WU, (2014). The information content of Basel III liquidity risk measures, *Journal of Financial Stability*, 2014(15), 91-93.
- İMAM. M. (2018). Basel Düzenlemeleri Ve Türk Bankacılık Sektöründe Sermaye Rasyosuna Etkisi Üzerine Bir çalışma. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- KARAASLAN, E. (2015). BASEL Kriterleri ve BASEL III'ün Türk Bankacılık Sistemine Muhtemel Etkileri. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- KARLUK, R. (2007). *Uluslararası Kuruluşlar*. İstanbul: Beta Yayınları.
- KAYA, M., & TORUN, R. (2018). Basel III Uzlaşısının Getirdikleri ve Sürecin Türk Bankacılık Sektörüne Etkileri. *Munzur Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (MÜSBİD)*, 7(13), 65-70.
- KIRAÇ, F., & AKARDENİZ, E. (2015). Basel Kriterlerinin Türkiye'deki Bankacılık Sektörüne Yansımaları: T.Vakıflar Bankası T.A.O Örneği. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*,(12), 33.
- KÜLAHİ, E. A., TİRYAKİ, G., & YILMAZ, A. (2013). Türkiye'de Basel I, II ve III Kurallarına Uyum Süreci. *Öneri Dergisi*, 10(40), 185-189.
- M. YAN – M.J. B. HALL - Paul TURNER.(2011). Cost-Benefit Analysis of Basel III: Some Evidence from the UK, *Loughborough University Discussion Paper Series*, 2011(5), 6-9.
- MATLUM, T. (2007), Basel II Uzlaşısının Finansal Kesim Ve Türk Ekonomisine Etkisi, *Yayınlanmamış Doktora Tezi* İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- MAZIBAŞI, M. (1). Operasyonel Riske Basel Yaklaşımı: Üç Yapısal Blok Çerçevesinde Bir. *BBDK Araştırma Raporları*(1), 4.
- ÖNAL, M. İ., BÜYÜKKARA, M., & YETKİN, Z. Ö. (2019, 09 22). *TCMB Merkezin Güncesi*. 05 02, 2019 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası:

http://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/blog/tr/main+menu/analizler/basel_bankacilik_duzenlemelerine_genel_bakis adresinden alındı

SELÇUK, B. (2010). Küresel Krizin Türk Finans Sektörü Üzerindeki Etkisi. *Ekonomi Bilimler Dergisi*, 2(2), 23-24.

ŞAHİN, İ. (2013, Temmuz). Küresel Finansal Kriz Esnasında Geliştirilen Bankacılık Düzenlemelerinden Basel III Kriterlerinin Kapsamı Ve Uygulama Süreci. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*(Temmuz/2013), 159-160.

TEKER, S., BOLGÜN, E., & AKÇAY, B. (2005). Banka Sermaye Yeterliliği:Basel II Standartlarının Bir Türk Bankasına Uygulanması. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(12), 46-46.

TORUN, M. (2017). Basel II Uygulamalarının Bankacılık Sektörüne Etkileri. *Uygulamalı Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1), 4.

TURGUT, A. (2007). Bankalar ve KOBİ'ler İçin Dönüm Noktası: Basel II Standartları. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 33.

THOMAS F. COSIMANO - DALIA S. HAKURA, (2011).Bank Behavior in Response to Basel III: A Cross- Country Analysis, *IMF Working Paper*, WP/11/119, 19-20.

ULUSU,H. (2008). Basel II Uygulamaları Ve KOBİ'ler Üzerine Etkileri: Türkiye Örneği. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitü

YALAS, E. (2010), (2001) Krizden (2008) Krize Bankacılık Sektöründe Yeniden Yapılandırma Sürecinin Analizi, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi* Çanakkale 18 Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

YAY, T., GÜRKAN Yay, G., & YILMAZ Gülsün. (2004). Finansal Krizler, Finansal Regülasyon ve Türkiye,. *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 107.

YAYLA, M., & TÜRKER Kaya, Y. (2005). *Basel-II, Ekonomik Yansımaları Ve Geçiş Süreci*. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu.

YILIDRIM, O. (2015). Türk Bankacılık Sisteminde Basel Kriterleri. *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar*, 52(609), 10-12.

İNTERNET KAYNAKLARI

Türkiye Bankalar Birliği. (2002). TBB:

https://www.tbb.org.tr/Dosyalar/Arastirma_ve_Raporlar/Basel.doc adresinden alınmıştır.

BCBS. (2012, Eylül). BCBS. BIS: <https://www.bis.org/publ/bcbs230.pdf> adresinden alınmıştır.

BDDK. (2003). Bankacılık Düzenleme Ve Denetleme Kurumu: http://www.bddk.gov.tr/ContentBddk/dokuman/duyuru_0210_01.pdf adresinden alınmıştır

BDDK. (2006). Bankacılık Düzenleme Ve Denetleme Kurumu: https://www.bddk.org.tr/ContentBddk/dokuman/duyuru_basel_0001_20.pdf adresinden alınmıştır

BDDK. (2007). Bankacılık Düzenleme Ve Denetleme Kurumu: https://www.bddk.org.tr/ContentBddk/dokuman/duyuru_0293_01.pdf adresinden alınmıştır

BDDK. (2008). Bankacılık Düzenleme Ve Denetleme Kurumu: http://www.bddk.org.tr/ContentBddk/dokuman/duyuru_0326_02.pdf adresinden alınmıştır

BDDK. (2010). Bankacılık Düzenleme Ve Denetleme Kurumu: http://www.bddk.org.tr/ContentBddk/dokuman/duyuru_basel_0001_53.pdf adresinden alınmıştır

BDDK. (2012). Bankacılık Düzenleme Ve Denetleme Kurumu: https://www.bddk.org.tr/ContentBddk/dokuman/duyuru_basel_0001_39.pdf adresinden alınmıştır

BDDK-Temel Göstergeler Sayfası. Bankacılık Düzenleme Ve Denetleme Kurumu:
<https://www.bddk.org.tr/Veriler/TBS-Temel-Gostergeler-Raporu/14> adresinden alınmıştır.

TBB- İstatistiki Raporlar. Türkiye Bankalar Birliği:
<https://www.tbb.org.tr/tr/bankacilik/banka-ve-sektor-bilgileri/istatistiki-raporlar/59> sayfasından alınmıştır.

TKKB-Veri Seti Sayfası. Türkiye Katılım Bankaları Birliği: www.tkkb.org.tr/veri-seti

WEB SİTELERİ

<https://www.bis.org/about/history.htm>

https://www.bis.org/about/history_1foundation.htm

https://www.bis.org/about/orggov.htm#P20_1098

<https://www.bis.org/bcbs/membership.htm?m=3%7C14%7C573%7C71>

<https://www.bis.org/bcbs/membership.htm?m=3%7C14%7C573%7C71>

<https://www.bis.org/bcbs/charter.htm>

<https://www.bis.org/bcbs/history.htm>

<https://www.bis.org/publ/bcbs75.pdf>

www.kobitek.com/basel_ii_ve_reel_sektore_etekileri

<http://www.bis.org/press/p100912.htm>

<http://www.bis.org/speeches/sp100921.htm>

<https://www.bis.org/bcbs/publ/d452.pdf>

www.tkkb.org.tr/veri-seti

ÖZGEÇMİŞ

Celal Gökhan ÇİL, 1987’de Karasu/Sakarya’da doğdu. İlk ve Orta öğrenimini Sakarya’da bitirdi. Lisans eğitimini Abant İzzet Baysal Üniversitesinde İktisat bölümünde tamamladı.